

***International Scientific and Practical
Conference
“WORLD SCIENCE”***

№ 3(3), Vol.3, November 2015

**Proceedings of the IInd International Scientific
and Practical Conference
"Modern Scientific Achievements and
Their Practical Application
(October 20-21, 2015, Dubai, UAE)"**

Copies may be made only from legally acquired originals.

A single copy of one article per issue may be downloaded for personal use (non-commercial research or private study). Downloading or printing multiple copies is not permitted. Electronic Storage or Usage Permission of the Publisher is required to store or use electronically any material contained in this work, including any chapter or part of a chapter. Permission of the Publisher is required for all other derivative works, including compilations and translations. Except as outlined above, no part of this work may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted in any form or by any means without prior written permission of the Publisher.

Founder –
ROSTranse Trade F Z C
company,
Scientific and Educational
Consulting Group
"WORLD Science", Ajman,
United Arab Emirates

Publisher Office's address:
United Arab Emirates, Ajman

Amberjem Tower (E1)
SM-Office-E1-1706A

E-mail: worldscience.uae@gmail.com

The authors are fully responsible for the facts mentioned in the articles. The opinions of the authors may not always coincide with the editorial boards point of view and impose no obligations on it.

<http://ws-conference.com/>

Tel. +971 56 498 67 38

CHIEF EDITOR

Ramachandran Nithya,

Professor in Finance and Marketing,
IBRA College of Technology,
Oman

EDITORIAL BOARD:

Nobanee Haitham,

Associate Professor of Finance,
Abu Dhabi University,
United Arab Emirates

Almazari Ahmad,

Professor in Financial Management,
King Saud University-Kingdom of
Saudi Arabia, Saudi Arabia

Lina Anastassova,

Full Professor in Marketing,
Burgas Free University, Bulgaria

Mikiashvili Nino,

Professor in Econometrics and
Macroeconomics, Ivane Javakhishvili
Tbilisi State University, Georgia

Alkhawaldeh Abdullah,

Professor in Financial Philosophy,
Hashemite University, Jordan

Mendebaev Toktamys,

Doctor of Technical Sciences, Professor,
LLP "Scientific innovation center
"Almas",
Kazakhstan

Yakovenko Nataliya,

Professor, Doctor of Geography,
Ivanovo State University, Shuya

Mazbayev Ordenbek,

Doctor of Geographical Sciences,
Professor of Tourism, Eurasian National
University named after L.N.Gumilev

Sentyabrev Nikolay,

Professor, Doctor of Sciences,
Volgograd State Academy of Physical
Education, Russia

Ustenova Gulbaram,

Director of Education Department of the
Pharmacy, Doctor of Pharmaceutical Science,
Kazakh National Medical University name of
Asfendiyarov, Kazakhstan

Harlamova Julia,

Professor, Moscow State University of Railway
Transport, Russia

Kalinina Irina,

Professor of Chair of Medicobiological
Bases of Physical Culture and Sport,
Dr. Sci.Biol., FGBOU VPO Sibirsky State
University of Physical Culture and Sport,
Russia

Imangazinov Sagit,

Director, Ph.D, Pavlodar affiliated branch
"SMU of Semei city"

Dukhanina Irina,

Professor of Finance and Investment Chair,
Doctor of Sciences, Moscow State Medical
Dental University by A. I. Evdokimov of the
Ministry of health of the Russian Federation

Orehowskyi Wadym,

Head of the Department of Social and Human
Sciences, Economics and Law, Doctor of
Historical Sciences, Chernivtsi Trade-
Economic Institute Kyiv National Trade and
Economic University

Peshcherov Georgy,

Professor, Moscow State Regional University,
Russia

Mustafin Muafik,

Professor, Doctor of Veterinary Science,
Kostanay State University named
after A.Baitursynov

Ovsyanik Olga,

Professor, Doctor of Psychological Science,
Moscow State Regional University

EDITORIAL BOARD:

Temirbekova Sulukhan,

Dr. Sc. of Biology, Professor,
Federal State
Scientific Institution All-Russia Selection-
Technological Institute of Horticulture and
Nursery

Kuzmenkov Sergey,

Professor at the Department of Physics
and Didactics of Physics, Candidate of
Physico-mathematical Sciences, Doctor of
Pedagogic Sciences, Kherson State
University

Safarov Mahmadali,

Doctor Technical Science, Professor
Academician Academia Science Republic
of Tajikistan, National Studies University
"Moscow Power Institute" in Dushanbe

Omarova Vera,

Professor, Ph.D., Pavlodar State
Pedagogical Institute, Kazakhstan

Koziar Mykola,

Head of the Department, Doctor of
Pedagogical Sciences, National
University of Water Management And
Nature Resources Use, Ukraine

Tatarintseva Nina,

Professor, Southern Federal University,
Rostov-on-Don, Russia

Sidorovich Marina,

Candidate of Biological Sciences,
Doctor of Pedagogical Sciences,
Full Professor,
Kherson State University

Polyakova Victoria,

Candidate of Pedagogical Sciences, Vladimir
Regional Institute for Educational
Development name L.I. Novikova, Russia

Issakova Sabira,

Professor, Doctor of Philology,
The Aktyubinsk regional state university of
K. Zhubanov

Kolesnikova Galina,

Professor, Taganrog Institute of Management
and Economics, Russia

Utebaliyeva Gulnara,

Doctor of Philological Science, Al-Farabi
Kazakh National University

Uzilevsky Gennady,

Dr. of Science, Ph.D., Russian Academy of
National Economy under the President of the
Russian Federation

Crohmal Natalia,

Professor, Ph.D. in Philosophy, National
Pedagogical Dragomanov University, Ukraine

Chorny Oleksii,

D.Sc. (Eng.), Professor, Kremenchuk
Mykhailo Ostrohradskyi National
University

Pilipenko Oleg,

Head of Machine Design Fundamentals
Department, Doctor of Technical Sciences,
Chernigiv National Technological University

CONTENTS

PHYSICS AND MATHEMATICS

Маделханов С.С., Бекенова Д. Б., Садыкова С. Б. НЕКОТОРЫЕ КОЭФФИЦИЕНТЫ РАЗЛОЖЕНИЯ ФУНКЦИИ В РЯД ФУРЬЕ ПО СОБСТВЕННЫМ ФУНКЦИЯМ ЗАДАЧ ШТУРМА-ЛИУВИЛЛЯ.....	6
--	---

ECONOMY

Лантух А. О. НАУКОВІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ.....	8
Файзиев Ойбек Рахимович СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ ВОЗДЕЛЫВАНИЯ МАСЛИЧНЫХ КУЛЬТУР В УЗБЕКИСТАНЕ.....	10

MANAGEMENT AND MARKETING

Санакоєва Н. Д. РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ РЕКЛАМНИХ ХОЛДІНГІВ В УКРАЇНІ.....	12
Cherep A., Medvid S. STRATEGIC MANAGEMENT OF AN ENTERPRISE WITH COMPLEX INFLUENCE OF INTERNAL AND EXTERNAL FACTORS OF BUSINESS ENVIRONMENT ON AN ENTERPRISE.....	17
Чупріна М. О., Шеховцова І. А. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ.....	21

AGRICULTURE

Акперов Z., Gasanov Z., Ibragimov Z., Sardarova D. WILD CONGENERS OF BERRY CROPS IN THE LESSER CAUCASUS MOUNTAINS.....	25
Кецкало В. В. ПОРІВНЯЛЬНА ОЦІНКА СОРТІВ САЛАТУ ЛИСТКОВОГО ЗА ВИРОЩУВАННЯ У ВІДКРИТОМУ ҐРУНТІ ПРАВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ.....	30

PEDAGOGY

Hodovanets N. I., Lehan V. P. TO THE ISSUE OF INNOVATIVE PEDAGOGICAL ACTIVITY.....	33
Іванцова О. П. АСОЦІАТИВНЕ МИСЛЕННЯ ЯК СКЛАДОВА ІНТЕНСИФІКАЦІЇ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	36

Кохан Л. В.ДО ПИТАННЯ ПРО РОЛЬ ВИХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ.....38**Кравчук Н. П.**ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДНЗ.....40**Поліщук І. С.**МОЖЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ
ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.....45**Romanova S. M., Ponomarenko O. I., Matveyeva I. V.**WAYS OF FORMATION OF INFORMATION COMPETENCE OF
MASTER STUDENTS IN THE COURSE "THEORETICAL
AND APPLIED HYDROCHEMISTRY".....49**Filimonyuk L. A., Litvinova Y. R.**PROVIDING THE PROCESS OF FORMING PROFESSIONAL VALUE
ATTITUDES OF THE FUTURE PEDAGOGUE OF PROFESSIONAL TRAINING.....53**PHILOSOPHY AND PHILOLOGY****Didkovskaya T. L.**THE USE OF TRAVEL GUIDE BOOKS IN NATIONAL
STEREOTYPES STUDIES.....56**Karlygash Baikanova**DISCURSIVE APPROACH TO ANALYSIS OF THE LITERARY TEXT AS
ONE OF THE PROBLEMS IN LITERARY CRITICISM (BASED ON
BULGAKOV'S NOVEL «MASTER AND MARGARITA»).....60**Lomova E. A.**INFLUENCE OF F.V. NIETZSCHE'S PHILOSOPHY ON AMERICAN
LITERATURE FROM POINT OF VIEW RUSSIAN AND
ANGLO-AMERICAN STUDIES.....63**PHYSICAL EDUCATION AND SPORT****Фирсов А. А., Лысюк Т. Г., Лысюк А. А.**МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЙ ПОДХОД К РАЦИОНАЛЬНОМУ РАЗВИТИЮ
КООРДИНАЦИОННЫХ СПОСОБНОСТЕЙ ТАЭКВОНДИСТОВ 5-6 ЛЕТ
В СПОРТИВНО-ОЗДОРОВИТЕЛЬНЫХ ГРУППАХ.....67**TOURISM AND RECREATION****Seinic V. V.**THE ANALYSIS OF THE ADMINISTRATIVE EVOLUTION OF THE
TOURISM SECTOR IN REPUBLIC OF MOLDOVA.....73

PHYSICS AND MATHEMATICS

НЕКОТОРЫЕ КОЭФФИЦИЕНТЫ РАЗЛОЖЕНИЯ ФУНКЦИИ В РЯД ФУРЬЕ ПО СОБСТВЕННЫМ ФУНКЦИЯМ ЗАДАЧ ШТУРМА-ЛИУВИЛЛЯ

Магистрант II-го курса Маделханов С.С.¹,
магистр Бекенова Д.Б., к.ф.-м.н.²,
доцент Садыкова С.Б.³

¹Казахстан, Семей, УОМК «АВИЦЕННА»

²Казахстан, Семей, КазГЮИУ

³Казахстан, Семей, Государственный университет имени Шакарима города Семей

Abstract. This article describes some of the coefficients of expansion of functions in Fourier series in eigenfunctions of the Sturm Liouville. Set out in article topic is relevant in the study of the spectral theory.

Теорема (1) $\{X_k\}_{k=1}^{\infty}$ - ортогональная система собственных функций задачи Штурма-Лиувилля [1].

$\forall f(x) \in C^2[a, b]$, удовлетворяющей краевым условиям, $\exists \{c_k\}_{k=1}^{\infty}$:

$f = \sum_{k=1}^{\infty} c_k X_k(x)$, причём последний ряд сходится к $f(x)$ абсолютно и равномерно на $[a, b]$, а для c_k верно представление:

$$c_k = \frac{\int_a^b f(x) X_k(x) dx}{\int_a^b X_k^2(x) dx}$$

Доказательство: Выведем формулу для вычисления c_k .

В силу единых параметров рядов Фурье, их (как сходящиеся равномерно на любом отрезке, где нет точек разрыва $f(x)$) можно интегрировать почленно [2]. Отсюда следует, в силу ортогональности системы $\{X_k\}$ в $L_2[0, l]$:

$$(X_k, X_n)_{L_2[0, l]} \equiv \int_0^l X_k(x) X_n(x) dx = \begin{cases} 0, & k \neq n \\ \|X_n\|^2, & k = n. \end{cases} \quad (1)$$

Допустим, что ряд $\sum_{k=1}^{\infty} c_k X_k(x)$ действительно сходится на $[0, l]$ к функции $f(x)$,

т.е. верно равенство: $f = \sum_{k=1}^{\infty} c_k X_k(x), x \in [0, l]$.

Домножим это равенство на X_n в смысле скалярного произведения в $L_2[0, l]$, т.е. домножив его на X_n проинтегрируем по $[0, l]$.

В силу (1), получим: $(f, X_n) = \sum_{k=1}^{\infty} c_k (X_k, X_n) = c_n (X_n, X_n) = c_n \|X_n\|^2$.

Отсюда получаем доказываемую формулу: $c_k = \frac{(f, X_k)}{\|X_k\|^2}$.

В силу представленной теоремы, вычислим $\|X_k\|^2$ для одной из задач Штурма-Лиувилля, чтобы знать вид коэффициента разложения C_k .

III рода слева- I рода справа[2].

$$\begin{aligned}\|X_k\|^2 &= \int_0^l \left(h \sin(\sqrt{\lambda_k} x) + \sqrt{\lambda_k} \cos(\sqrt{\lambda_k} x) \right)^2 dx = \left[\alpha = \arccos \frac{h}{\sqrt{h^2 + \lambda_k}} \right] = \\ &= (h^2 + \lambda_k) \int_0^l \sin(\sqrt{\lambda_k} x + \alpha) dx = \frac{h^2 + \lambda_k}{2} \int_0^l (1 - \cos(2\sqrt{\lambda_k} x + 2\alpha)) dx = \\ &= \frac{h^2 + \lambda_k}{2} \cdot \left(x \Big|_0^l - \frac{1}{2\sqrt{\lambda_k}} \sin(2\sqrt{\lambda_k} x + 2\alpha) \Big|_{x=0}^{x=l} \right) = \\ &= \frac{h^2 + \lambda_k}{2} \cdot \left(l - \frac{\sin(2\sqrt{\lambda_k} l) \cos 2\alpha + \cos(2\sqrt{\lambda_k} l) \sin 2\alpha - \sin 2\alpha}{2\sqrt{\lambda_k}} \right).\end{aligned}$$

Преобразуем выражение $\frac{\sin(2\sqrt{\lambda_k} l) \cos 2\alpha}{2\sqrt{\lambda_k}}$ и $\frac{\cos(2\sqrt{\lambda_k} l) \sin 2\alpha}{2\sqrt{\lambda_k}}$.

$$\begin{aligned}\frac{\sin(2\sqrt{\lambda_k} l) \cos 2\alpha}{2\sqrt{\lambda_k}} &= \left[\sqrt{\lambda_k} = -h \operatorname{tg}(\sqrt{\lambda_k} l) \right] = \frac{2 \sin(\sqrt{\lambda_k} l) \cos(\sqrt{\lambda_k} l)}{-2h \operatorname{tg}(\sqrt{\lambda_k} l)} \cos(2\alpha) = -\frac{1}{h} \cos^2(\sqrt{\lambda_k} l) \cos(2\alpha) = \\ &= \left[\cos^2 \beta = \frac{1}{1 + \operatorname{tg}^2 \beta} \right] = -\frac{1}{h} \cdot \frac{1}{1 + \frac{\lambda_k}{h^2}} \cos(2\alpha) = \left[\cos 2\alpha = \cos^2 \alpha - \sin^2 \alpha = \frac{h^2 - \lambda_k}{h^2 + \lambda_k} \right] = \\ &= -\frac{h}{h^2 + \lambda_k} \cdot \frac{h^2 - \lambda_k}{h^2 + \lambda_k}.\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}\frac{\cos(2\sqrt{\lambda_k} l) \sin 2\alpha}{2\sqrt{\lambda_k}} &= \left[\cos 2\beta = 2 \cos^2 \beta - 1 = \frac{2}{1 + \operatorname{tg}^2 \beta} - 1 = \frac{1 - \operatorname{tg}^2 \beta}{1 + \operatorname{tg}^2 \beta} \right] = \frac{1 - \operatorname{tg}^2(\sqrt{\lambda_k} l)}{1 + \operatorname{tg}^2(\sqrt{\lambda_k} l)} \cdot \frac{\sin 2\alpha}{2\sqrt{\lambda_k}} = \\ &= \left[\operatorname{tg}(\sqrt{\lambda_k} l) = -\frac{\sqrt{\lambda_k}}{h} \right] = \frac{h^2 - \lambda_k}{h^2 + \lambda_k} \cdot \frac{\sin 2\alpha}{2\sqrt{\lambda_k}} = \left[\frac{\sin 2\alpha}{2\sqrt{\lambda_k}} = \frac{2 \sin \alpha \cos \alpha}{2\sqrt{\lambda_k}} = \frac{h}{h^2 + \lambda_k} \right] = \\ &= \frac{h}{h^2 + \lambda_k} \cdot \frac{h^2 - \lambda_k}{h^2 + \lambda_k}.\end{aligned}$$

Таким образом,

$$\|X_k\|^2 = \frac{h^2 + \lambda_k}{2} \cdot \left(l - \frac{-\sin 2\alpha}{2\sqrt{\lambda_k}} \right) = \frac{h^2 + \lambda_k}{2} \cdot \left(l + \frac{h}{h^2 + \lambda_k} \right) = \frac{l(h^2 + \lambda_k) + h}{2} \quad [3].$$

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Ефимов А.В. Математический анализ (специальные главы). – М.: «Высшая школа», 1980. – 129 с.
- 2 Круликовский Н.Н. Пути развития спектральной теории обыкновенных дифференциальных операторов. – Томск, 2008. – 217 с.
3. Кашин Б.С., Саакян А.А. Ортогональные ряды. – М.: АФЦ, 1999. – 549 с.

ECONOMY

НАУКОВІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Асистент Лантух А. О.

Україна, Полтава, Полтавська державна аграрна академія

Abstract. In the article the environmental and social problems of sustainable development of agriculture and undertakings in this area in the context of modern challenges and threats. Found that the current level of economic development suggests limited opportunities for self-regulation of the biosphere and the inadequacy of the growing needs of society. Balance the coexistence of these two systems without regulatory impacts from human impossible. Changing patterns of nature management methods must change it in the direction of sustainable development. The feasibility of a new paradigm of coexistence and interaction between society and nature caused by the fact that the development model used has exhausted itself and is a threat to future generations. Over the last decade the idea of sustainable development has received multidimensional theoretical interpretation.

Based on research the areas of sustainable development of agricultural enterprises with the use of mechanisms of state regulation of environmental and social components of agricultural production. The study found that the agroindustrial production from an environmental point of view has reached a turning point, which objectively necessitates elaboration of qualitatively new approach to the organization of the agricultural nature, an approach based on harmonization of relations of society, production and nature, and caused a strategy of environmentally sustainable development.

Перехід аграрного сектора економіки країни на ринкові методи господарювання супроводжується рядом негативних процесів, серед яких різке ослаблення державної підтримки галузі, збереження диспаритету цін на аграрну продукцію та засоби виробництва, низька платоспроможність сільськогосподарських товаровиробників, незадовільний якісний стан основних засобів виробництва. Економічна криза національного господарства України зумовлена безліччю факторів, серед яких важливе місце займає недосконала система управління. Перед підприємствами, що функціонують у сучасних умовах господарювання, замість питань стратегічного характеру щодо ефективної діяльності у довгостроковій перспективі гостро постає питання виживання. Таким чином, головним завданням, що розглядається, є необхідність формування аграрними підприємствами стратегії стійкого розвитку, що має цільову спрямованість, адже правильно розроблена та обґрунтована стратегія є частиною майбутнього успіху.

В умовах економічної кризи, у якій знаходиться наша країна в даний час, головна мета для сільськогосподарського підприємства - не припинити існування, а сформувані передумови для подальшого перспективного прибуткового функціонування.

Головне завдання сучасного етапу розвитку держави - поживавлення агропромислового виробництва та економіки в цілому на основі переходу до стратегії економічного зростання, орієнтованої на забезпечення потреб у фінансуванні державних витрат, структурних зрушень у виробничій сфері, оптимізації податкового навантаження.

У вітчизняній та зарубіжній науковій літературі проблема сталого розвитку підприємств аграрного сектора знайшла своє відображення у роботах П. І. Гайдучького, Ю. Е. Губені, М. Я. Дем'яненка, М. Х. Корецького, М. Й. Маліка, П. М. Макаренка, Л. Ю. Мельника, А. В. Мерзлова, О. А. Поліщука, О. В. Іванова, В. Я. Меселя-Веселяка, П. Т. Саблука В. В. Юрчишина та інших.

Сталий розвиток виробничо-економічної системи є наслідком і характеристикою якості прийнятих рішень. Механізм забезпечення стійкості підприємства повинен здійснюватися, насамперед, за допомогою формування стратегії сталого розвитку. Як показують дослідження, процес формування стратегії сталого розвитку у вітчизняній практиці недостатньо розроблений. Стратегічне управління - складний і багатогранний процес реалізації різних стратегій, які, в кінцевому рахунку, повинні бути пов'язані з головною стратегією підприємства.

Алгоритм формування стратегії сталого розвитку аграрного підприємства повинен включати три фактори: місія, зовнішнє середовище і внутрішнє середовище. На два фактора -

місія і зовнішнє середовище - підприємство впливати не може. Таким чином, стратегію сталого розвитку можна формувати тільки через внутрішнє середовище, але при цьому в процесі беруть участь і функціонують змінюються місія і зовнішнє середовище. Даний алгоритм дозволяє за рахунок зворотного зв'язку відпрацьовувати всі три фактори.

Стратегічний аналіз передбачає діагностику внутрішнього і зовнішнього середовища. Ретельне вивчення і оцінка зовнішнього середовища, щоб виявити фактори соціального середовища і середовища діяльності, дозволяють визначити можливості та загрози. У центрі процесу сканування повинні знаходитися потенціал ринку і доступність ресурсів.

Необхідно провести ретельне вивчення і оцінку внутрішніх факторів нового бізнесу. Для аналізу стратегічних чинників у світлі поточної ситуації застосовується SWOT-аналіз. Потенційні переваги та слабкі місця підприємства слід оцінювати у світлі можливостей і загроз зовнішнього середовища.

Для аграрних підприємств виробництво сільськогосподарської продукції є найбільш складною і масштабною діяльністю. Тому для таких підприємств найбільш оптимальною структурою діяльності виявляється та, в якій виробництво є головним компонентом. Виробнича діяльність тісно пов'язана з іншими основними видами діяльності підприємства: фінансовою діяльністю, маркетингом, діяльністю служби персоналу і т. д. Таким чином, комплексна стратегія аграрного підприємства складно взаємопов'язана з іншими стратегіями його основних підсистем, що представляють елементи його внутрішньої діяльності. Крім того, стратегія сталого розвитку підприємства пов'язана з багатьма факторами зовнішнього середовища підприємства.

Кінцева ефективність комплексної стратегії аграрного підприємства обумовлена не тільки її власним змістом, а й тим, наскільки комплексно і органічно вона взаємопов'язана з усіма іншими спеціалізованими стратегіями.

За змістом стратегія підприємства повинна охоплювати рішення в області структури та обсягів сільськогосподарського виробництва, поведінки підприємства на ринках товарів і послуг, стратегічні аспекти внутрішньогосподарського управління і т. д. На практиці розробка комплексної стратегії повинна включати розробку окремих видів стратегій, виконану в певній послідовності.

Нами пропонується створення комплексної стратегії сталого розвитку підприємства почати з формування стратегії реструктуризації. В рамках цієї стратегії визначити ту організаційну структуру, яка найкраще підходить для реалізації комплексної стратегії сталого розвитку підприємства. Розробка організаційної структури та приведення її у відповідність до вимог стратегії вважаються фундаментальним завданням, яке має вирішуватися керівництвом підприємства. Після визначення базової стратегії сталого розвитку та функціональних стратегій необхідно приступити власне до їх реалізації.

Обґрунтування пропозиції щодо формування стратегії сталого розвитку аграрних підприємств, дозволять більш чітко підійти до вибору альтернативних управлінських рішень, формуванні стратегічного набору та забезпечення зазначеної рівноваги функціонування аграрних підприємств, стабілізації виробництва ними сільськогосподарської продукції та отримання доходів, що в достатній мірі може забезпечити їм процес розширеного відтворення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Герасимчук З.В. Стимулювання сталого розвитку регіону: теорія, методологія, практика: Монографія / Герасимчук З.В., Поліщук В.Г. – Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2011. – 516 с.
2. Сталій розвиток та екологічна безпека суспільства: теорія, методологія, практика / [Андерсон В.М., Андрєєва Н.М., Алімов О.М. та ін.]; За науковою редакцією д.е.н., проф. Хлобистова Є.В. / ДУ "ІСПСР НАН України", ІПРЕД НАН України, СумДУ, НДІ СРП. – Сімферополь: ІТ "АРИАЛ" 2011. – 589 с.
3. Теорія, політика та практика сільського розвитку / [за ред. д-ра екон. наук, чл.-кор. НАНУ О. М. Бородіної, д-ра екон. наук, чл.-кор. УААН І. В. Прокопи]. – К.: НАН України; Ін-т екон. та прогноз., 2010. – 376 с.
4. Кязимов К. Г. Социальное партнерство: практическое пособие по созданию корпоративного ресурса знаний юридического лица [Электронный ресурс] / К. Г. Кязимов. – М.: ЭНАС, 2008. – Режим доступа: <http://www.litres.ru>.
5. Хвесик М. А. Економіко-правове регулювання природокористування / Хвесик М. А., Горбач Л. М., Кулаковський Ю. П. – К.: Кондор, 2004. – 524 с.

СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ ВОЗДЕЛЫВАНИЯ МАСЛИЧНЫХ КУЛЬТУР В УЗБЕКИСТАНЕ

Файзиев Ойбек Рахимович

Узбекистан. г.Ташкент.

Ташкентский государственный аграрный университет.

Руководитель Центра «Инновации и интеграции».

Abstract. *In Uzbekistan, as a result of the land reforms, crops of cotton was reduced and acreage of oilseeds was expanded. They include mainly five kinds of cultivated oilseeds such as sunflower, safflower, sesame, peanuts and soybeans.*

Sunflower and safflower are particular importance in providing the population with vegetable oil. While sunflower can be cultivated on conditionally irrigated lands, safflower is grown on rainfed lands; and the growing season of these crops is relatively short.

Развитие сфер продовольственного комплекса имеет важное значение в обеспечении продовольственной безопасности каждой страны. Одной из таких развивающихся сфер этого комплекса в Узбекистане является возделывание масличных культур и производство растительного масла. К началу 90-х годов прошлого столетия потребности населения в растительном масле в республике обеспечивались, в основном, за счет переработки семян хлопчатника. Со второй половины 90-х годов в результате реформ были резко сокращены посевы хлопчатника и расширены посевные площади под продовольственные культуры, в том числе и масличные. Начиная с 1991 г. на всей территории республики, в основном, возделываются пять видов масличных культур (подсолнечник, сафлор, кунжут, арахис и соя).

В результате осуществления соответствующих реформ, посевные площади под посевы масличных культур значительно расширены. Так, с 1991 г. по 2012 г. посевы только подсолнечника и сафлора увеличились, соответственно, в 4,7 и 38,4 раза. За этот период, так же, возросли объемы производства растительного масла. В дореформенный период подавляющая часть населения употребляла в пищу хлопковое масло. Хлопковое масло, являясь дополнительной продукцией хлопководства – основной отрасли сельского хозяйства Узбекистана, не является экологически чистой продукцией. В ней содержатся канцерогенные вещества, вредные для здоровья человека. Поэтому, за последние годы, особое внимание уделяется развитию и расширению посевных площадей масличных культур.

Стратегическое значение приобретает Указ Президента Республики Узбекистан от 20-го октября 2008 года за номером ПФ - 4041 «Об оптимизации посевов продовольственных культур и мерах увеличения объемов продукции». В данном указе особое внимание уделяется принятию мер по обеспечению населения страны экологически чистым и высококачественным растительным маслом за счет сокращения посевов хлопчатника и повышения урожайности масличных культур, что является важным правовым документом, разрешающим хозяйствам расширять посевные площади под масличные культуры.

За последние 20 лет посевы масличных культур в республике увеличились более чем в 2,84 раза и в настоящее время составляют 50,3 тыс. га. С 1991 г. по 2012 г. существенные изменения произошли и в структуре посевных площадей масличных культур. Так если в 1991 г. в структуре посевов, подсолнечник занимал 16,1 %, сафлор - 4,2 %, кунжут-7,6 %, арахис - 71,6 % и соя всего 0,5 %, то в 2012 г. эти культуры соответственно занимали: 26,7 %; 56,4 %; 9,9 %; 5,4 % и 1,6 %. Из вышеприведенных данных видно, что в республике за последние годы в обеспечении населения растительным маслом особое значение приобретает возделывание таких культур как подсолнечник и сафлор. Это, в первую очередь, связано с тем, что подсолнечник можно возделывать на условно орошаемых, а сафлор на богарных землях, и вегетационный период этих культур относительно короткий.

Необходимо отметить, что за последние годы в результате внедрения в производство научных достижений и передового опыта сформировалась своеобразная школа агротехники возделывания масличных культур и выведены новые сорта таких культур как подсолнечник, сафлор и соя, приспособленные к условиям засушливой зоны. Наряду с этим, фермерским хозяйствам, занимающимся возделыванием масличных культур, со стороны государства выделяются льготные кредиты, обеспечиваются минеральными удобрениями, качественными семенами и горюче-смазочными материалами. В результате этих мероприятий, за этот период количество фермеров, занимающихся возделыванием и производством семян масличных культур, резко возросло.

Если в республике в 1991 г. было произведено всего 4,5 тыс. т. семян подсолнечника, то в 2012 г. 35,9 тыс.т., или рост составил 8 раз; соответственно сафлор – 1,5 тыс.т. и 13,1 тыс. т или 8,7 раза; кунжут 0,27 тыс.т и 4,0 тыс.т или почти 15 раз; и соя – 0,7 тыс.т и 1,2 тыс.т или 18 раз.

Эти изменения произошли за счет расширения площади возделывания этих культур и роста урожайности. В 1991 г. урожайность подсолнечника составляла 15,7 ц/га, сафлора-11,8 ц/га, кунжута 2,0 ц/га и сои-7,7 ц/га, а в 2012 г. этот показатель равнялся соответственно: 13,9 ц/га; 4,6 ц/га; 7,9 ц/га; и 16,2 ц/га. В общем объеме производства семян масличных культур удельный вес сафлора составляет 56,4 %, подсолнечника-27,6 %, кунжута-9,0 % и остальную часть занимают арахис и соя.

Наряду с ростом объемов производства семян масличных культур, возникает вопрос об их своевременной и качественной переработке. В настоящее время, в республике имеется достаточное количество производственных мощностей, способных переработать семена масличных культур. Однако, оборудование большинства предприятий предназначено, в основном, для переработки семян хлопчатника. Вместе с этим, оборудование этих предприятий с небольшими затратами в короткие сроки можно переоборудовать для переработки семян выше названных масличных культур.

Таким образом, имеющиеся в республике природные условия, земельные и трудовые ресурсы могут способствовать развитию новых узкоспециализированных фермерских хозяйств по выращиванию масличных культур и созданию при них предприятий, производящих растительное масло для населения страны и экспорта в зарубежные страны.

ЛИТЕРАТУРА

1. «О мерах по оптимизации посевных площадей и увеличению производства продовольственных культур». Указ Президента Республики Узбекистан от 20.10.2008 г. № УП-4041
2. «О дополнительных мерах по расширению производства продовольственных товаров и насыщению внутреннего рынка». Постановление Президента Республики Узбекистан от 26.01.2009 г. № ПП-1047
3. Данные Госкомстата Республики Узбекистан за период 1991-2012 гг.
4. Ш.Нурматов и др. «Рекомендации по агротехнологии получения высокого урожая масличных культур». Ташкент-«TURON-IQBOL» 2012 год. 128 с.

MANAGEMENT AND MARKETING

**РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ РЕКЛАМНИХ
ХОЛДИНГІВ В УКРАЇНІ**

*Канд. філол. наук, доцент
Санакоєва Н.Д.*

*Україна, м. Запоріжжя, Запорізький національний університет,
кафедра реклами та зв'язків із громадськістю*

Abstract. The paper explores the integration processes in the field of the transnational advertising and communications holdings in Ukraine. It summarizes and systematizes the information about the "big six" advertising and communications world holding companies. They are as follows: WPP Group, Omnicom Group, Publicis Group, Interpublic Group, Dentsu, Havas. The synchronic and diachronic aspects of the globalization process are presented in the advertising discourse. The author points out to role and the place of the world holding structures in Ukrainian advertising market. Thus, it was found that the top five leaders of Publicis Group, Dentsu Aegis Network, ADV Group, Omnicom, Group and Group M controls 56% (more than 5 billion hryvnia) of the advertising market in Ukraine.

According to the results of the study, six world's leaders are represented in our national advertising market. Also, among the international advertising holding companies those were in the lead in 2013, but weren't included in the top five in 2014, there are those ones that have arisen since 1992 in the CIS: TWIGA Ukraine, Atlantic Group Media, Arts Group Ukraine.

Finally, the author point out to the significant factor of the advertising space transformation – the globalization of the society. Globalization processes in the economy encouraged the global characteristics in the institutional advertising space.

Із розвитком виробництва та пошуком нових ринків збуту, у другій половині ХХ ст. виникло поняття транснаціональних компаній. Їх особливістю є робота на декількох національних ринках та отримання прибутку від міжнародних компаній. Так, найбільші транснаціональні компанії працюють у понад 100 національних ринках. Увесь світ став потенційним ринком збуту ідей, товарів і послуг, що є предметом рекламного дискурсу. Розглядаючи комунікацію загалом як базовий елемент у структурі людської цивілізації, Г. Почепцов диференціює рекламу як новий тип прикладних комунікацій і наголошує на її важливій ролі в сучасному суспільстві [1, с. 23-24]. Відповідно із глобалізацією економіки і розвитком міждержавних взаємин реклама багатьох товарів та послуг стала міжнародною. На світовий ринок реклами впливає діяльність глобальних рекламодавців та міжнародних мережових агенцій, комунікаційних груп та рекламних холдингів.

У зарубіжних країнах дослідженню транснаціональних рекламних холдингів у синхронічному та діахронічному зрізах присвячено роботи Дж. Рассела, У. Лейна, Ч. Едвардса, Р. Брауна та ін.

В українському науковому дискурсі не представлена тема репрезентації транснаціональних рекламних холдингів, вимагають узагальнення і систематизації знання про рекламно-комунікаційний транснаціональний ринок послуг та його місце в Україні, що і зумовило актуальність нашого дослідження.

Метою статті є дослідження інтеграційних процесів у сфері репрезентацій транснаціональних рекламно-комунікаційних холдингів в Україні.

Під поняттям «реklamно-комунікаційний холдинг» розуміємо групу компаній, що спеціалізуються на різних видах послуг у сфері маркетингових комунікацій та координуються єдиною керівною структурою.

Так, у світі панує «велика шістка» рекламних холдингів: WPP Group, Omnicom Group, Publicis Group, Interpublic Group, Dentsu, HAVAS [2].

1. WPP Group – рекламний холдинг, заснований у 1971 році. Група від початку свого існування зареєстрована як компанія, що спеціалізується на торгівлі пластиковими кошиками

Wire and Plastic Products. У 1985 році її викупив британський бізнесмен Мартін Сорелл (Martin Sorrell, гендиректор) та створив на її основі свій рекламний холдинг [3]. Головний офіс розташований у Лондоні (Велика Британія), виконавчий офіс у Дубліні (Ірландія), а юридичний – у Хейллірі (Джерсі, США). Компанія налічує 165 тис. працівників (3000 офісів у 110 країнах світу). **Активи:** Мережа WPP налічує 259 компаній, серед яких великі міжнародні мережі рекламних агентств: 1) повного циклу (Ogilvy & Mather, Grey Worldwide, Ogilvy & Mather, Young & Rubicam), 2) що спеціалізуються на медіаплануванні та баїнгу (GroupM, MediaCom Worldwide, MEC Global, Mindshare Worldwide і MAXUS) і 3) одна з найбільших у світі дослідницьких мереж – Kantar Group. **Клієнти:** Bayer, Colgate-Palmolive, Danone, Dell, Ford, HSBC, Johnson & Johnson, Kimberly-Clark, Mazda, Procter & Gamble, Shell & Vodafon.

2. Omnicom group, заснована у 1986 році внаслідок об'єднання трьох великих рекламно-комунікаційних компаній: Batten, Barton, Durstine & Osborn (BBDO), Doyle Dane Bernbach (DDB) і TBWA. Головний офіс знаходиться у Нью-Йорку, президентом і гендиректором є Джон Рен (John D. Wren), керуючий директор Брюс Кроуфок. Кількість працівників: 70 тис. у понад 100 країнах світу [4]. Мережа налічує понад 160 компаній, серед яких великі міжнародні мережі рекламних агентств – BBDO Worldwide, DDB Worldwide, TBWA Worldwide; два медіаагентства – OMD Worldwide і PHD Network, об'єднані в Omnicom Media Group (OMG).

Клієнти: PepsiCo, Royal Philips Electronics, McDonald's, Procter & Gamble (PG), General Motors, Nissan і Mercedes.

3. Publicis Groupe, заснована у 1926 році Марселем Блустейном (Marcel Bleustein). Штаб-квартира знаходиться у Парижі, головою правління та Президентом виконавчого комітету є Моріс Леві (Maurice Lévy). Кількість працівників: 60 тис. у 108 країнах світу [5]. **Активи:** рекламні агентства Leo Burnett, Saatchi & Saatchi, Rosetta, Razorfish, медіагрупа VivaKi (Digitas, Denuo, Starcom MediaVest і ZenithOptimedia). **Клієнтами** компанії є: Bank of America Corp., Coca-Cola, BMW AG, General Motors Corp., L'Oreal (Європа).

4. Interpublic Group (IPG) – міжнародна маркетингова компанія, заснована у 1961 році Майклом Ротом (Michael I. Roth – Голова Ради директорів) зі штаб-квартирою у Нью-Йорку. У компанії працює 48,7 тис. працівників у понад 100 країнах світу [6]. **Активи:** три глобальні рекламні мережі – McCann Worldgroup (McCann Erickson Worldwide, Universal McCann, Momentum, McCann Healthcare Worldwide, Weber Shandwick and FutureBrand), FCB (Foote, Cone & Belding) і Lowe Worldwide; медіамережа Mediabrands – Initiative і Berkeley Parents Network (BPN), а також широкий спектр незалежних комплексних національних агентств, зокрема: Campbell Ewald, Hill Holliday, Carmichael Lynch, The Martin Agency і Mullen.

Клієнти: Microsoft, Johnson and Johnson, Unilever, Nestle, Intel Corporation, Google Inc. і Verizon Communications, MasterCard, Nescafe, Volkswagen, General Motors і Hyundai.

5. Dentsu INC. – японський рекламно-комунікаційний холдинг, заснований у 1901 році як Japan Advertising Ltd. та Telegraphic Service Co. З 1906 року компанія отримала назву Japan Telegraphic Communication Co., Ltd., а з 1955 року змінила назву на Dentsu. На сьогодні Президентом та виконавчим директором холдингу є Тадаші Ішії (Tadashi Ishii) [7]. У березні 2013 року рекламний холдинг Dentsu (четвертий у світі за обсягами прибутків) придбав британську Aegis Group (п'яту за рівнем прибутків), витративши на акції останньої \$4,9 млрд., завдяки чому отримав можливість виходу на американський та європейський ринки. Новий глобальний підрозділ зі штаб-квартирою у Лондоні отримав назву Dentsu Aegis Network (DAN) [2]. Компанію очолює гендиректор Джеррі Бульман (Jerry Buhlmann) із кількістю працівників – 27 тис. (з яких 6920 у країнах Північної Америки, 9830 у країнах Європи, Близького Сходу та Африки, а також 10250 – Азійсько-Тихоокеанського регіону), 300 офісів у 124 країнах світу [8]. **Активи.** До Aegis Group входить шість основних мереж: Carat, Vizeum, Isobar, iProspect, Posterscope і Aztec, до Dentsu: агентства Dentsu branded agencies, Dentsu Media agencies, McGarryBowen 360i і Firstborn. **Клієнтами** є: Procter & Gamble, Pfizer, Kraft, Johnson & Johnson, Disney, Diageo, Philips, Coca-Cola і Adidas.

6. Havas – світовий рекламно-комунікаційний холдинг, заснований у Парижі 1835 року, зі штаб-квартирою у Пюто (Puteaux, Франція). Головою холдингу є Яннік Боллоре (Yannick Bolloré). Кількість працівників: 16 тис. у 125 країнах світу [9]. **Активи:** група Havas об'єднує два бізнес підрозділи: 1) *Havas Media Group* (агентства Havas Media (колишня Media Planning Group, MPG),

Arena, мережі Havas Sports and Entertainment і Havas Digital); 2) *Havas Creative Group* (глобальна мережа Havas Worldwide і низка регіональних агентств: Arnold (США, Великобританія, Італія), H&W&Cie (Франція), Palm Havas (Канада). **Клієнти:** Air France, Biogen Idec, Bristol-Myers Squibb, Canal Plus, Carnival, Carrefour, Coca-Cola, Danone, EDF, GlaxoSmithKline, Grupo Cars, Hershey's, Hyundai, IBM, Kraft Foods, LVMH, McDonalds, Merck, Mulliez, Novartis, Orange, Peugeot, Pfizer, Progressive Direct, Reckitt Benckiser, Sanofi, Santander та інші.

В Україні за рейтингом медіа агентств і груп, складеним Всеукраїнською рекламною коаліцією (далі – БРК), у 2014 році традиційно *перше місце* отримала Publicis Groupe, незважаючи на стрімке зниження її показників порівняно з 2013 роком [10]. *Другу позицію* зайняв рекламний холдинг Dentsu Aegis Network. *Третє місце* посів ADV Group. Цьому холдингу серед усіх учасників вдалося минулого року наростити білінг і показати позитивну динаміку розвитку. На *четвертому місці* – Omnicom Group, *п'яте* – Group M. Загалом п'ятірка лідерів рекламного ринку України за рік знизилася свій білінг на більш ніж півтора мільярда гривень.

П'ятірка лідерів медіа груп контролює 56% (понад 5 млрд. гривень) ринку реклами в Україні. За даними БРК, весь обсяг медійної реклами становить 9,065 млрд. грн. Для порівняння, у 2013 році білінг топових груп становив понад 6,6 млрд. грн. [10].

На українському рекламному ринку у 2014 році, як і загалом у Європі, міжнародний холдинг **Publicis Group** є лідером і представлений такими активами: креативне агентство Saatchi & Saatchi, медіа агентства ZenithOptimedia і Starcom MediaVest Group (об'єднує Starcom і MediaVest) [11]. Креативне агенство Leo Burnett працює окремо, за ліцензією. Пік виходу на український ринок – 1996. Власник: 100% Publicis Group. **Клієнти:** Starcom: GSK (GlaxoSmithKline), Mondelez International (кол. Kraft foods), Samsung, VTB, Ravak, Avon, Lactalis, Чумак, Comfy, та ін.; MediaVest: P&G), Winner, Novartis-Sandoz, TerraFood, SIB, Bunge, та ін.; ZenithOptiMedia: Sanofi, Nestle, L'Oreal, Raiffeisen Bank Aval, Оболонь, Bacardi-Martini, Puma, KOMO, та ін.; Saatchi & Saatchi: The Coca-Cola Company, P&G, AXA, BIC, Оболонь, Mondelez International (кол. Kraft foods), Lactalis, Богдан-Авто Холдинг, та ін.

В Україні працює ще один бренд мережі Publicis Group – креативне агентство Publicis Visage. Але агентство є активом найстаршого рекламного холдингу України Atlantic Group, заснованого в 1992 році українцем Сергієм Старицьким, американцем Девідом Стюартом і англійцем Ендрю Бейном [12]. **Структура:** 20 компаній, які працюють виключно на українському ринку. До його складу входять креативні, рекламні та медіа агентства: PROVID, Scholz and Friends Kyiv, Publicis Visage, Media Direction Ukraine, Mediacom (окрема компанія, не бренд GroupM), Radio Expert, Pleon Talan, GROU, CleverForce, TALAN Communications, Lara Voronina, Newmix, TALENTari, Promarketing, Feel Good, Liquid7, Sunny7, Ebola-communications, Перехід Аутдор, Мамина карта [12]. **Клієнти:** Media Direction Ukraine: Carlsberg Ukraine, Ferrero, Oriflame, PokerStars, Клуб Сиру, Brown-Forman та ін.; Ukrmedia: Nokian, Rehau, Porsche, Gedeon Richter та ін. Загалом: Bosch, Canon, Carlsberg Group, Comfy, Electrolux, Hewlett-Packard, Honda, L'Oreal, Nestle Ukraine, Poker Stars, Samsung, Sanofi-aventis, Sony, Tetra Pak, Viasat, Western Union, «ВОЛЯ Кабель», «Клуб Сиру», «Ренесанс Капітал», «Зроби Сам Україна» (ТМ «ОВІ»), «СушіЯ» та ін.

Історія цього холдингу заслуговує на особливу увагу, оскільки він почав свою діяльність разом зі створенням комерційного телебачення і формування рекламного ринку України. У 1992 році компанія уклала контракт із державним телеканалом УТ-3, який мав кілька годин щоденного мовлення на частоті УТ-2, і вперше в Україні почала трансляцію зарубіжних програм, зокрема – новин CNN. У вересні 1995 року група інвестувала в купівлю прав на трансляцію американського телесеріалу «Санта-Барбара» і в його дубляж українською мовою. Показ розпочався із 732 серії (до того серіал виходив на російському «РТР») і тривав до січня 1997 року, коли УТ-2 трансформувався в канал «1+1». Із 1997 року «Санта-Барбара» почала виходити на регіональному муніципальному каналі «Київ», але показ тривав недовго. Паралельно з цим, із другої половини 1990-х Atlantic Group представляла на українському ринку безліч міжнародних мережових брендів у рекламному бізнесі. Серед них – BBDO, DDB, Lowe, Initiative, ZenithOptimedia, B & B Media, Visage та інші. Це дозволяло компанії займати лідерство на ринку [2].

На відміну від Publicis, мережа **Omnicom** не має центрального офісу в Україні. Активи групи – BBDO Ukraine, Optimum Media OMD і MediaDirection. BBDO Ukraine і Optimum Media

OMD працюють як самостійні гравці, тоді як ліцензію на агентство MediaDirection має зазначений нами Atlantic Group.

Клієнти: OptimumMedia OMD: Henkel Group, Mars-Wrigley, Фокстрот, McDonald's, Sony Pictures / В and Н, Visa, Beko, Microsoft, та ін. Media Activity: Krka, Nemiroff, Щедро, Торчин, Біола, Ласуня, Сандора, Надра Банк, LADA, Opel, Dacia, Rainford, Stare Misto, Перша Приватна Броварня та ін.

Dentsu Aegis Network представлено в Україні такими активами: Carat, Vizeum, ADPro, Navigator. **Клієнти:** Carat Ukraine: The Coca-Cola Company, Beiersdorf Ukraine, Фокстрот, Stada/Нижфарм, Сільпо, ABK, Pernod Ricard, Adidas, Philips та ін.; Vizeum Ukraine: ABInbev, ProPharma, Ельдорадо, PDC, МХП, МСЛ, Watsons, Брусничка, Nikon, Евуар, Bonduelle та ін.; AdPro: Astelit, FidoBank, Nokia, ASUS, InBev, AVON, Coca-Cola та ін.; Navigator: METRO, Millennium, ГК «Новые продукты», «Фокстрот», АБВ, Корпорація «Біосфера», Укрсіббанк [13].

ADV Group Україна є частиною Групи маркетингових комунікацій ADV, заснованої у 1995 році [14]. Група ADV – це понад 45 агенцій, розташованих на території Азербайджану, Білорусі, Казахстану, Росії, Узбекистану та України. Колектив складається із понад 1700 осіб. Група ADV Україна розпочала роботу в 1999 році з відкриття філії агенції інтегрованих маркетингових комунікацій Adventa Lowe (Директор – Юлія Патлашенко). Сьогодні в ній працює понад 500 фахівців. **Структура:** комунікаційні медіаагентства Initiative, UM (Universal McCann), Navas Media Ukraine, агенція інтегрованих комунікацій Adventa Lowe, креативна агенція THINKMcCANN; агенція інтегрованих маркетингових сервісів TMA DRAFT Ukraine, агенція інтегрованих трейд-маркетингових сервісів Impacto, digital-агенція Momentum та PR-агенція PRP Ukraine [14]. **Клієнти:** Initiative: Unilever, Lenovo, Kyivstar, ALLO, Red Bull, Hochland, Kalina, KFC, Austrian Airlines, Continental та ін. UM: MTC, МХП, САН ІнБев Україна, Amway, Такеда Україна, ExxonMobil, LOT, MasterCard, Microsoft, Tetrapak, Vitmark, Zelmer, Дельта банк, Спортмастер та ін.

GroupM Україна – український підрозділ WPP представлений такими активами: MindShare, MEC, MediaCom і Maxus [15]. Рік заснування: 1996. Гендиректор GroupM в Україні, Білорусії і Молдовії Антон Копитов [16]. **Клієнти:** Mindshare: MTC, SCJohnson, Kimberly Clark, SEB Group, Опімі Трейд, Roshen, Конті, Яндекс, Технополіс, Diageo, Credit Agricole, Аквамарин, Delta Medical, Lufthansa; MEC: Johnson and Johnson, Danone, Colgate Palmolive, Chanel, Michelin, ERSTE Bank, Fozzy Group, Сильпо, Astellas, Nemiroff, Reserved; MediaCom: P & G, GSK, Bayer, EFES SABMiller, IDS, Shell, Dell, DeLonghi / Kenwood, Аерофлот, Universal Studios, Unicredit Bank; Maxus: Артеріум, Спортмастер, ПУМБ, Снек Експорт, ТНК, ВР, Burda, Karcher, Ренесанс Кредит, Sanoma.

Рекламно-комунікаційний холдинг **HAVAS** представлений в Україні з 1999 року групою агентств HAVAS Worldwide Ukraine, а також двома медійними агентствами, афілійованими з міжнародною мережею Navas, але при цьому не входять в українську групу HAVAS Worldwide: MPG (Media Planning Group) і Arena / Media Expert. Обидва агентства входять в ADV Group Україна під брендом HAVAS Media [17].

Група HAVAS Worldwide в Україні об'єднує 5 агентств: HAVAS Worldwide Ukraine (надає повний цикл комплексних маркетингових послуг); HAVAS Worldwide Kiev (спеціалізується на розробці стратегій та креативу); HAVAS Engage (BTL, промо-активності і заходи); HAVAS Discovery (CRM і програми лояльності); HAVAS Worldwide Digital (сфера digital) [17]. Гендиректором і засновником представництва в Україні є Юрій Когутич. Штат працівників: понад 100 осіб. **Клієнти** HAVAS Worldwide в Україні: САН ІнБев Україна (ТМ «Чернігівське»), Mondelez International, Peugeot, Konti (Bonjour, AMOUR), Citroen, Nutricia, Henkel, Reckitt Benckiser, NORGE, Sanofi, KLM, Hochland, Piraeus Bank, Pernod Ricard, L'Oreal, Coca-Cola.

TWIGA Communication Group – незалежна комунікаційна група, що працює на території СНД, створена в Москві Олександром і Кариною Оганджян у 1993 році [18]. Керівництво: гендиректор групи Світлана Степаненко. Кількість співробітників: 40 людей.

Активи: 5 агентств: TWIGA Idea, TWIGA GO !, Media First Ukraine, Digibrand Ukraine, MedInform Ukraine, а також видавничий дім «Медика Пресс» (медичне видавництво, журнал «Consilium Medicum Ukraina») [19]. **Клієнти:** TZMO SA / Белла-Трейд, Kraft Foods Ukraine, Coca-Cola, OMEGA Pharma / Richard Bittner, Terra Food, Dileo Farma, Dr. Reddy's, Samsung, Нова Лінія, Euro Lifecare, Лакталіс Україна, PZU Ukraine, Amica International / Hansa,

Міністерство туризму і культури Туреччини, Fozzy Group, Arterium, Sun InBev Ukraine, METRO, Bosch & Siemens, Bayer, Vitek, Berlin-Chemie, IDS Group, Synevo, Baltika Group / Monton, Fashion Watch Company, TEVA, Krewel Meuselbach, Альфа-Банк, L'Oreal, Carlsberg Ukraine / Квас Тарас, Winner Automotive.

Media Arts Group Ukraine – комунікаційний холдинг, що працює у країнах СНД [20]. Із 2003 року агентство в особі FCB MA Ukraine представляє в Україні інтереси міжнародної мережі Foote Cone & Belding. Foote Cone & Belding третє найстаріше рекламне агентство в світі, засноване у Чикаго (США) у 1873 році Деніелом Лордом (Daniel Lord). FCB входить в десятку найбільших світових рекламних агентств, працюючи в 109 країнах, має 197 офісів. У березні 2001 року Foote Cone & Belding стало частиною найбільшого комунікаційного холдингу Interpublic Group of Companies [21]. Вітчизняний холдинг представляють президент групи компаній Сергій Старуш та генеральний директор Олена Тарадай.

В Україні до складу Media Arts Group також входять: The Strategist Media Ukraine (медіа агентство повного циклу: стратегічне і тактичне медіапланування, баїнг, розміщення); MAGMA Media Buying Ukrain є медіабаїнговим агентством, що займається підбором, резервуванням та закупівлею медійного простору для компаній, що входять до складу холдингу, і для незалежних рекламних агентств; Draftfcb, FCB Media Ukraine, The Strategist Media Ukraine, Magma Media Buying Ukraine, Pragma PR Ukraine, FCBi Ukraine, Priz-MA Ukraine. **Клієнти:** Kraft Foods, Efes, Diageo, Tchibo, ПО Конти, Геркулес, Страховая группа ТАС, Альфа Банк, Novartis, Hipp, Henkel, Natures Only, MARS MEDIA, ТВКом, Porsche FG, Ocean Plaza, Нова Лінія.

Отже, дослідивши репрезентацію транснаціональних рекламно-комунікаційних холдингів в Україні, ми з'ясували, що шістка світових лідерів представлені на нашому національному рекламному ринку. Також серед міжнародних рекламних холдингів, які займали лідируючі позиції у 2013 році, але не увійшли у п'ятірку лідерів 2014 року, відзначимо ті, що виникли, починаючи з 1992 року у країнах СНД: TWIGA Ukraine, Atlantic Group Media, Arts Group Ukraine.

Вагомим чинником трансформації простору рекламної діяльності є глобалізація суспільства. Глобалізаційні процеси у сфері економіки сприяли тому, що інституційний простір реклами також набув глобальних характеристик.

ЛІТЕРАТУРА

1. Почепцов Г. Теория коммуникации. – М.: Рефл-бук, К.: Ваклер. – 2001. – 656 с.
2. Мандрик Павло. Хто стане жертвою злиття рекламних гігантів / П. Мандрик // Forbes Україна // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://forbes.net.ua/ua/business/1364207-hto-stane-zhertvoyu-zlittya-reklamnih-gigantiv>
3. WPP [офіційний вебсайт] // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.wpp.com/wpp/>
4. Omnicomgroup [офіційний вебсайт] // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.omnicomgroup.com>
5. Publicis Groupe [офіційний вебсайт] // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.publicisgroupe.com/#/en/group>
6. Interpublic Group [офіційний вебсайт] // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.interpublic.com>
7. Dentsu [офіційний вебсайт] // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.dentsu.com/about/summary/index.html>
8. Dentsu Aegis Network [офіційний вебсайт] // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.dentsuaegisnetwork.com/WhoWeAre/KeyOffices>
9. Havas [офіційний вебсайт] // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.havas.com/group>
10. Рейтинг медіа агентств и групп Украины 2014 // Всеукраинская рекламная коалиция: [офіційний вебсайт] // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.adcoalition.org.ua/news/101>
11. Publicis Group Ukraine [офіційний вебсайт] // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.mediaplanning.com.ua/site/page.php>

12. Atlantic Group [офіційний вебсайт] // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://agl-media.com/en/about-atlantic-group/managment/>
13. Dentsu Aegis Network Ukraine [вебсайт] // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.facebook.com/dentsuaegisnetworkua/>
14. ADVgroup [офіційний вебсайт] // [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.advgroup.com.ua/p/ua/ua/about_group/
15. WPP [офіційний вебсайт] // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.wpp.com/wpp/companies/groupm/>
16. Попова М. Новый глава Group M в Украине, Белоруссии и Молдавии о ближайших планах холдинга / М. Попова // Газета Коммерсант Украина [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.kommersant.ua/doc/2335658>
17. HAVAS Worldwide Ukraine [офіційний вебсайт] // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://havaswwukraine.com.ua/agentstvo.html>
18. TWIGA Communication Group [офіційний вебсайт] // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.twiga.ru>
19. TWIGA Communication Group Ukraine [офіційний вебсайт] // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://twiga.com.ua>
20. Media Arts Ukraine [офіційний вебсайт] // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mediaartsukraine.wordpress.com/about/>
21. FCB Global [офіційний вебсайт] // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.fcb.com>

STRATEGIC MANAGEMENT OF AN ENTERPRISE WITH COMPLEX INFLUENCE OF INTERNAL AND EXTERNAL FACTORS OF BUSINESS ENVIRONMENT ON AN ENTERPRISE

*Dr.sc.oec, prof. Cherep A.,
m.s. Medvid S.*

Ukraine, Zaporizhzhya, Zaporizhzhya national university

A strategic management is the basic constituent of the successful functioning of enterprise in a long-term period that is why considerable attention is spared strategy of enterprise in all countries of the world. Important role is played by quality of the developed and selected strategy and its orientation. Quality strategy, we consider, it such at that organization is able to survive in a long-term period and reach desired goals. In every strategy must be a target - strategic objective, in such case it is important not only the correct goal setting but also correctly indicated way and instruments of its achievement.

For the beginning, we suggest to determine what strategy and strategic management are.

According to Porter word "strategy" is a shortened variation of more completed definition "optimal competitive strategy – it as a way to reach permanent competitive advantages by competitive struggle, satisfaction of various and changeable necessities of customers better than it is done by competitors.

Essence of modern strategic management of an enterprise adds up to next 3 questions:

1. In what state enterprise now?
2. In what state enterprise wants to be?
3. How it can be done?

If manager correctly answers these questions and effectively organizes activity of all organization units, then the achievement of the set goals will lead firm to advantage against competition in any value. Whether it is dominating on current market or find new markets or producing new product.

In exchange, strategic management can be defined as effective application of a strategy using inner instruments of an organization and taking into account outer factors of influence on an enterprise. Therefore, manager's duty in strategic management not only to develop strategy correctly, but be able to apply it in accordance to conditions. So, we can see that strategy – is a thing especially unique for every separate organization and it is cannot be developed by external experts.

In development of strategy of enterprise must participate not only manager but also all parts of organization (planning section, financial, material and technical, and others like that), their duty in this cut is grants of reliable and actual data, that can be used in development of strategy of enterprise.

It is also possible to say, that development of correct strategy depends on that as far as all structural elements of enterprise are willing to reach enterprise's goal. For example, if a planning section will calculate performance indicators wrong, then a strategic goal may be fictitious, or if material and technical section will give unreliable information, then enterprise may undergo lack of resources for the reaching of the desired goal.

Main task of the manager, in this dimension, is to control confidence, relevance and promptness of information for developing correct strategy.

Good quality strategy has to include all factors, which have some influence on enterprise during entrepreneurial business. Influential factors can be internal or external. Nature of internal factors based on entrepreneurial activity itself, in other words those factors arise up in the process of business activity and influence on enterprise. External factors are the consequence of continuous influence of environment (business and non-business) and do not depend in such measure, as internal, from realization of entrepreneurial activity.

We need to name all external and internal factors of influence on enterprise (fig.1, fig.2).

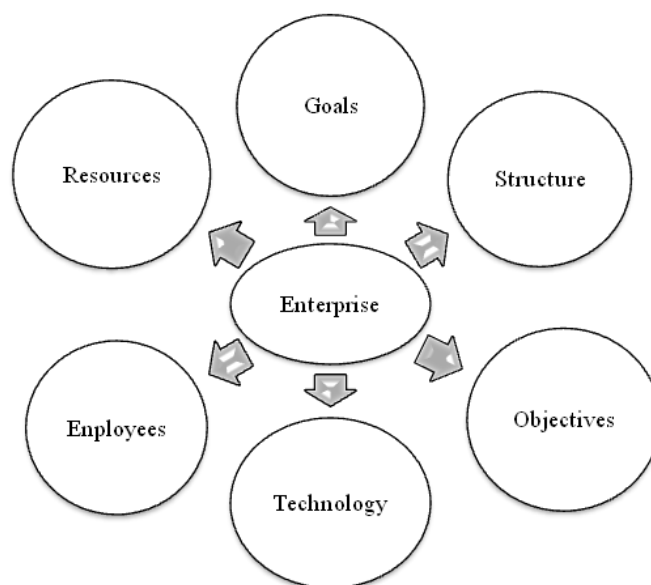

Fig.1 – Internal factors of influence on enterprise.

We shall give short description of influence of every internal factor.

1. Goals - eventual state or expected result of entrepreneurial activity. Vary between content and a period. If the manager will set false goal, then it can result in the decay of enterprise.

2. Structure - regulation of mutual relations of levels of management, functional spheres and types of works, which execute different services or sections of an enterprise. The structure of organization has to fit basic activity of organization, in opposite case is - ineffective entrepreneurial activity.

3. Objectives – types of works, which must be executed by a certain method and in a conditioned period using all instruments of labour. Objectives are more primitive and simplified constituents of strategy, by certain “field workers”.

4. Technology – method of transformation ingoing elements of enterprise (work materials and others like that) to outgoing (products and services). Technology can be unique for certain enterprise

or used by all country. There are some requirements to technologies that it costs to apply on a production for reaching positive effect: technologies must not be antiquated, it must be economically effective and innovative.

5. Employees – in most cases, it is a major internal situational factor of influence on enterprise. Their influence on activity of any enterprise is determined by their capability to work, qualification, talent, education, necessities, perception of corporate spirit, experience, surroundings, and others like that. If employees are not interested in business activity of the enterprise, then, probably, such enterprise is doomed to failure.

6. Resources – all values, which can be used by enterprise for creation material and non-material goods, id est achievement expected results of business activity. There are resources that enterprise has in property, but did not yet used in the process of its activity. The most meaningful description of resources is its quality, if quality of resources is high, then it follows to expect a considerable return rate from its use, and vice versa.

Within the limits of its activity every enterprise must take into account not only internal factors of influence, but also external, that, in turn, are divided into factors of direct and indirect influence. Forecasting behavior of external factors – extremely difficult, that is why all prognoses, in some measure, content different assumptions.

The only true approach for analysis of influence of different external factors does not exist, that is why managers of different enterprises use Delphi approach for validation external influence, id est invite experienced specialists, who give some advises to leaders of enterprise about possible development scenarios of external factors influence.

It ought to be noted, that factors of environment, which influence on enterprise in the process of its business activity and which must be taken into account by manager during development of competitive strategy of the enterprise.

Factors of environment are showed on fig. 2.

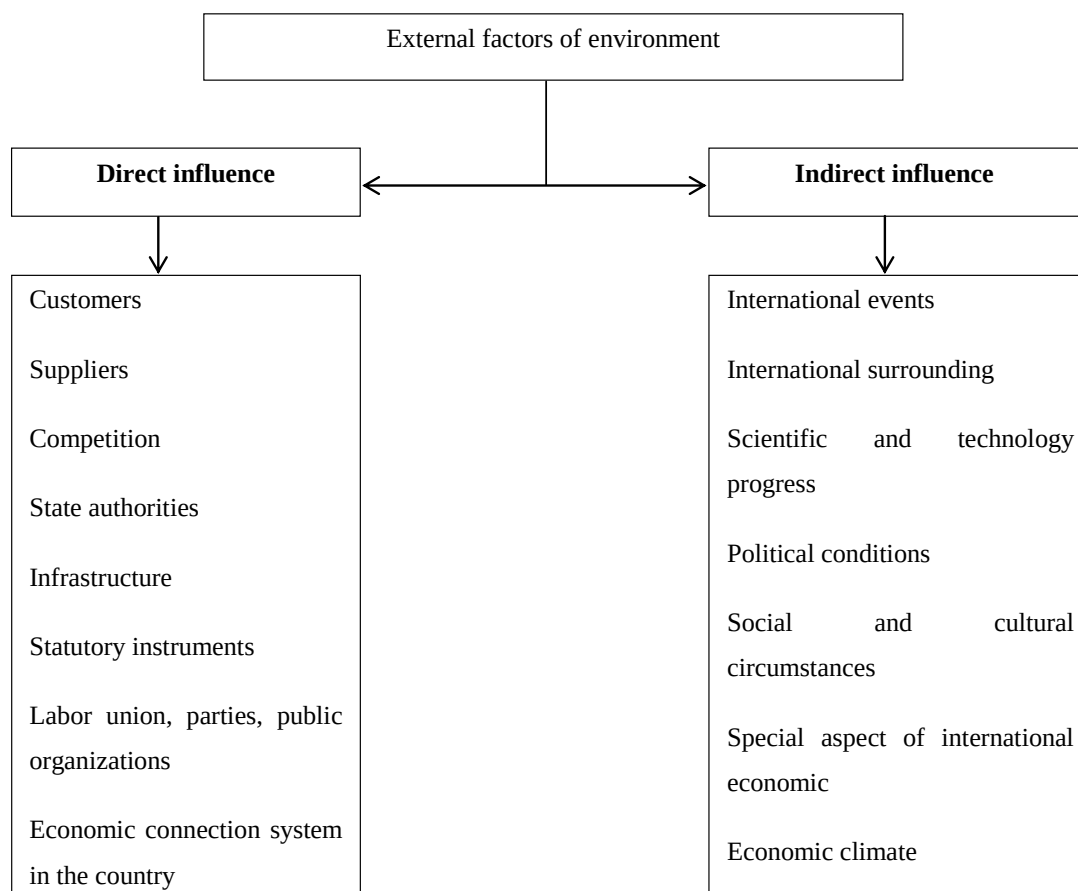

Fig. 2 – External factors of influence on business activity of an enterprise.

External factors of direct influence are the most dangerous for enterprise assuming its negative influence. Also some factors can influence only on specific enterprise or sector of economy. For example, government can enact a law that prohibits certain kind of business activity. In case if enterprise is a monopolist, then such legislative document will lead to end of business activity of the enterprise.

External factors of indirect influence are the least predictive within developing of corporate strategy, so managers often use Delphi methods or advices of specialists during this process.

That is why for manager is crucial to be able to include possible development of above mentioned factors and level of it influence on enterprise.

Let us try to define level of influence of external and internal factors on enterprise. Amount of internal factors – 6, amount of external factors of direct influence – 8, amount of external factors of indirect influence – 7. Now let us define percentage of influence of every group of factors, accepting common influence as 1 (100%):

$$R_{inf} = \frac{\text{Internal factors}}{\text{All factors}} + \frac{\text{Direct external factors}}{\text{All factors}} + \frac{\text{Indirect factors}}{\text{All factors}} = 100\%, \quad (1)$$

Percentage of influence of internal factors = $6/21 = 0,28$ (28%).

Percentage of influence of direct external factors = $7/21 = 0,33$ (33%).

Percentage of influence of indirect external factors = $8/21 = 0,38$ (38%).

We can use above mentioned to make a conclusion that mathematically influence of environment more intense, then internal factors of enterprise. Along with this total influence of environmental factors is 0,71, so that is absolute advantage against internal factors. It means that in case of the most "unfriendly" external economic conditions, chances of enterprise to survive in long-term period and to reach set goals are about 28%, in the same time chances on that external influence will appear fatal for enterprise – 71%.

But, we believe, this kind of calculations of external influence is not perfect, because every factor can have different measure or intension of influence.

For example, if suppliers failed to fulfill completely scheduled before deliveries, then the measure of influence in this case can be easily defined – this will be the amount of short-received resources. Also intensity of influence of internal factors, named "employees" can be defined by level of the labor productivity. Changing this level is equal to intensity of influence of this factor.

The most complicated in application of the formula 1 consists in that, there are factors of influence, which cannot be measured as numbers. Among them: state authorities, labor unions, economic connection system in the country, international events and etc.

Objective of manager in this situation – autonomous, leaning on an own mind, ability, skills, experience, intuition, experience, taking into account specific of activity of the enterprise to define influence intensity of factors as percent.

In such case, formula 1 acquires a few another kinds. External factors of direct influence will show as ED (External Direct) and corresponding serial numbers. External factors of indirect influence – EI (External Indirect).

In exchange, internal factors of influence shall appear as I (Internal). Total amount of influencing factors – TF (Total Factors). Then formula 1 can be convert into 2 coefficients:

$$L_i = \frac{\sum_{n=1}^6 (I * n)}{TF}, \quad (2)$$

$$L_e = \frac{\sum_{n=1}^8 (ED * n)}{TF} + \frac{\sum_{n=1}^7 (EI * n)}{TF}, \quad (3)$$

where n – measure of influence of every factor on the enterprise.

Aforementioned indicators permit to determine the level of influence of external and internal factors on an enterprise and calculate approximately of what size of the financial resources it is necessary for manager to set aside for the localization or minimization of the negative influence of the external or internal factors on an enterprise.

In general, the influence indicator of the external factors (L_e) will be higher, then internal influence indicator. While using these indicators, the main objective of the manager consists in

minimization of negative influence of internal factors and developing effective mechanisms of contraction to a negative influence of external factors.

Indicator *I_e* within this quotation plays a role of the certain reference point for a defining of the financial resources, which it is necessary to set aside for the minimization of the influence external factors on an enterprise.

In conclusion, it is indispensably to mark out that any corporate strategy always orientates exactly on the financial state as on the basis of the business activity of any enterprise. If corporate strategy does not lean on financial state, then enterprise will come down to crisis of the financial resources or even to bankruptcy. In general all that touches upon the strategy of an enterprise are undivided with finances, for example, if political situation in a country has negative influence on business activity of an enterprise, so firstly "suffers" financial part (income, profit, revenue rate, solvency, etc.).

So, all mentioned above leads us to a conclusion, that strategy of an enterprise builds specific "carcass", which allows to resist external and internal crises. It is necessary for strategy of an enterprise to be developed by qualified manager. Consequently, strategy developer may lead enterprise to stable growth or sudden fall and bankruptcy.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

*К. е. н. Чупріна М. О.,
Шеховцова І. А.*

Україна, м. Київ, Національний технічний університет України «КПІ»

Abstract. Reasonably, that modern type of the economy growing realization of potential competitive edges, stimulation of the investment oriented and innovative development is the basis of Certainly, that activation of innovative activity of enterprises of Ukraine can be attained only by forming of informative environment of acceptance of innovative decisions. The brought basic kinds over are information and knowledge as economic resource of economy of informativetype. namely: conjuncture, commercial, financial, scientific and technical, statistical and general information. It is marked that operationability of acceptance of administrative decisions and increase of their validity, in the context of innovative activity of domestic enterprises, it is impossible without the improvement of the informative providing by diversification of information generators. It is set that the informative providing of innovative activity it follows to examine as totality of effective, purposeful and protected processes of collection, acceptance, storage, processing, transferrableness, grant, receipt and use of relevant information for the decision of tasks of adjusting of innovative activity. Underline, that an estimation and analysis of innovative activity are based exactly on totality of different sources of collection of information on innovations and procedures of their treatment. The analysis of the state and prospects of the informative providing is carried out as one of determinatives of activation of innovative activity of domestic enterprises. Priorities are set in relation to forming having a special purpose to the functional of subsystem of the informative providing of innovative development of enterprises of Ukraine. Reasonable difficulties of realization estimation of ponderability of payment of informative resource as a nonmaterial factor of innovative activity. Certain general descriptions of the modern informative systems, that it follows to take into account at evaluation of efficiency of functioning of the modern informative systems.

The use of index of informatively administrative efficiency is offered in relation to the evaluation of level of informatively-administrative efficiency of the system.

Економічний розвиток України, перспектива посісти належне місце в європейському співтоваристві залежать, насамперед, від опанування інноваційної моделі економічного розвитку. В основі сучасного типу економічного зростання лежить реалізація потенційних конкурентних переваг, стимулювання інвестиційно-орієнтованого та інноваційного розвитку,

що безумовно, зв'язано із інтенсифікацією процесів нарощування інформаційного потенціалу та практичного використання інтелектуальних технологій третього рівня, які дозволяють не лише обробляти бази даних, а також формалізувати та аналізувати їх. Велике коло питань, пов'язаних із інформаційним забезпеченням інноваційної діяльності, розглянуто в працях таких науковців, як Бакаєв О. О., Ілляшенко С. М., Кайдан Л. І., Кравченко Т. Г., Кулик В. В., Павленко І. А., Пасмор Ю. В., Тимошук П. В. [1, 2, 3]. Проте, недосконалість інформаційного забезпечення інноваційного розвитку підприємств свідчить, що деякі проблеми інформаційного забезпечення інноваційної сфери потребують подальших досліджень.

Виходячи із зазначеного, основною метою цієї статті є аналіз стану та перспектив інформаційного забезпечення інноваційного розвитку підприємств та розроблення практичних рекомендацій щодо оцінювання інформаційно-управлінської ефективності системи.

Досвід економічного розвитку високорозвинутих країн-лідерів підтверджує, що активізація інноваційної діяльності може бути досягнута лише шляхом формування інформаційного середовища прийняття інноваційних рішень. На думку науковців, інформаційне забезпечення інновацій може розглядатися як сукупність законних, своєчасних, ефективних, цілеспрямованих і захищених процесів збирання, прийняття, зберігання, переробки, передавання, надання, отримання і використання релевантної інформації для розв'язання завдань правового регулювання інноваційної діяльності [3].

Слід зазначити, що протягом певного часу в національних економічних системах відбувся поступовий перехід від переважно пошуку і систематизації до обробки інформації, яка стала основним виробничим потенціалом. Крім того, посилення ролі науки та освіти сприяло зростанню загальної продуктивності праці в реальному секторі, що стало спонукальним моментом для того, аби виокремити новий різновид економіки інформаційного типу. Для інформаційної економіки характерним є розвиток інформаційної індустрії, формування спільного інформаційного простору, інформатизація усіх сфер виробничо-господарської діяльності, доступність інформації і, в той час, створення системи інформаційної безпеки. Також слід підкреслити, що саме інформаційні технології вже протягом певного часу виступають як один із визначальних факторів активізації інноваційної діяльності вітчизняних підприємств.

Як зазначалось авторами у наукових роботах [2,3]: інформація й знання як економічний ресурс можуть виступати в наступних видах:

- кон'юнктурної інформації, яка характеризує стан ринку (рівень та зміни цін на товари та послуги, курси цінних паперів, біржові котирування);
- комерційної інформації (сукупність відомостей про попит та пропозиції, якості товарів та послуг, їх конкурентоспроможності, а також про імпорт та експорт та взаємозв'язок зовнішнього та внутрішнього ринків);
- фінансової інформації про платоспроможність та кредитоспроможність партнерів та конкурентів;
- науково-технічна інформація, яка сприяє інноваціям;
- статистична інформація;
- загальна інформація, яка здатна здійснювати вплив на думки користувачів та ситуацію на ринках [1].

Можливість оцінки та аналізу інноваційної діяльності базується на сукупності різних джерел збору інформації щодо інновацій та процедур їх обробки. Провести оцінку вагомості внеску інформаційного ресурсу в економічне зростання як нематеріального фактору є проблематичним, оскільки даний показник необхідно розраховувати як через інноваційну складову, так і через вплив матеріальної компоненти інформаційних ресурсів та людський фактор. Функціонування багатокомпонентних систем неможливо уявити без використання сучасних інформаційних технологій, за основу яких взято економічні інформаційні системи, що використовуються для ефективного опрацювання великих масивів даних у комп'ютерних системах підприємств, та забезпечення інформаційної підтримки управлінських рішень. Сфера застосування нових інформаційних технологій і розвинених засобів комунікацій величезна. Вона включає різні аспекти, починаючи від забезпечення простих функцій службового листування до системного аналізу і підтримки рішень.

У сучасних умовах господарювання підсистема інформаційного забезпечення інноваційного розвитку повинна мати такий цільовий функціонал, який би щільно пов'язував цілі функціонування економічної системи із засобами їх досягнення. Зазначене дозволить спрямовувати процеси нагромадження інформаційного потенціалу на оперативне розв'язання наступних завдань:

- розробку нового автоматизованого рівня обліку витрат, що починається з аналізу джерел цих витрат і можливостей адаптивного управління ними (наприклад, контроль і управління боргами, проникнення в усі види затрат в організації та їх аналіз);
- впровадження сучасних складних інтегрованих інформаційних систем для заміни існуючого інформаційного забезпечення, якщо воно представляє собою окремі, ізольовані острівці інформації та швидко стає застарілим і перестає задовольняти потреби ефективного управління;
- зосередження уваги на споживачах, як з точки зору реалізації товарів та послуг, так і з точки зору обслуговування;
- забезпечення ефективності, гнучкості, можливостей адаптації до змін в діяльності організації;
- використання таких систем прикладного програмного забезпечення, яке при постійному розвитку дозволяє організації гнучко адаптуватися до змін ринкової ситуації;
- можливість інтегрованого відображення всієї діяльності в динаміці;
- передбачення можливості об'єднання на єдиній інформаційній технологічній основі господарських і технічних процесів;
- створення об'єднаних інформаційних потоків;
- забезпечення подолання різною виконуваних робіт;
- автоматизація рутинної і важкої роботи, що дозволяє звільняти при цьому працівників для виконання більш кваліфікованих задач;
- можливість "одним натиском на кнопку" надати керівництву актуальну інформацію, необхідну для прийняття не тільки оперативних, але і важливих стратегічних рішень;
- можливість проведення детального аналізу економічної ситуації, з метою підвищення ефективності управління;
- зосередження інформації, необхідної для прийняття оперативних та стратегічних рішень, в єдиному інформаційному просторі, який повинен стати рушійною силою перетворень, оптимізації господарських операцій.

Щодо оцінювання ефективності функціонування сучасних інформаційних систем слід враховувати наступні їхні характеристики:

1. продуктивність системи, що обчислюється часом відповіді або величиною пропускну здатності;
2. гнучкість системи, яка оцінюється передбачуваними модифікаціями інформаційної системи у відповідності із можливими змінами в організації;
3. готовність системи до взаємодії, що визначається правилами доступу для перегляду та корекції інформації;
4. рівень задоволення потреб користувачів, яка визначається повним набором сервісних функцій;
5. ефективність функціонування інформаційної системи, що базується на сучасному системному аналізі, спеціальних методах представлення та доступу до інформації, досягненні заданого рівня безпеки даних.

Крім цього, для визначення ефективності функціонування загальної системи управління як виробничо-економічних, так і багатокомпонентних економічних системи, а також для забезпечення виконання ними усіх специфічних функцій (зокрема, прогнозування, коригування, обліку і звітності) окремо використовують і новий інформаційний показник (його, на думку авторів, можна визначити як **«показник інформаційно-управлінської ефективності»** системи). Зазвичай, він розраховується як відношення отриманого, за результатами функціонування складної системи, прибутку до загального обсягу витрат на: технічні засоби, цільове програмне забезпечення, розроблення науково-методичного інструментарію, відновлення інформаційно-управлінської збалансованості функціонування як економічних чи виробничо-економічних систем, так і їх комунікаційної структури. Таким чином,

інформаційно-управлінську ефективність певного об'єкта дослідження можна розрахувати за формулою вигляду (1):

$$E_{iF} = \frac{P}{V_t + V_{om}}, \quad (1)$$

де, P – фінансові результати функціонування складної системи (прибуток);

V_t – витрати на реструктуризацію, оновлення і модернізацію технічних засобів виробництва (обладнання, програмне та методичне забезпечення);

V_{om} – витрати на розроблення, проектування, організацію інформаційно-управлінських підсистем та функціонування внутрішньої інформаційно-комунікаційної структури багатокомпонентної системи.

Таким чином, новий рівень комплексного дослідження феномена аналізу інформаційного ресурсу трансформації української економіки, осмислення останнього у контексті суспільних змін пов'язаний саме з розкриттям причин його особливої значущості на сучасному етапі соціально-економічного прогресу, з переходом до інноваційних моделей розвитку та необхідністю забезпечення достатнього рівня економічної безпеки держави. Оперативність прийняття управлінських рішень та підвищення їх обґрунтованості, в контексті інноваційної активності вітчизняних підприємств, неможливо без удосконалення інформаційного забезпечення шляхом диверсифікації джерел інформації та підвищення ефективності його використання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Проблеми і перспективи ринково-орієнтованого управління інноваційним розвитком [Текст] : монографія / за заг. ред. С. М. Ілляшенка. - Суми : Папірус, 2011. - 643 с.
2. Методи, моделі і інформаційні технології в управлінні економічними системами різних рівнів ієрархії: Монографія [Бакаєв О. О., Бажан Л. І., Кайдан Л. І., Кравченко Т. Г., Кулик В. В./ О. О. Бакаєв (ред.). / НАН України. – Міжнародний науково-навчальний центр інформаційних технологій і систем — К. : Логос, 2008. — 127 с.
3. Пасмор Ю. В. Проблеми інформаційного забезпечення інновацій: соціально-комунікаційний аспект [Електронний ресурс] / Ю. В. Пасмор. – Режим доступу: <http://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2012/pdf>.
4. Заєць О.О. Джерела інформаційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства / О. О. Заєць // Управління розвитком. – 2014. - № 2 (165)

AGRICULTURE

WILD CONGENERS OF BERRY CROPS IN THE LESSER CAUCASUS MOUNTAINS*

¹Z. Akperov, doctor of agr. science, fellow of NAS Azerbaijan

²Z. Gasanov, doctor of agr. science, professor

²Z. Ibragimov, doctor of agr. science, acting as professor

²D. Sardarova, research fellow, candidate for a degree

¹Institute of Genetic Resources of NAS of the Azerbaijan Republic

²Azerbaijan State Agrarian

Abstract. As the result of expeditions to the mountains of the Lesser Caucasus, to the regions of Gekgel, Tauz and Kedabek it has been found wild forms of different berry plants such as Gooseberries, Red Currant, Raspberries and Blueberries.

Key words. Genus, species, culture, shrub, subshrub

Introduction. The fruits of berry cultures are rich in nutrients. They are valuable as raw so as processed. As it is said by many researchers, it is known more than 1000 wild species of berry plants, the areal of which is very wide and many species grow everywhere on the Earth but for some tropic zones (1;2;3;). One of such zones is the Lesser Caucasus. Here one can come across many species and varieties of main berry types such as raspberries, blackberries, currants, gooseberries, blueberries and strawberries. Species of berry cultures according to V.L. Vitkovsky (2) are polymorphous and hold the territories under them very firmly. Introducing into the plant berry culture is facilitated by their easy way of reproduction. Till nowadays people bring them from the woods into their houses and introduce into the culture. Berry cultures are grown in more than 70 countries of the world. By the support of the Science Development Foundation under the President of the Republic of Azerbaijan we conducted the researches in the Lesser Caucasus to find existence of the wild species of berry plants. The focus was on existence of wild forms of currant, gooseberries, raspberries and blueberries. As it is written in IV volume of the book «Pomology» edited by Y.N.Sedova (2009) current and gooseberries belong to a broad genus Ribes L. that counts about 150 species. Genus Ribes L. nowadays refers to the family of gooseberries - Grossulariaceae, order of saxifrage-Saxifragaceae that has found its register in the works of some researchers (3;4;5;6).

The research results. By the support of the Science Development Foundation under the President of the Republic of Azerbaijan we conducted the researches in the Lesser Caucasus to find existence of the wild species of berry plants. The emphasis was on existence of wild forms of currant, gooseberries, raspberries and blueberries.

Gooseberries (Grossularia) is perennial shrubs that can be found in the mountains of the Tauz forestry 1250 m above sea level and in Kedabek region 1300 m above sea level. The shrub is high - 1,65 m, cross-ellipse. The branching is moderate and the direction of branches is inclined. The leaves are of middle size, lustrous and ferrous. The fruits are small, smooth and sour-sweet. The color of berries is yellow-green or pinkish.

The number of seeds in a berry is big - 10...12. The thorns are single, upward directed and the bud form is obovate, a little distant. In all probability it refers to the species G. reclinata – garden gooseberries.

* This work was supported by the Science Development Foundation under the President of the Republic of Azerbaijan – Grant № № EIF/MQM/Universitet-2014-5(20)-11/05/3-M-01

Pic. 1. The wild gooseberries growing in the mountainous forests of Kedabek region

Pic. 2. The local citizens use the shrubs of gooseberries as hedges and a garden culture.

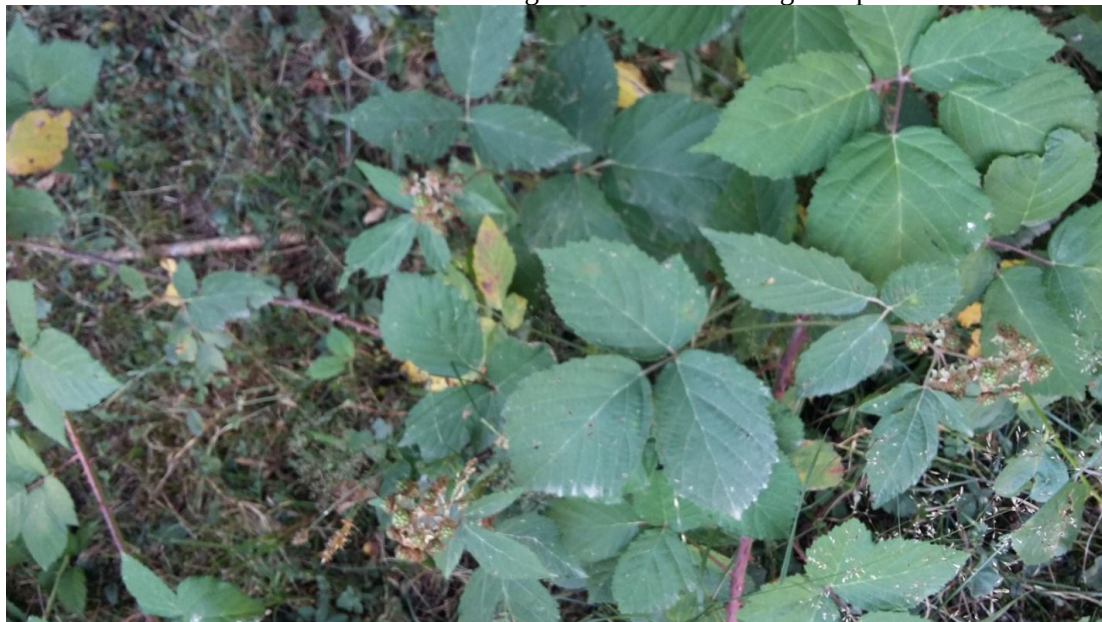
Pic. 3. The seeds of one berry of the gooseberries

Current - *Ribes* L. refers to the family gooseberry (*Grossulariaceae* DC.). In the Lesser Caucasus we can come across a representative of subgenus *Ribesia* Berl. (red current) species of the Red Current - *R. rubrum*. This species was found by us at 2100-2300 m above sea level in Kedabek (area of Su govushan) and Khanlar regions (area of Maral gel). The shrub form is mainly globular, sometimes flat-rounded. The vigor of the shrub is medium height up to 1,5 m. By the thickness the sprouts are thin, by the bending is almost straight, some are curved. The buds are oblong, a little distant and the top is sharp. The leaves are medium and asymmetric ones, the edges are crenate or double-crenate. The cluster length is short (to 6 sm). The distribution of berries on the cluster is sparse in the upper half. The berry form is flat rounded. The color of berries is red. The number of seeds in a berry is medium – 5 or 6 ones.

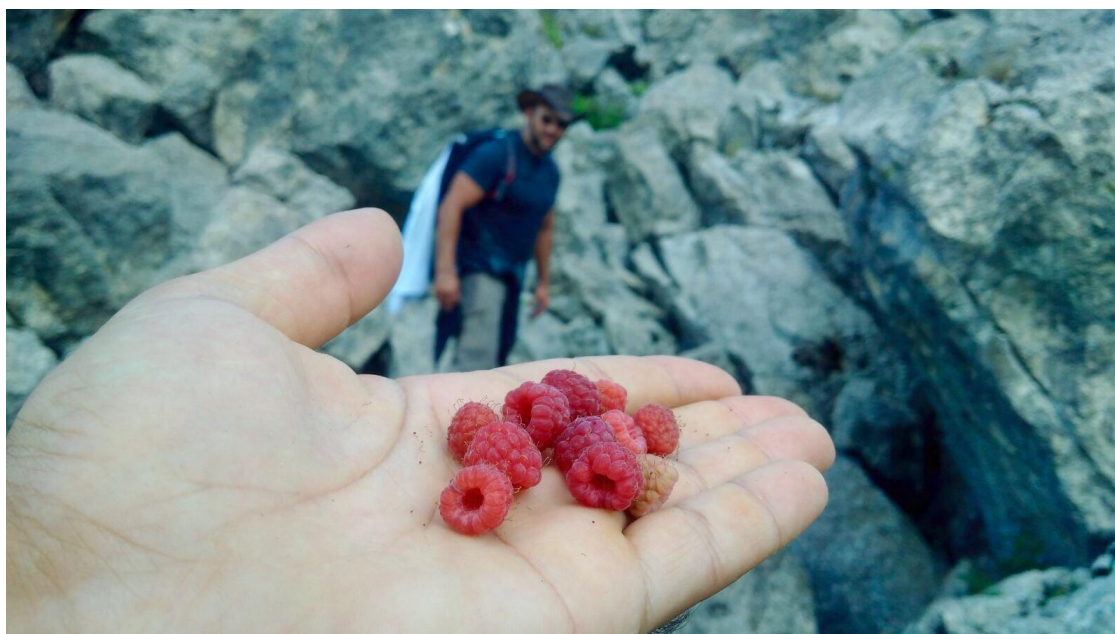

Pic. 4. Red current in the rocky mountains of Gekgel region at 2250 m above sea level

Raspberry – genus *Rubus* L. In the genus frames as it has been said by many researchers (2;3;4) there are 12 sub-genesis. The main is a subgenus *Idaeobatus* Focke or raspberries and subgenus *Eubatus* Focke or blackberries. Raspberries are a perennial semi-shrub. It grows wild in the rocky mountains of the Lesser Caucasus in the region of the Gekgel reserve at 2000 m above sea level. The shrubs develop mainly in a half-humifuse form. The shrub height is not over 1 meter. It bears fruit once in summer. The form of the cluster is semi-globular. After fruiting the sprouts die.

Pic. 5. The half-humifuse raspberries shrubs in the mountains of the Gekgel reserve at 2200 m above sea level

Pic. 6. The raspberries picked in the Lesser Caucasus at 2200 m above sea level

Blueberries – *Vaccinium* L. refers to the family Cowberries (*Vacciniaceae* S.F.Gray). They have been found in the mountains of the Gekgel reserve at the height over 2000 m above sea level. Most likely it is blueberries with myrtle leaves (*V.myrtillus* L.). The shrub height to 1 m. The leaves are elliptical and pointed to 3-5 cm of length. The fruit is globular, 5-6 mm diameter. The fruit color is bluish-black. The berry pulp is deep-red, aromatic and tart-sweet.

Pic.7. The shrub and berries of blueberries in the Lesser Caucasus at about 2200 m above sea level

Summing up all said above we can draw a conclusion that the Lesser Caucasus is one of the origin places of such berry cultures as gooseberries, red current, raspberries and blueberries.

REFERENCES

1. Бурмистров А.Д. Ягодные культуры. Л. 1985, 384 с.
2. Витковский В.Л. Плодовые растения мира. Санкт-Петербург-Москва-Краснодар. 2003.-592 с.
3. Розанова М.А. Ягодоведение и ягодоводство. М.; Л., 1935. -302с.
4. Зубов А.А. Проблемы генетики и селекции ягодных культур//Плодоовощное хозяйство.1986.№3.с.37-39
5. Сергеева К. Д. Крыжовник, М., 1989. - 208 с.
6. Помология. Том 1У. Смородина. Крыжовник. под. ред. Е.Н. Седова. - Орёл: ВНИИСПК, 2009 - 468 с.

ПОРІВНЯЛЬНА ОЦІНКА СОРТІВ САЛАТУ ЛИСТКОВОГО ЗА ВИРОЩУВАННЯ У ВІДКРИТОМУ ГРУНТІ ПРАВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

Канд. с.-г. наук Кецкало В. В.

Україна, Умань, національний університет садівництва

Abstract. The aim of the research was to expand assortment of high-yielding varieties of lettuce leaf of Dutch selection and thus to rise productivity of green culture under the conditions of the Right-Bank Forest-Steppe of Ukraine. In accordance with the intended purpose, the task of the research included defining more productive and effective varieties among the varieties of Dutch selection concerning the soil and climatic conditions of the Right-Bank Forest-Steppe of Ukraine that meet the needs of producers and consumers better.

The research was conducted by conventional methods during 2014-2015 with varieties of lettuce leaf of Dutch selection, Lokarno, Multi, Revolyuciya. Domestic variety Sniginka was taken under control.

Phenological observations of plants and biometric measurements were conducted carried out in due time during the growing season.

The study of the varieties of lettuce leaf Sniginka, Lokarno, Multi, and Revolyuciya found that under conditions of the Right-Bank Forest-Steppe of Ukraine during the growing season plants were characterized by uneven growth and development, certain difference in the oncoming and passing of some phenophases was observed depending on the variety and climate conditions of the year. However, on average for the period of 2014-2015 there was no significant difference in passing phenological phases – they started with the difference of 1-3 days and they started later for Sniginka (control).

At early technical ripening foliation of lettuce was 14-17 pcs/plant. Sniginka variety had lower indicators while Multi and Revolyuciya had more leaves. Analyzing the size of the diameter of the plant, it should be noted that this indicator prevailed over native variety Sniginka than of the varieties of foreign selection.

The undertaken studies show that varieties of lettuce leaf create a rather large vegetative mass in a short growing season, compared to other vegetable plants. Higher levels of productivity were obtained while growing Revolyuciya variety - 17.0 t/ha, which prevails control at 25 %. Rather lower crop yield was received from Multi and Lokarno varieties that is 15.5 t/ha and 15.6 t/ha respectively, which prevails control at 14% and 15%. Lower crop yields indicator was shown by Sniginka variety - 13.6 t/ha.

Consequently, the undertaken studies indicate suitability of lettuce leaf of Dutch selection to growing conditions in the Right-Bank Forest-Steppe of Ukraine on podzolized black soil.

Технологія вирощування салату листового вимагає збагачення сортового різноманіття вітчизняними та інтродукованими сортами. Тому із розширенням їх переліку виникає необхідність у підборі максимально врожайних для конкретних ґрунтово-кліматичних умов вирощування. Салат листовий – корисна зеленна овочева рослина, яка не потребує значної витрати різних видів енергії на вирощування [1, 2]. Правильно вибраний сортимент, комбінування різних способів вирощування та строків сівби забезпечує збільшення врожайності й подовжує період надходження продукції споживачам [3, 4]. Основною вимогою до сорту є висока врожайність, зростання якої науковці досягали за рахунок генетичного вдосконалення структури рослини [5]. Щоб забезпечити заплановану врожайність у сорту має бути відповідний комплекс ознак - кількість та величина листків на початку утворення розетки та перед збиранням урожаю, діаметр розетки у рік одержання врожаю [6, 7].

Метою дослідження передбачали розширити сортимент салату листового високоврожайними сортами голландської селекції та завдяки цьому підвищити врожайність культури. Згідно з поставленою метою завданням було визначити серед закордонних сортів більш продуктивні в ґрунтово-кліматичних умовах Правобережного Лісостепу України.

Дослідження проводили за загальноприйнятими методиками [8–12] з сортами салату листового голландської селекції Локарно, Мульти, Революція. За контроль був взятий сорт

вітчизняної селекції Сніжинка. Експериментальну частину дослідження здійснювали впродовж 2014–2015 рр. на дослідному полі кафедри овочівництва Уманського національного університету садівництва. Ґрунт дослідного поля – чорнозем опідзолений малогумусний важкосуглинковий на лесі.

Сівбу здійснювали у другій декаді квітня. Після нормування густоти рослини розміщувалися за схемою 35×15 см, що забезпечує 200 тис. шт./га. Технологічні роботи проводили відповідно до вимог росту й розвитку даної рослини. Урожай збирали вибірково по мірі наростання листової маси.

Фенологічні спостереження та біометричні вимірювання проводили впродовж періоду вегетації. Урожай сортували згідно з державним стандартом ДСТУ 2175–93 „Зеленні овочі” та ДСТУ ISO 8683-2001 „Салат-латук. Настанови щодо зберігання та транспортування в охолодженому стані” [13, 14]. Статистичну обробку даних виконували методом дисперсійного аналізу, розрахунок економічної ефективності – за технологічними картами, складеними за фактичними матеріально-грошовими витратами та методичними рекомендаціями на основі фактичних показників, нормативних і довідкових матеріалів [15, 16].

Встановлено, що в умовах Правобережного Лісостепу України рослини впродовж вегетаційного періоду років вирощування визначалися неоднаковим ростом і розвитком, спостерігалася певна різниця у настанні та проходженні окремих фенофаз залежно від сорту та кліматичних умов року. Проте, у середньому за 2014–2015 рр. значної різниці в проходженні фенологічних фаз не виявлено – вони розпочиналися з різницею в одну–три доби і пізніше наставали у сорту Сніжинка (контроль).

З метою визначення впливу умов вирощування на ріст і розвиток рослин салату листового після нормування густоти були проведені біометричні виміри. За даними табл. 1 більш облиственими були рослини сортів Локарно та Революція, а меншу кількість листків мали рослини сорту Сніжинка. Діаметр розетки листків становив 13,8 см у сорту Сніжинка, а у сортів голландської селекції 15,2–18,4 см і більшим був у сорту Революція.

Таблиця 1. Біометричні показники рослин салату листового (середнє за 2014–2015 рр.)

Сорт	Кількість листків, шт.		Діаметр розетки листків, см	
	після нормування густоти	технічна стиглість	після нормування густоти	технічна стиглість
Сніжинка (контроль)	4	14	13,8	30,6
Локарно	6	16	16,6	34,2
Мульти	5	17	15,2	32,7
Революція	6	17	18,4	37,6

На початку технічної стиглості кількість листків у салату становила 14–17 шт./роsl. Менше облиственими були рослини сорту Сніжинка, а більшу кількість листків спостерігали у сортів Революція і Мульти. За діаметром розетки листків у фазу технічної стиглості голландські сорти також переважали над вітчизняним сортом Сніжинка.

Проведені дослідження засвідчили, що сорти салату листового створюють велику вегетативну масу впродовж короткого, порівняно з іншими овочевими рослинами, вегетаційного періоду. Вищу урожайність по досліді отримали за вирощування сорту Революція – 17 т/га, що достовірно перевищує контрольний сорт Сніжинка на 3,4 т/га. Дещо нижчу врожайність забезпечили сорти Мульти та Локарно – 15,5 і 15,6 т/га відповідно, що перевищувало контроль на 1,9 та 2 т/га (табл. 2).

Отже, господарсько-біологічна оцінка сортів салату листового голландської селекції засвідчила їх придатність до вирощування у Правобережного Лісостепу України та про доцільність використання в умовах відкритого ґрунту зони проведення дослідження.

Таблиця 2. Урожайність салату листкового, т/га

Сорт	Роки			Відхилення від контролю	
	2014	2015	середнє	т/га	%
Сніжинка (контроль)	14,2	13,0	13,6	0	0
Локарно	16,3	15,0	15,6	+ 2,0	+ 15,0
Мульти	14,8	14,5	15,5	+ 1,9	+ 14,0
Революція	17,8	16,2	17,0	+ 3,4	+ 25,0
НІР ₀₅	1,1	1,7	–		

ЛІТЕРАТУРА

1. Приліпка О. В. Інноваційний розвиток ефективного функціонування підприємств закритого ґрунту: теорія, методологія, практика. Монографія / О. В. Приліпка– К.: ПП Р.К. Майстер-принт, 2008. – 336 с.
2. Рекеда В. Салаты Украины / В. Рекеда // Настоящий хозяин. – 2006. – №1. – С. 5.
3. Смилянец Н. Листовые салатные овощи/ Н. Смилянец // Овощеводство. – 2005. – №3. – С. 48.
4. Шишкин Б. Салат: школа выращивания / Б. Шишкин // Сад и огород. – 2007. – № 2 (91). – С. 6–7.
5. Kawalec M. W srodku salata / M. Kawalec / Haslo ogrodnicze. – № 9. – 2006 – S. 131–133.
6. Degregori T. R. Agriculture and modern technologi: State University Press, 2001. – p. 261 – 268.
7. Stepowska A., Rogowska M. Uprawa salaty w polu i pod oslonami // Krakow, 2004. – S. 138.
8. Бондаренко Г. Л. Методика дослідної справи в овочівництві і баштанництві / Г. Л. Бондаренко, К. І. Яковенко. – Х.: Основа, 2001. – 369 с.
9. Основы научных исследований в агрономии / [Мойсейченко В. Ф., Трифонова М.Ф., Заверюха А. Х., Ещенко В. Е.]. – М.: Колос, 1996. – 336 с.
10. Грицаєнко З. М. Методи біологічних та агрохімічних досліджень рослин і ґрунтів / Грицаєнко З. М., Грицаєнко А. О., Карпенко В. П. – К. : ЗАТ „НІЧЛАВА“, 2003. – 316 с.
11. Основы научных исследований в агрономии / [Єщенко В. О., Копитко П. Г., Опришко В. П., Костогриз П. В.]. – К.: Дія, 2005. – 286 с.
12. Лакін Г. Ф. Біометрія / Лакін Г. Ф. – М.: Вища школа, 1980. – 294 с.
13. ДСТУ 2175–93 «Зелені овочі». – 1993. – 4 с.
14. ДСТУ ISO 8683-2001 „Салат-латук. Настанови щодо зберігання та транспортування в охолодженій стані” // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://index.net.ua/ua/shop/bibl/473/doc/10301>
15. Визначення економічної ефективності технологій, нової техніки, винаходів та завершених наукових розробок в рослинництві. Метод. рекомендації. / [М. В. Роїк, В. Л. Курило, В. М. Сінченко і ін.]. – К.: ІБКІЦБ НААН України, Нілан-ЛТД, 2013 – 90 с.
16. Економіка праці і соціально-трудові відносини. Навч. посіб. / [Л. А. Гаврилюк, А. Л. Бержанірі, М. І. Дяченко]; за ред. проф. Л. А. Гаврилюка. – Умань, 2011. – 416 с.

PEDAGOGY

TO THE ISSUE OF INNOVATIVE PEDAGOGICAL ACTIVITY

*Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor Hodovanets N. I.,
Lecturer Lehan V. P.,*

*Ukraine, Uzhhorod, Uzhhorod National University,
The Department of Foreign Languages*

Abstract. *The authors of the article have conducted the analysis of innovative educational activities. The basic concepts of innovative technologies include: innovative lessons; individual work; monitoring and evaluation of student; class, group and additional training; optional elective studying; problematic and modular learning; invitation of scientists, artists, etc, art at lessons; economy and ecology of education; scientific experiment in the study of new material; applications of technology; new approaches to curriculum formation. Innovative pedagogical activity is a complex entity with various purposes and types of works corresponding to the main stages of development of innovative processes which are directed on changes creating and implementation in the teacher's own system of work.. It improves the modern educational process and the result of a society development.*

Education is one of major spheres of human activity and the determinant of human development. In conditions of today's demanding and rapidly changing environment the level of education and its influence on the personal human development largely depends on the impact of learning technologies introduction based on new methodological principles developing the activity approach to learning. That is why innovative technological education is being widely introduced contrary to classical one.

In recent decades a number of scientific studies under consideration have appeared in Ukraine. Pedagogical and theoretical aspects of using IT in the educational process have been studied in the works of B.Besedin, U.Horoshok, U.Zhuk, V.Zahvyazynskyi, V.Monakhova, S.Rakova, U.Raiskyi and others. The issue of implementation of IT in the educational process is reflected in the works of N.Apatova, V.Bykov, M.Kademiya, V.Naumenko.

The purpose of this article is to provide the definition of the category «innovation», to review the pros of innovative educational activities. Innovative teaching activities is the development, distribution or use of educational innovation. The goal of any innovation is to improve the educational process.

The term «innovation» means innovation, novelty, change. Concerning the pedagogical process innovation means «setting new aims, content, forms and methods of training and education». Innovation is the result of scientific research, advanced pedagogical experience of individual teachers and entire communities. An innovative pedagogical activity has a complex, multifaceted character, embodies the unity of scientific, technological and organizational actions. Innovative activity is the system of activity directed on realization of innovations on the basis of use and introduction of new scientific knowledge, ideas and approaches.

Innovative pedagogical technologies have the humanistic focus in an education system caused by coexistence and difficult relationship in scientific pedagogy and pedagogical practice of traditional scientific pedagogy. Innovative pedagogical technologies belong to the system of the general scientific and pedagogical knowledge. They emerged and develop on the verge of the general innovation, methodology, the theory and history of pedagogy, psychology, sociology and the theory of management, economics of education. Innovative pedagogical technologies are one of the dominating tendencies of human development [2].

The current stage of education development in Ukraine is characterized by the departure from totalitarian unification and standardization of pedagogical process, by the intense reconsideration of values as well as by the search for a new theory and practice of training and education.

The following important pedagogical issues – the problem of the study, synthesis and dissemination of best teaching experience and the problem of introduction of psycho-pedagogy in practice – are the basis for innovation in education. The use of theoretical and practical innovations is the result of innovative processes. Innovative process includes analysis and assessment of pedagogical innovations introduced, creating the conditions for their successful development and application. The

need for innovative pedagogical orientation in the development of education is caused by particular circumstances:

- (1) the development of an independent country has resulted in fundamental changes in the system of education, methodology and technology of educational process in educational institutions of various types. Researches of a new type enrich not only the school practice but also the pedagogical science.
- (2) the implementation on the current stage of social request of our state development has brought up an individual capable to absorb and creatively develop the culture, who in need of constant search for new organizational forms and individual approach to identify new technologies in training and education. Thus the role and authority of pedagogical knowledge has significantly increased, the knowledge has become theoretical basis for new searches and innovations.
- (3) the attitude of teachers to the very educational process and implementation of pedagogical innovations has changed dramatically, from previously limited in the use of innovative activity to nowadays open possibility to elect new programmes and textbooks, to use new techniques and methods of educational activities.
- (4) creation of competitiveness among educational institutions has caused the establishing on the educational market of new types of educational institutions, including non-state ones [1].

Making use pedagogical innovation in educational establishments should provide students with enhanced learning or reduction of the cost of achieving the usual outcomes of education.

The effectiveness of innovation depends on costs required on implementation of specific innovations and its long-lasting useful effect. If within a short time after the introduction of innovations the problem of studying the new is relevant and if that new neutralizes the effect of the previous, the useful effect of such innovation is significant and therefore the cost of its implementation is justified. Thus, innovation depends on the efficiency achieved due to the useful effect, duration of use of innovative technologies, the cost of its implementation [2, p.60-65].

The basic concepts of innovative technologies include: innovative lessons; individual work; monitoring and evaluation of student achievements (through tests, assignments, workbooks, etc.); class, group and additional training; optional elective studying (deepens the knowledge); problematic and modular learning; invitation of scientists, artists, etc, art at lessons; economy and ecology of education; scientific experiment in the study of new material; applications of technology (via slides, movies, recorders, television, computers, computer classes, radio and television programmes, Internet, multimedia technology, etc.); new approaches to curriculum formation [3].

Innovative technologies require from a teacher:

- the study of literature (optional);
- the analysis of pedagogical experience of teachers-innovators;
- the development of a plan of new technology introduction;
- the optimal combination of human, natural and mathematical and professional knowledge [3].

Pedagogical technologies can be classified as follows:

1. Structural and logical technologies: the stage-by-stage organization of system of training, that provides logical sequence of statement and the solution of didactic tasks on the basis of selection of their contents, forms, methods and means of training at each stage taking into account stage-by-stage diagnostics of the results.

2. Integration technologies: the didactic systems providing integration of intersubject knowledge and abilities, different types of activity at the level of integrated courses, educational themes, lessons, training days. Gaming technologies: didactic systems of use of various games with the formed ability to solve the problem through compromise choice (dramatized, business and role-playing games, imitating exercises, individual training; solutions of practical situations and tasks; computer programmes, etc.).

3. Training technologies: system of activity for working off certain algorithms on the solution of standard practical tasks by means of computer (psychological trainings of intellectual development, communication, solution).

4. Information and computer technologies: these are realized in didactic systems of computer training on the basis of dialogue «person-machine» by means of various educational programmes (training, controlling, etc.).

5. Dialogue technologies: set of training forms and methods based on dialogue thinking in interacting didactic systems of subject - subject level (pupil-teacher, pupil-author, teacher-author, etc.). Dialogue forms are considered to be the most widely spread among other modern technologies [3].

All of the mentioned above allows to consider innovative pedagogical activity as a complex entity with various purposes and types of works corresponding to the main stages of development of innovative processes which are directed on changes creating and implementation in the teacher's own system of work.

The specific features of innovative training are; its openness to the future, ability to anticipation on the basis of continuous revaluation of values, a mood on constructive actions in constantly updated situations based on innovative pedagogical technologies.

Professionalization of a teacher and his/her entry into an innovative operating mode are impossible without creative self-determination in which the leading role is played by innovative pedagogical technologies. Innovative pedagogical technologies as the principle of pedagogy provide conditions for the development of a personality, implementation of his/her right for an individual creative contribution, personal initiative, freedom of self-development [2].

According to S.Sysoieva the use of innovative pedagogical technologies in education is «to provide personal and professional development of a personality, his/her professional and social mobility, competitiveness in the labour market, adaptive flexibility» [5, p.45-53]. Some researchers (V.Shatalov, M.Huziyk, B.Dehtiarov, M.Paltyshev, O.Zakharchenko) interpret them as a complex, integrated process covering subjects, ideas, ways of organization of innovative activity and provides productivity of an innovation. In this context we consider innovative approaches as changing the nature of training to its target orientation, interactions of teachers-students, their positions in educational process.

Modern innovative pedagogical technologies:

- enrich the educational process by introducing the active, analytical and communicative ways of training;
- provide the high level of teaching and educational process;
- form competence of future specialists;
- provide formation of analytical, organizational, design, communicative skills;
- develop the ability to make correct decisions in non-standard situations;
- form the ability to build own educational programmes;
- are the resource for a change in the content of education and structure of educational process according to the international requirements;
- are focused on stimulation of creative potential.

Much attention is to be paid on clarity and definiteness of fixing the results, existence of criteria of their achievement, the step-by-step and formalized structure of an activity [2].

Thus, innovative pedagogical technologies are system processes with purposeful impact on a «student» aimed at satisfying the totality of his/her needs; these are the newly created or advanced pedagogical systems providing the high level of teaching and educational process. Innovations in pedagogical activity are inevitable, they improve the modern educational process and the result of a society development.

REFERENCES

1. Педагогіка. Інновації в освіті [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://readbookz.com/book/172/5545.html>>. – Загол. з екрану. – Мова укр.
2. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник / Ірина Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
3. Химинець В.В. Інноваційна освітня діяльність / В.В.Химинець. – Ужгород: Інформаційно-видавничий центр ЗППЮ, 2007. – 364 с.
4. Професійна освіта [Текст]: словник: Навч. посіб. для учнів і пед. працівників проф.-техн. навч. закл. / АПН України, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти; уклад. С.У.Гончаренко [та ін.]; ред. Н.Г.Ничкало. – К.: Вища школа, 2000. – 380 с.
5. Сисоєва С.О. Творчий розвиток фахівців в умовах магістратури: Монографія / Світлана Олександрівна Сисоєва. – К.: ТОВ «Видавниче підприємство «ЕДЕЛЬВЕЙС», 2014. – 400 с.

АСОЦІАТИВНЕ МИСЛЕННЯ ЯК СКЛАДОВА ІНТЕНСИФІКАЦІЇ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Іванцова О.П.,
кандидат педагогічних наук

Україна, Житомир
Житомирський військовий інститут
ім. С.П. Корольова

Abstract. The article covers the techniques of intensifying language learning in higher military educational institution under high informative and physiological tension. The method of associative learning is studied.

During the training process intensification in highly informative and psychophysiological tension refers to increasing the effectiveness of learning, not by simply increasing labor costs, time of teachers and military students, material resources, which are typical for extensive development, and primarily due to their more efficient use and creation of favorable conditions perception of educational material. This provides a more complete and reasonable use of the achievements of pedagogics and psychology, social and other sciences.

The aim of intensifying training in higher military school - through integrated use of the most effective forms, methods and means of teaching and the organization of close cooperation between them to ensure better satisfying the current requirements to practice training of military specialists.

Association, as a kind of sublimation of conscious and unconscious processes occurring in the man's mind, and actually an associative process, which is an involuntary form of mental activity of students, reveal significant potential for raising the efficiency of learning.

Keywords: intensification, associative thinking, military education.

Мета інтенсифікації навчання у вищій військовій школі – шляхом комплексного використання найбільш ефективних форм, методів і засобів навчання, а також організації тісної взаємодії між ними забезпечити більш повне задоволення сучасних вимог практики до підготовки висококваліфікованих військових спеціалістів.

При інтенсифікації процесу навчання здійснюється подолання бар'єрів, для чого створюється спеціальна психофізіологічна ситуація, яка мобілізує організм на їх подолання. Для цього створюється дозоване інформаційне перевантаження у сполученні з одночасною психологічною компенсацією в ігрових формах у вигляді психоемоційного сугестивного розвантаження. Таким чином, сама інформаційна стимуляція дозволяє завантажувати в підсвідомість великі обсяги інформації, яку спочатку реально використовувати неможливо, але ця підсвідома інформаційна база, аналогічно забутому минулому досвіду, при створенні стимулюючої ситуації в ігрових формах забезпечує процес згадування раніше завантаженої в підсвідомість інформації [2: 230].

При аналізі можливостей підвищення інтенсивності сприйняття нових знань не обійтися без аналізу принципів асоціативного сприйняття психікою слухачів деякого стимулюючого впливу, який спонукає його систему сприйняття до тих чи інших дій; методики навчання прискореному (динамічному) читанню.

Асоціація (від лат. associatio – поєднання, сполучення) – це зв'язок уявлень чи відчуттів, коли одне з них викликає у свідомості низку інших, подеколи ірраціональних. Основоположник асоціативного методу Ф. Гальтон поділяв всі стимули і реакції на три групи: стимули, викликають сенсорні уявлення, стимули, які виражають емоційні переживання і абстрактна лексика.

У загальному випадку, при формуванні у індивіда стійких знань з необхідною якістю в системах інтенсивного навчання доцільно використовувати особливості людської психіки запам'ятовувати на рівні підсвідомості багаторазове повторення сукупності стимулів-впливів, що провокують у індивіда прогнозовані відповідні реакції, а, отже, дії індивідів, їх світогляд і

рівень сприйняття нових знань, в тому числі, можуть бути керованими і програмованими. Метод, за допомогою якого аналізується сукупність людських реакцій на зовнішні впливи-стимули, називається методом вільних асоціацій.

Асоціація, будучи свого роду сублимацією свідомих і несвідомих процесів, що відбуваються у свідомості людини, і власне сам асоціативний процес, що представляє мимовільну форму психічної активності слухачів, дозволяють виявити значні резерви підвищення ефективності процесу засвоєння матеріалу.

До пояснення особливостей утворення асоціацій як мисленнєвого процесу і творчої основи створення художніх образів звертався М. Ломоносов. Він констатував факт поєднання слів у певні ланцюги, ланки яких представлені парними сполуками (корабель – море, море – буря), а їх порядок і розташування зумовлені уявою митця [1:157]. О. Потебня вважав асоціативність одним з основоположних чинників утворення рядів уявлень: "Асоціативність полягає в тому, що різномірні сприйняття не знищують взаємно свою самостійність, а залишаючись самі собою, зливаються в одне ціле" [3:136].

Асоціативні паралелі – це закономірні зв'язки, котрі виникають у процесі мислення між елементами психіки, в результаті яких поява одного елемента в певних умовах викликає образ іншого, пов'язаного з ним. Інакше кажучи – це зв'язки між окремими явищами, фактами чи предметами, котрі відображені у свідомості та закріплені у пам'яті особистості. Формування асоціацій – це складний психофізіологічний процес, адже передбачає зв'язок між окремими нервово-психічними актами, думками, уявленнями, почуттями особистості. Будь-яке слово, сказане, прочитане або почуте, приводить в дію величезний механізм асоціативних зв'язків, який формує певний образ. Утворюючи асоціації, людина виявляє своє бачення дійсності крізь призму індивідуальної асоціативної картини світу, що формується в період її становлення в певному соціальному, культурному, ментальному та лінгвістичному просторі, що закарбовується у її підсвідомості [5:18].

Для того щоб цілеспрямовано розвивати асоціативне мислення, потрібно освоїти запропоновані вправи:

1. Шукаємо асоціацію запропонованому слову (institute – training; peacekeeper – mission).
2. Шукаємо ряд асоціацій. Спочатку називаємо слово, а потім складаємо асоціативний ряд, в якому кожне наступне слово пов'язане асоціативно з попереднім (officer – war – weapon – gun – threat). Ці ланцюжки будуть унікальними, оскільки у кожного слухача виникне свій асоціативний ряд.
3. Створюємо асоціативний ряд. Спочатку називаємо слово (institute) і підбираємо до нього слово-асоціацію (officer) і між ними потрібно створити асоціативний ряд (classes, drills, barracks, exams).
4. Підбираємо до двох слів-ознак асоціативне слово (skilful, combat – operation).

Асоціювати слово можна не тільки з іншим словом (лексичним позначенням об'єкта), але і з ознаками об'єкта (запахом, кольором, чином, відчуття, спогадом, символом і т.д.) Розвивати асоціативне мислення варто, адже у людини з багатьох причин досить обмежений коло асоціацій, а це не дозволяє йому скористатися всіма можливостями асоціативного мислення. Крім того, воно допомагає розвивати пам'ять, обсяг якої є відіграє роль в умовах сучасного інформаційного вибуху.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ломоносов М.: Наука, 1986. – Т. 2: История. Филология. Поэзия. – 494 с.
2. Петрусинский В.В. Автоматизированные системы интенсивного обучения. —М.: "Высшая школа", 1987.
3. Потебня А. А. Эстетика и поэтика / А. А. Потебня. – М. : Искусство, 1976. – 614 с.
4. Хрипко В.В. Некоторые проблемы интенсификации и практической направленности обучения в высшей школе: Военная мысль. – 1986, №11.
5. Jung, C., Rilkin F., The Association of Normal Subjects // C. Jung, Studies in Word — Association, New-York, 1919a.

ДО ПИТАННЯ ПРО РОЛЬ ВИХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ

Канд. пед. наук Кохан Л. В.

*Україна, Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Abstract. *The article proves that in modern circumstances the role of humanities in shaping personality increases, because in the cultural heritage of mankind, which is the subject of study in humanities, students can find answers to ethical questions.*

It was found that for educational practice important task is the effective usage of educational opportunities of humanities, in particular for the formation of internal culture, diversity of feelings, the disclosure of general laws of artistic knowledge of reality, the role of beauty in human life and society that will allow the younger generation to better understand the multidimensionality and the complexity of the individual in coexistence with nature, society and relations with other people.

Keywords: *educational potential, humanities, spirituality, ethical principles.*

На сучасному етапі спільною тенденцією освітньої політики розвинених країн світу є пошуки найбільш ефективних підходів до розв'язання головного завдання системи освіти: формування активної, гуманістично спрямованої особистості, відкритої до сприйняття національних і загальнолюдських культурних цінностей, здатної до повної самореалізації в сучасному суспільстві. Однак навіть побіжний погляд на ті проблеми, які поставило ХХІ століття перед людством (йдеться про сучасні глобальні проблеми цивілізації – подолання економічного детермінізму, утвердження моральних якостей кожної людини, перенесення акцентів на пріоритетність моральних і духовних цінностей у розвитку особистості й суспільства), дозволяє дійти висновку: саме навчання й виховання підростаючих поколінь будуть визначальними для формування духовності людини.

Сьогодні учнівська молодь не завжди може правильно зробити свій вибір: на чому зупинитися варто, а що слід відкинути. Такий вибір звичайно залежить від рівня духовності людини, а моральний досвід молоді є недостатнім. Щоб утриматися в хаосі сьогодення, підростаючому поколінню слід шукати відповіді на питання щодо морально-етичних засад, гармонії буття в досвіді людської цивілізації, який найповніше й найпереконливіше зафіксований у культурі людства, яка, зокрема, є об'єктом вивчення гуманітарних дисциплін.

З огляду на викладені вище суперечності в сучасних умовах у формуванні особистості значно зростає роль гуманітарних наук – літератури, історії, філософії, етики, соціології, філології тощо. Вагомість виховного потенціалу гуманітарних предметів пояснюється їх сутністю, а саме: філософія – наука про найбільш загальні закони розвитку природи, суспільства і мислення; естетика – філософська наука про роль прекрасного в житті суспільства та особистості, про загальні закони художнього пізнання дійсності й розвитку мистецтва; історія – наука про головні історичні події; народознавство – наука про найголовніші звичаї, обряди, національні традиції народу; цикл філологічних наук – мовленнєві, лінгвістичні, літературознавчі науки, зокрема українська й світова література, високохудожні твори якої містять ті цінності, які можуть трансформуватись у ціннісні орієнтири учнів.

На наш погляд, вагомий внесок в обґрунтування досліджуваної проблеми було зроблено видатним українським педагогом К. Д. Ушинським. Передусім, вказуючи на виняткову важливість гармонійного поєднання реальної і класичної освіти, він усе ж надавав перевагу гуманітарному напрямку, зазначаючи: оскільки мова є «формою вияву життя духу», то ще більш важливими є «ті ідеї й почуття», які виражаються мовою. Тому, згідно з висновком К. Д. Ушинського, «на чолі гуманної освіти слід поставити не вивчення стародавніх мов, а вивчення рідної мови» [3, с. 265].

Учення К. Д. Ушинського про роль рідної мови як засобу виховання у площині досліджуваної проблеми, на наш погляд, ніколи не втрачало своєї злободенності, воно особливо актуальне для діалогу з підростаючими поколіннями в реаліях сучасної України, оскільки висновок видатного педагога: «вимерла мова в устах народу – вимер і народ» – лише підтверджує для українського суспільства значущість вивчення рідної мови у вихованні молоді. Детальний аналіз праці К. Д. Ушинського «Рідне слово» дозволяє дійти висновку: ті положення, які теоретично обґрунтовував педагог (поняття про рідну мову, її історичне коріння; роз'яснення, чому рідна мова є основою навчання і виховання, чого і як вчить рідна мова; суспільне значення навчання рідною мовою), є актуальними до цього часу й невикористані повністю. Звернімо увагу на переконаність К. Д. Ушинського в тому, що вивчення народної мови є найбільш правильним і прямим шляхом до самопізнання, і коли дитина знайомиться з багатствами рідного слова, вона розкриває й багатства власної душі: «Вивченням рідного слова ми вводимо дитину в дух народу, досвід його багатовікового життя, в те єдине живе джерело, з якого б'є всяка сила і всяка поезія». К. Д. Ушинський також підкреслював значення народної поезії для виховання найшляхетніших почуттів у молоді. У зв'язку з цим він зауважив, що народ потрудився для нас і створив велику мову й велику поезію, та на завершення поставив риторичне зауваження: як ми використовували «цей скарб, зібраний, вистражданий протягом багатьох віків?» [4, с. 123–125].

Підкреслимо, що сам педагог у своїх підручниках «Рідне слово» та «Дитячий світ» широко використовував прислів'я, приказки, скоромовки, загадки, українські народні казки («Страшна казка», «Хто кирпичу гне», «Ворона і рак»), вірші, оповідання з історії Києва, Київської Русі, України. Аналіз цих текстів свідчить, що в їх підбірці видатний педагог прагнув не лише розвивати пізнавальний інтерес дітей, але і впливати на їх моральну й етичну сфери, бажав розкрити «природну таємницю дитячої душі», збагатити психіку дитини, сприяти розвитку її творчості, уяви, фантазії, емоцій, почуттів. Разом із тим К. Д. Ушинський у статті «Про дитячий світ» зауважував, що дуже мало існує справжніх книжок, придатних для дитячого читання: «...деякі зовсім не придатні у зв'язку з пустотою й безглуздістю змісту; інші – з моральних причин» [4, с. 278].

Як переконав аналіз педагогічної творчості С. Ф. Русової, її думки стосовно виховного впливу гуманітарних наук на становлення духовності української дитини дуже близькі до позиції К. Д. Ушинського. У формуванні моральної поведінки дитини вона також надавала величезного значення рідній мові, фольклору, поезії, літературі, історії тощо. Причому С. Русова наполягала на тому, що центральне місце в системі навчання української національної школи повинна посісти рідна мова, а джерелами для навчання рідної мови є усна народна творчість, поезія, проза, кращі літературні твори вітчизняних і зарубіжних письменників. С. Русова вважала рідну мову найважливішим засобом передачі сконцентрованого досвіду кожного народу: «...ще задовго до періоду навчання мова стає засобом освіти і передає духовний зміст культурного поступу від генерації до генерації та сприяє об'єднанню людей» [2, с. 248].

Навчання рідної мови, згідно з висновком С. Русової, повинно здійснюватись у таких формах: усна розмовна мова (перекази, оповідання, монологи, запитання, відповіді, виклади); книжна мова (підручники, граматики, читанки, реферати), красне письменство, науково-популярна література; графічна (малюнок, письмо, картини, діаграми тощо) [2, с. 249]. Педагог підкреслювала, що «мова є дзеркалом народного духу, психології кожного народу», «граматика – це справжній ключ для розуміння мови й літератури, керманіч щодо найкращого вживання мови», «у поезії, у творчості найкращих письменників мова виказує свою найбільшу силу, оскільки один-два рядки поезії часто викликають більше думок, ніж великий науковий трактат» [2, с. 244]. Разом із тим, уважала С. Русова, філологічні науки не лише дають знання, а мають високу емоційну вартість, надають високу мистецьку насолоду, впливають на почуття дітей творами, де моральне добро якнайкраще мистецьки вимальоване і викликає в дітей захоплення й бажання перейняти гарний взірєць [2, с. 245].

С. Русова робила акцент на тому, що вже в дошкільному віці слід активно збагачувати словник дитини, якнайраніше знайомити дошкільнят із найкращими літературними творами, доступними їхньому вікові, для школярів рекомендувала твори Марка Вовчка, Л. Глібова, Б. Грінченка, П. Куліша, Т. Шевченка та ін.

Найбільше виховне значення історії, на думку С. Русової, полягає в тому, що вона «дає учням розуміння сучасного, політичного, соціального, економічного становища різних держав»; розкриває значення громадянства; допомагає зрозуміти роль і «себе самого як окремого громадянина, як природний вияв історичного життя» [2, с. 260]. Місце історії як навчального предмета у формуванні духовності особистості, наголошувала С. Русова, насамперед полягає в тому, що вона не лише дає учням знання фактів давноминулого життя, але й дозволяє їм зрозуміти мотиви, що керували виступами реальних громад, реальних людей, їхня моральна свідомість має можливість зростати на біографіях визначних осіб, на їхньому духовному піднесенні, на їхньому палкому патріотизмі. Щоправда, у цьому випадку С. Русова вважає дієвою історію власного краю, де великий патріотичний настрій можуть створювати різні міфи, легенди героїчного змісту [2, с. 261].

Зауважимо, що систематичний та цілеспрямований вплив на учнів навчальних предметів гуманітарного циклу, зокрема етико-філологічних, водночас сприяє поглибленню й збагаченню їх літературних знань; розширенню лексичного запасу рідної мови й формуванню мовленнєвих умінь; виробленню умінь оцінювання подій та вчинків людей у художніх творах, що, врешті-решт, розвиває здатність до оцінно-етичних суджень; не лише виховує позитивні морально-етичні якості та стимулює до засвоєння й виконання узвичаєних у суспільстві моральних норм, але й спонукає до свідомого морального вибору в будь-якій ситуації, визначення та захисту власної громадянської позиції особистості. Адже, як стверджувала С. Русова, кінцевою метою виховання «...завжди була і є благочинність – моральність, і все навчання мусить виробити в дитині такий світогляд, при якому краса й добро стояли б на такому ґрунті, щоб просто промовляли до її розуму й перемагали в ній той егоїзм, що в кожній дитині панує довгий час» [2, с. 275–276].

Отже, аналіз розвитку питання щодо виховного потенціалу гуманітарних дисциплін у вітчизняній педагогічній думці дозволив підсумувати, що, як у минулому, так і сьогодні, духовне виховання засобами гуманітарних наук впливає на свідомість і почуття й сприяє формуванню високих ідеалів людини як носія добра та душевної краси.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреев В. И. Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности / В. И. Андреев. – Казань: Изд-во казанского университета, 1988. – 438 с.
2. Русова С. Вибрані педагогічні твори : у 2 кн. Софія Русова. – Кн. 2. – К. : Либідь, 1997. – 318 с.
3. Ушинский К. Д. Родное слово: книга для учащихся : собр. соч. в 11-ти т. / Константин Дмитриевич Ушинский. – М. : Учпедгиз, 1979. – Т. 6. – С. 265.
4. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори : у 2 т. / К. Д. Ушинський. – К. : Радянська школа, 1983. – Т. 1. – 487 с.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДНЗ

Кравчук Н. П.

*Україна, м. Умань, Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини*

Abstract. The article deals with theoretical basis of formation the health-preserving competence of future teachers of preschool educational institutions in higher education. Characterized pedagogical conditions, which has a special role in the learning process, according to certain structural components (cognitive-intellectual, motivational-valued and practical-active) formation of health-preserving competence.

Гарне здоров'я - основна умова для виконання людиною її біологічних і соціальних функцій, фундамент самореалізації особистості. За роки навчання в педагогічному коледжі студенти мають здобути глибокі, різнобічні знання про здоров'я людини з різних галузей науки, що є підґрунтям для формування умінь і навичок, які допомагають людині підтримувати власне здоров'я.

Пасивність студентів до власного здоров'я та оздоровчої діяльності за ствердженням вчених (В. Базильчук, В. Білокур, О. Вацеба, Л. Волков, С.Закопайло, М. Зубалій, О.Куц та ін.) обумовлена сімейним, шкільним, вузівським вихованням, відсутністю необхідної мотивації на усіх етапах фізичного вдосконалення і становлення людини. Останнім часом спостерігається тенденція фізичної інертності молодого покоління. Студентська молодь більшу частину вільного часу проводить перед екраном телевізора або комп'ютера (69,4 %) [1, с. 211].

Викладене вище вказує на актуальність, теоретичну та практичну значущість піднятої проблеми.

Метою статті є виокремити, обґрунтувати й описати педагогічні умови, відповідно до структурних компонентів та визначити особливості ефективного використання у процесі формування здоров'язбережувальної компетентності у майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів у процесі фахової підготовки з урахуванням специфіки сучасних тенденцій у вищій освіті.

Формування здоров'язбережувальної компетентності та готовність майбутніх вихователів до здоров'язбережувальної діяльності, розглядається нами як інтегративне утворення особистості, що складається з таких структурних компонентів: когнітивно-інтелектуальний, мотиваційно-ціннісний, практично – діяльнісний.

1. *Когнітивно-інтелектуальний компонент* формування здоров'язбережувальної компетентності у майбутніх вихователів визначається нами як система знань про збереження, зміцнення та відновлення здоров'я, як свого, так і оточуючих, озброєння діалектичним підходом до пізнавальної і практичної діяльності здоров'язбереження, бажання опановувати новими знаннями в означеній галузі.

2. *Мотиваційно-ціннісний компонент* формування здоров'язбережувальної компетентності у майбутніх вихователів, визначається нами як система усвідомлення своїх потреб, інтересів, цілей, мотивів, важливості цінностей здорового способу життя, мотивації на дотримання його норм, відповідно до вимог суспільства, колективу, що дає змогу реалізувати розв'язання певних завдань, осмислення і оцінка умов, за яких відбуватимуться майбутні дії, актуалізація досвіду, пов'язаного з виконанням завдань і вимог подібного характеру, позитивне ставлення до здоров'язбережувальної діяльності та до майбутньої професії.

3. *Практично – діяльнісний компонент* формування здоров'язбережувальної компетентності у майбутніх вихователів визначається нами як спроба, намір, зусилля та готовність до дії. Показниками практично – діялісного компонента є системність мотивів, намірів, нахилів і готовності до здійснення здоров'язбережувальної діяльності, оволодіння способами використання отриманої інформації, а також внутрішніх дій на власну адресу, тобто відношення до себе, самовпевненість (відкидання сумнівів), самопослідовність, самоприйняття (схвалення самого себе, довіра), самопізнання (власної особистості і діяльності).

Ефективність формування здоров'язбережувальної компетентності в майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів у першу чергу залежить від реалізації комплексу відповідних педагогічних умов, під час визначення яких повинні бути враховані базові запити студентів. Відтак актуалізується необхідність визначення й обґрунтування педагогічних умов формування здоров'язбережувальної компетентності у майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів у процесі фахової підготовки.

Аналізуючи ряд досліджень, можна відзначити, що проблема вивчення педагогічних умов формування здоров'язбережувальної компетентності розглядається у наукових роботах багатьох дослідників, а саме: Т. Андрющенко, Ю. Драгнева, Н. Поліщук, О.Шукатка та ін. Проте незважаючи на велику кількість публікацій, педагогічні проблеми формування професійної здоров'язбережувальної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ не були предметом спеціального дослідження.

У зв'язку з цим, вважаємо за доцільне розглянути педагогічні умови формування здоров'язбережувальної компетентності у майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів у процесі фахової підготовки.

Під педагогічними умовами формування здоров'язбережувальної компетентності ми будемо розуміти процес використання форм, засобів, методів, прийомів та оздоровчих (здоров'язбережувальних) технологій навчання, спрямований на дотримання всіх складових здорового способу життя та забезпечення здоров'язбережувальної діяльності.

Виходячи з окресленого вище, ми виокремили такі педагогічні умови, які, на нашу думку, забезпечують ефективний вплив на формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх вихователів ДНЗ:

1. Формування ціннісного ставлення у майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до свого здоров'я та здоров'я інших на основі їх самовираження у процесі дотримання здорового способу життя.

Названа умова відображає специфіку педагогічного процесу, яка підвищує ефективність виховного процесу, що дає змогу максимально врахувати індивідуальні здібності, потреби, інтереси майбутніх вихователів та забезпечує поєднання знань та досвіду в галузі здоров'язбереження.

Ціннісні орієнтації студентів на власне здоров'язбереження Н. Башавець кваліфікує як внутрішнє переконання в значущості здоров'я, пов'язане з емоційно-вольовою сферою особистості та активністю в навчально-пізнавальній діяльності. Автор наголошує: якщо цінності здоров'язбереження майбутні фахівці сприймають внутрішнім орієнтиром в активній позиції студентів стосовно свого здоров'я, на підставі чого вибудовують орієнтацію, що є зовнішнім виявом внутрішньої потреби бути здоровим [3, с. 103].

Спираючись на охарактеризовані теоретичні положення, нами було конкретизовано сутність першої педагогічної умови відповідно до мотиваційного-ціннісного компонента таким чином:

- усвідомлення своїх потреб, інтересів, цілей, мотивів, важливості цінностей здорового способу життя, мотивації на дотримання його норм, відповідно до вимог суспільства, колективу;
- переконаність у значущості ціннісних орієнтацій, що визначають життєві позиції студентів через усвідомлення цінності власного життя як для себе, так і для суспільства в цілому;
- потреба в самоосвіті в галузі здоров'язбережувальної педагогіки;
- вмотивованість дій студентів спрямовуються на досягнення позитивних результатів через активність, ініціативність, наполегливість у досягненні поставленої мети, визначенні шляхів подолання перешкод, вмінню віддавати перевагу нестандартним завданням;
- спрямованість на творчу реалізацію здоров'язбережувальних технологій у професійній діяльності;
- позитивне ставлення до здоров'язбережувальної та професійної діяльності валеологічного спрямування.

2. Активізація пізнавальної діяльності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів за допомогою наповнення дисциплін фахової підготовки здоров'язбережувальним змістом.

Дисципліни фахової підготовки можуть забезпечити розвиток розуміння та формування здоров'язбережувальної компетентності студентів і є необхідними для того, щоб розуміти як діяти в різних сферах життя суспільства та для індивідуального розвитку особистості. Тому мають бути описані та теоретично обґрунтовані спільні розробки навчальних програм викладачами дисциплін фахової підготовки, кожна з яких має включати вивчення відповідних тем або питань, спрямованих на формування здоров'язбережувальної компетентності у майбутніх вихователів ДНЗ, оскільки вони є взаємозалежними і їх можуть вивчати студенти тільки у певному комплексі. Поняття сутності здорової людини в суспільстві мають бути висхідними для визначення і вибору формування здоров'язбережувальної компетентності у майбутніх вихователів ДНЗ та основного спрямування ідеї викладання дисциплін фахової підготовки, що співвідноситься з перспективами розвитку особистості й суспільства.

Спираючись на охарактеризовані теоретичні положення, нами було конкретизовано сутність другої педагогічної умови відповідно до когнітивно – інтелектуального компоненту таким чином:

- здоров'язбережувальна компетентність майбутніх вихователів визначається нами як система знань про збереження, зміцнення та відновлення здоров'я, як свого, так і оточуючих, озброєння діалектичним підходом до пізнавальної і практичної діяльності здоров'язбереження, бажання опанувати новими знаннями в означеній галузі;
- найважливішим завданням під час навчання в коледжі є: навчити студента, як контролювати стан власного здоров'я, як зберігати своє здоров'я, як дотримуватись здорового способу життя, як керувати цим процесом, знати, уміти застосовувати та корегувати індивідуальну систему оздоровлення;
- опанування цими знаннями сприятиме розвитку особистих та професійних якостей, відбиватиметься у формах поведінки та у повсякденному житті і дають можливість діяти результативно.

3. Набуття досвіду ведення здорового способу життя для формування вмінь та навичок зміцнення та збереження здоров'я у процесі використання ефективних форм і методів забезпечення здоров'язбережувальної діяльності.

Нами було визначено сутність третьої педагогічної умови готовності майбутніх вихователів до використання ефективних форм і методів забезпечення здоров'язбережувальної діяльності, відповідно до діяльнісно-практичного компонента таким чином:

- спроможність майбутніх вихователів ДНЗ вести здоровий спосіб життя та проектувати навчально-виховний процес з використанням здоров'язбережувальних освітніх технологій, враховуючи доробок сучасної педагогічної науки і практики та власного досвіду;
- системність мотивів, намірів, нахилів і готовності до здійснення здоров'язбережувальної діяльності, оволодіння способами використання отриманої інформації, а також внутрішніх дій на власну адресу, тобто відношення до себе, самовпевненість, самопослідовність, самоприйняття, самопізнання;
- уміння визначати зміст відповідної професійної діяльності;
- формувати модель здоров'язбережувальної поведінки, що містить уміння і навички володіння здоров'язбережувальними технологіями як системою інваріантних педагогічних умінь, систематичність і послідовність дій в умовах здоров'язбережувальної діяльності;
- передбачає спроможність вихователя встановлювати такі взаємовідносини між учасниками навчально-виховного процесу, які б сприяли збереженню та зміцненню здоров'я дітей, здійснювати заходи, спрямовані на профілактику захворювань, корекцію фізичного, духовного, психічного та соціального здоров'я та здатність організовувати та проводити рекреаційні заходи;
- передбачає спроможність вихователя здійснювати моніторинг стану здоров'я дітей.

Зупинимось на розкритті змістового наповнення понять пов'язаних з третьою педагогічною умовою, таких як: «діяльність», «здоров'язбережувальна діяльність».

Діяльність – спосіб буття людини в довіллі, здатність вносити в діяльність зміни. Основні компоненти діяльності: мета, відповідно до якої перетворюється предмет в об'єкт, на який спрямовано діяльність; засіб реалізації мети; результат – є природа й суспільство, а її загальним наслідком – олюднена природа [2, с. 74].

На основі викладеного, під «здоров'язбережувальною діяльністю» – ми будемо розуміти вид діяльності людини, яка спрямована на формування, збереження та зміцнення здоров'я як свого власного, так і інших людей, формування культури здоров'я, екології здоров'я, цілісної (холістичної) формули здорового способу життя, а також здатність вносити зміни в довкілля, спосіб власного життя та оточуючих людей, використовуючи та поєднуючи оптимальні методи навчання і виховання та вміння прогнозувати очікуваний результат.

Саме в активності проявляються особистісні ставлення людини до дійсності, виявляються її життєві цілі й мотиви включення в діяльність, яка характеризує її реальні погляди, переконання, відношення до навколишнього світу. Ми вважаємо, що активна здоров'язбережувальна діяльність має виражатися не лише у правильній організації своєї власної життєдіяльності та особистому самовираженні, а й системно-діяльнісному творчому підході при доборі змісту педагогічної

практики через моделювання здоров'язбережувальної діяльності майбутніми вихователями з метою набуття вмінь і навичок щодо створення здоров'язбережувального середовища в ДНЗ, вміння визначити стан здоров'я дітей та педагогів. Цей процес передбачає пошук нових, нестандартних, оптимальних рішень у роботі фахівця, як принципово новий підхід до розв'язання проблемних завдань формування здоров'язбережувальної компетентності.

Зазначені педагогічні умови дозволяють організувати підготовку майбутніх вихователів таким чином, що вони забезпечують у сукупності достатньо високий рівень їх здоров'язбережувальної компетентності.

У контексті сказаного ми акцентуємо увагу на тому, що на характер формування здоров'язбережувальної компетентності у майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів впливають обрані педагогічні умови, яким належить особлива роль у навчальному процесі і так чи інакше проявляються у їх здоров'язбережувальній діяльності.

4. Отже, педагогічними умовами формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх вихователів є: формування ціннісного ставлення у майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до свого здоров'я та здоров'я інших на основі їх самовираження у процесі дотримання здорового способу життя; активізація пізнавальної діяльності майбутніх вихователів ДНЗ за допомогою наповнення дисциплін фахової підготовки здоров'язбережувальним змістом; набуття досвіду ведення здорового способу життя для формування вмінь та навичок зміцнення та збереження здоров'я у процесі використання ефективних форм і методів забезпечення здоров'язбережувальної діяльності, відповідно до таких структурних компонентів: когнітивно-інтелектуального, мотиваційно-цінісного, практично – діяльнісного.

Перспективою подальшого наукового пошуку з даної проблеми буде експериментальне дослідження стану сформованості здоров'язбережувальної компетентності у майбутніх вихователів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Драгнєв Ю.В. Формування культури здоров'я студентів в умовах комп'ютеризації навчання: монографія / Юрій Володимирович Драгнєв; Держ. закл. «Луган. нац.ун-т імені Тараса Шевченка». – Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2009. - 272с.
2. Дошкільна освіта: словник-довідник: понад 1000 термінів, понять та назв / [упор. К.Л. Крутій, О.О. Фунтікова]. – Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2010. – 324 с. – Бібліогр.: с. 5-7. – («Словники»).
3. Башавець Н.А. Теоретико-методичні засади формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації студентів вищих економічних навчальних закладів: дис... на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук: 13.00.04 / Башавець Наталія Андріївна. - Одеса, 2012. – 554.

МОЖЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Поліщук І. С.

Україна, м. Житомир, здобувач кафедри педагогіки
Житомирського державного університету ім. І. Франка

Abstract. This article presents the possibilities of future officers' professional communicative competence formation by means of humanitarian disciplines in higher military educational institutions. The author examines the notions of foreign language communicative competence and professional communicative competence.

The growing necessity of military specialists with high professional communicative competence dictates the need of reform of higher education policy at military school. Therefore, a foreign language has become an integral part of military specialist training.

Professional communicative competence of future officers will have professional orientation if they get authentic material from specialty in foreign language (receptive part) and use their professional knowledge to express their communicative intentions and participate in foreign language communication (productive part). Future officers can improve their communicative skills better, if they are taught on the basis of their profession skills.

The possibility to expand professional knowledge on communicative basis can be achieved by means of such humanitarian disciplines as foreign language, history, Ukrainian language, psychology, pedagogy, geography and others.

Keywords: competence, professional communicative competence, foreign language communication, future officers, humanitarian disciplines.

Підґрунтям підготовки майбутніх офіцерів у системі професійної військової освіти слугують ідеї, які відображені в «Національній доктрині розвитку освіти України», Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», Концепції освіти України. У контексті сформульованих у цих документах вимог провідним завданням військової освіти є забезпечення не тільки високого професійного рівня майбутніх військових фахівців, але й зростання їхнього інтелектуального потенціалу, формування здібності до аналізу інформації, уміння своєчасно вносити необхідні корективи в професійну діяльність та приймати рішення в мінливих обставинах.

Окремі питання підготовки військових фахівців, зокрема курсантів у вищих військових навчальних закладах, аналізувалися в дослідженнях А. Балаховського, О. Барабанщикова, І. Біжана, В. Вдовюка, Г. Гребенюка, П. Корчемного, Б. Ломова, С. Левченка, В. Маслова, Б. Покровського, М. Рудного, В. Ткаченка. Проблема формування професійних та особистісних якостей майбутніх військових фахівців присвячені роботи М. Нещадим, П. Стефаненко, В. Ягупов, Н. Генералов, М. Горліченко, Т. Ісаєнко, А. Каленський, О. Керницький, А. Комишан, І. Кравченко, Ю. Овчаренко, А. Порицький.

Складність перехідного періоду в розвитку нашої держави, масштабність і гострота виникаючих у сучасному світі соціальних, культурних й економічних проблем зумовлюють актуальність пошуку оптимальних шляхів підготовки освічених офіцерів з новим мисленням, професійно-мобільних, готових до самостійного та якісного розв'язання військово-професійних завдань, розвитку військового співробітництва із закордонними країнами, організації та проведення спільних навчань і маневрів, участь у миротворчих операціях, партнерству у підготовці військових кадрів. Все це зумовлює необхідність навчання військових фахівців, готових до адекватної взаємодії з представниками інших культурних співтовариств.

Тому при виконанні місій та в умовах міжнародного військового співробітництва актуальною є проблема формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності майбутніх офіцерів.

Зростаючі потреби у військових фахівцях з високим рівнем професійно-комунікативної компетентності змушують здійснювати орієнтацію освітньої політики вищої військової школи на взаємозв'язок професії та мови, зближення військово-професійної та іншомовної освіти. Тому нині іноземна мова, як складова гуманітарного циклу дисциплін у ВВНЗ, стала невід'ємною складовою професійної підготовки військового фахівця.

Навчання іноземних мов в немовних вищих навчальних закладах (ВНЗ), у тому числі і вищих військових навчальних закладах (ВВНЗ) спрямована на розвиток іншомовної комунікативної компетенції в професійній сфері спілкування, які дають змогу майбутнім офіцерам спілкуватися із зарубіжними фахівцями про проблеми які відбуваються у вітчизняній та світовій військовій галузі.

Метою навчання іноземної мови у ВВНЗ є як оволодіння іноземною мовою як засобом комунікації, так і набуття професійно-спрямованої іншомовної компетентності засобами іноземної мови для успішного виконання подальшої професійної діяльності. Проблема розвитку комунікативної компетентності в процесі вивчення іноземної мови досліджувалась у працях Л. Биркун, О. Вишневського, І. Зимньої, Ю. Пассова, Р. Рамеш, С. Савігнон, Ш. Рівер та інших. Проте, всі ці дослідження присвячені загальним питанням формування комунікативної компетентності.

Практика показує, що для більшості студентів ВВНЗ ділове спілкування іноземною мовою є проблемним і не дає бажаних результатів, хоча питання підготовки майбутніх офіцерів у ВВНЗ досліджувались у працях Л. Маслак, Ю. Корнійчук, О. Блажук, С. Дяков, Ю. Захарчишина, С. Тарасенко та інших. Наші спостереження показали, що часто вивчення мови не сприяє розширенню мовної компетентності студентів в області їх професії, не сприяє накопиченню професійних знань засобами іноземної мови, і як результат блокує можливість розуміння іноземної мови на професійну тематику та висловлення власних мовних намірів. Зазначене свідчить про необхідність розробки методики професійно-орієнтованого вивчення іноземної мови, інтегруючої у собі завдання формування професійної компетентності спеціаліста у процесі вивчення іноземної мови.

На нашу думку освітній процес у даному контексті призводить до інтеграції цілей вивчення предметів зі спеціальності, цілей вивчення іноземної мови та інтеграції знань професійної освіти.

Професійно-комунікативна компетенція майбутніх офіцерів буде мати професійну спрямованість, якщо вони будуть отримувати автентичний матеріал зі спеціальності на іноземній мові (рецептивна частина) і використовувати свої професійні знання для вираження своїх комунікативних намірів під час обговорення проблем з професійної тематики та участі в іншомовній комунікації (продуктивна частина). Окрім розширення професійних знань на комунікативній основі за допомогою іноземної мови, цьому також сприяють і інші дисципліни гуманітарного циклу: історія, українська мова, психологія, педагогіка, географія та інші.

Вчені, які розглядали проблеми гуманітарної освіти, зокрема, проблему ефективної трансформації її змісту у навчальний процес загальноосвітніх навчальних закладів, Г. Васянович, О. Дубасенюк, Б. Гершунський, С. Гончаренко, Ю. Мальований, Н. Ничкало, І. Оніщенко, П. Ерлі, П. Курц, К. Льюїс та інші, підкреслюють той факт, що реалізація функції гуманітарної освіти, ідей гуманітаризації в процесі професійної підготовки майбутнього фахівця залежить безпосередньо від раціонально-організованого, предметного навчання гуманітарних дисциплін.

Ми вважаємо, що для готовності курсантів ВВНЗ до спілкування на міжнародному рівні формування професійної іншомовної компетентності має відбуватися інтегровано, у поєднанні з військовими та гуманітарними дисциплінами ВВНЗ, тому метою нашої статті є спроба розглянути можливості формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх офіцерів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін у вищих військових навчальних закладах. Ми керувались тим, що центральною ідеєю інтегрованого підходу є розвиток критичного мислення як конструктивної інтелектуальної діяльності. Деякі науковці вбачають в інтеграції навчання не тільки засіб формування гнучкої та продуктивної думки, але й засіб дій

узагальнених способів (О. Кабанова-Меллер, І. Малафійк, М. Махмутов). Навчальний процес значно активізується, якщо поряд з іншими чинниками використовуються міжпредметні зв'язки. У тих, хто навчається, виявляються нові резерви сприйняття, мовлення, взаємозв'язків логічного й образного мислення в навчальному пізнанні. Розвивальна функція міжпредметних зв'язків виявляється у формуванні пізнавальної активності, самостійності навчальної діяльності й інтересів майбутніх офіцерів. Формувальна функція міжпредметних зв'язків полягає в тому, що вони створюють умови для формування світогляду, пізнавальної активності та самостійності.

Вирішити проблему інтеграції знань сьогодні можливо лише опираючись на ідею цілісності процесу навчання, тобто єдності його мети, змісту, засобів, методів та організаційних форм. Зокрема, інтегроване навчання сприяє не лише систематичності та наступності у вивченні основ наук, а й підсилює науковість навчання і його зв'язок з практикою, підвищує пізнавальну активність майбутніх офіцерів, допомагає у виборі засобів індивідуального підходу у вирішенні проблем комунікативного та професійного характеру і робить знання більш доступними й міцнішими [6: с. 12].

Саме з цією метою розробляються спеціальні підходи, методи і технології в межах вивчення гуманітарних дисциплін, у тому числі і іноземної мови.

Іншомовна комунікативна компетентність є інтегральною характеристикою професійної діяльності фахівця, яка охоплює такі підструктури як діяльнісну, що включає у своє значення уміння, знання, навички та способи здійснення професійної діяльності, а також комунікативну, тобто уміння, знання, навички та способи здійснення професійного спілкування.

Формування професійно-комунікативної компетентності, що дозволяє фахівцям кваліфіковано судити про явища в обраній ним сфері діяльності, є необхідним кваліфікаційним базисом випускника в системі вищої військової освіти. При цьому важливою умовою формування професійно-мовних компетенцій у процесі вивчення іноземної мови виступає створення в ході аудиторних занять, а також у процесі самостійної роботи курсантів проблемних ситуацій, адекватних майбутньої професійної діяльності. Використовувані технології навчання повинні дозволяти набуті досвіду поведінки зі знаннями та їх доцільного застосування [1: с. 11].

Використання проблемних технологій та методів навчання на заняттях гуманітарних дисциплін забезпечують вирішення освітніх завдань – підвищення пізнавальної активності майбутніх офіцерів; розвиток творчих здібностей та мислення; активізація самостійної діяльності; розвиток комунікативно-емоційної сфери особистості; формування позитивної навчальної мотивації; ефективне засвоєння великого обсягу навчальної інформації; розвиток пізнавальних процесів (мовлення, пам'яті, мислення); розкриття особистісно-індивідуальних можливостей і визначення умов для їх прояву та розвитку.

Дослідники військової педагогіки дотримуються думки, що професійна компетентність військовослужбовця передбачає глибокі військово-професійні знання, уміння, навички, професіоналізм у галузі психології та педагогіки, досконалу методику здійснення військових заходів [3: с. 110].

М. Вудкок, Д. Френсіс та американський учений Дж. С. Старк вважають, що професійна компетентність формується лише у взаємозв'язку із соціальними установками фахівця, зокрема через:

- 1) професійну ідентичність – прийняття професійних норм і відповідальності через процес професійної соціалізації;
- 2) професійну етику – опанування етичними нормами професії;
- 3) конкурентоспроможність – здатність до ефективної професійної діяльності в структурі ринкових відносин;
- 4) прагнення до наукового удосконалення – необхідність отримати нові знання у процесі дослідницької діяльності;
- 5) мотивацію до продовження освіти – потребу в постійному професійному самовдосконаленні відповідно до вимог сучасності [26: с. 12].

Узагальнимо складові компоненти формування професійної компетентності схематично.

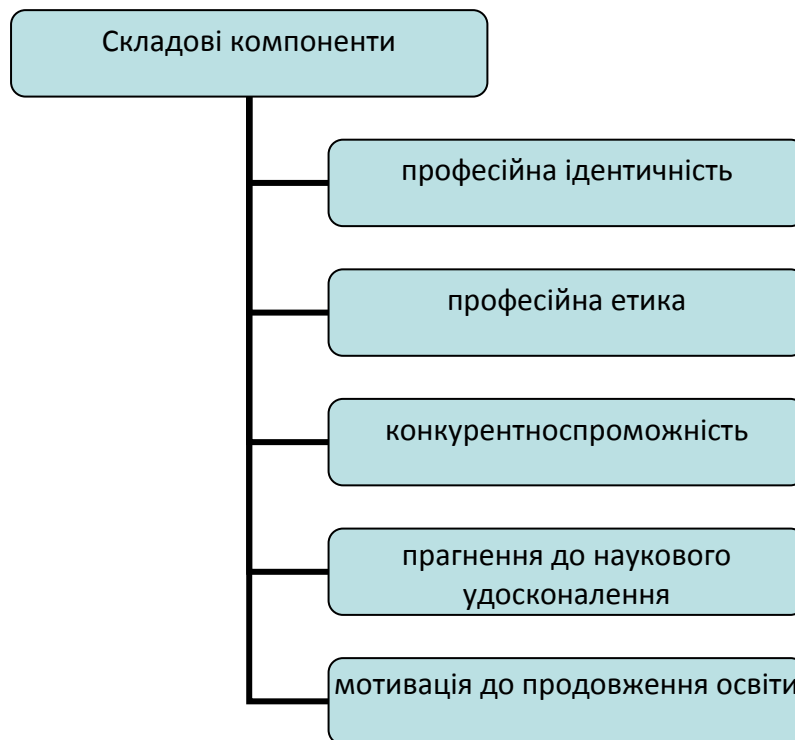

Рис. 1. Складові компоненти формування професійної компетентності

Важливим для нашого дослідження є думка Л. М. Мітіної, яка визначає "професійну компетентність" як знання, вміння, навички, способи та прийоми їх реалізації в діяльності, спілкуванні, розвитку (саморозвитку) особистості. До елементів даної компетентності вона відносить такі компоненти, як діяльнісний, комунікативний та соціальний [5: с. 14].

Знання гуманітарних дисциплін, мають значну культурологічну спрямованість та входять до сфери професійно-комунікативної компетентності сучасного військового фахівця.

На думку Л. Захарова, В. Соколова, В. Соколової, "професійна компетентність" є "здатністю ефективно розв'язувати практичні завдання щодо соціалізації особистості, яка розвивається, сприяє забезпеченню внутрішніх умов, діяльнісної інтеграції особистості у суспільстві за рахунок розвитку ціннісних орієнтацій щодо природи, суспільства, духовного досвіду людей, самого себе; формуванню практичних умінь діяльнісної соціально бажаної або прийнятної самореалізації" [4: с. 15].

Оскільки ми маємо справу з формуванням професійно-комунікативної компетентності майбутніх офіцерів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін у вищих військових навчальних закладах, то поділяємо точку зору А. Хуторського, який наголошує на сукупність знань, умінь і навичок, способів діяльності особистості у цій сфері, володінні особистістю відповідними компетенціями, включаючи особистісне ставлення до неї та предмета діяльності [7: с. 54].

У контексті нашого дослідження викликають інтерес праці військових педагогів А. Барабанщикова, А. Галімова, Д. Іщенко, Б. Олексієнка, Г. Темка, В. Ягупова, які розглядають педагогічну підготовку військовослужбовців як складову цілісного педагогічного процесу.

На сьогодні особливого значення набуває завдання формування у військовослужбовців Збройних сил України комунікативних навичок, умінь, розвиток культури спілкування з метою ефективної комунікативної взаємодії за європейськими і світовими стандартами, що можуть в значній мірі бути сформованими на заняттях з рідної та іноземної мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ваколюк Т. В. Педагогічні умови інтенсивного навчання іноземної мови курсантів-прикордонників (на матеріалі англійської мови) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед.

наук : спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / Т. В. Ваколюк. – Хмельницький, 2003. – 18 с.

2. Калініна Л. В., Петранговська Н. Р., Щерба Н. С. Комплексні комп'ютерні лабораторні роботи як засіб самостійної методичної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови : Навчально-методичний посібник. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. – 2015. – 164 с.

3. Нещадим М. І. Військово-професійна підготовка : сутність теоретичного та практичного навчання / М. І. Нещадим // Наука і сучасність : [зб. наук. пр. Нац. пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова]. – К.: Логос, 1999. – Ч. І. – Вип. 2. – С. 106–114.

4. Маслак Л. П. Формування професійної іншомовної компетентності майбутніх офіцерів радіоінженерних спеціальностей : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / Л. П. Маслак. – Житомир, 2010. – 18 с.

5. Мечнікова І. І. Динаміка самовдосконалення майбутнього офіцера у вищому військовому навчальному закладі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.07 "Педагогічна психологія" / І. І. Мечнікова. – К., 2003. – 20 с.

6. Сніцар І. В. Педагогічні умови розвитку творчих здібностей курсантів у процесі навчання англійській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 20.02.02 "Військова педагогіка та психологія" / І. В. Сніцар. – Хмельницький, 2001. – 21 с.

7. Хуторський А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированного образования / А. В. Хуторський // Народное образование. – 2003. - №2. – С.50 – 60.

WAYS OF FORMATION OF INFORMATION COMPETENCE OF MASTER STUDENTS IN THE COURSE "THEORETICAL AND APPLIED HYDROCHEMISTRY"

*Prof. Romanova S. M.,
Assoc. Prof. Ponomarenko O. I.,
PhD Matveyeva I. V.*

Kazakhstan, Almaty, al-Farabi Kazakh National University

Abstract. The article describes the role and importance of the information competence of students and master-students of the Faculty of Chemistry and Chemical Technology of the specialty "Chemistry" during the studying of the course "Theoretical and Applied Hydrochemistry". Information competence is formed by using real objects and information technologies. The structure of information includes the competence and skills of students in relation to the information contained in the subjects and the world around us: independently search, analyze and select relevant information, organize, convert, store, and transfer it. The article analyzes the usage of various methods and techniques of training in the formation of skills of students in information competence (in order of increasing of activity component): lectures, story, conversation, discussion, work with the text of the textbook or workbook, work with statistical data, solving of problems by several ways, practical and laboratory techniques, search method, analysis of sources, training control, project, research, business games, student-centered method, training. At the same time the formation and development of such skills as information searching, information extraction, identification of key information from a minor, a critical assessment of the reliability of the information received, information translated into another sign system, the use of computer technology were examined. It was found that the most effective for the formation of information competence of the analysis of the sources (laboratory and practice methods), the solution of problems with the production content and research method. Within the framework of these methods the goal is most effectively achieved, i.e. information competence of students and master-students, their abilities are developed (because the interest is high), the desire to achieve goals is raised, planning of activities, interaction skills are formed, techniques of practice activity with the updating of knowledge on the subject are used.

Student of any higher education institution needs an ability to navigate the information, to develop new educational technologies, to be mobile, to educate themselves, to find answers of the missing knowledge. Readiness to work with the information is accepted to name "information competence" and the formation of all other competencies of student begins with the information competence [1, 2].

Information competence in the learning process has great importance and great attention is attended to it. This is, firstly, the formation of integrative qualities of the person; secondly, the formation of a system of knowledge, skills and abilities of the subject in the field of information and information-communication technologies and their application; thirdly, the ability to improve their knowledge, skills and adopt new solutions in a changing environment or unexpected situations with the use of new technological tools.

Most teachers believe that the information competence is formed by using real objects (computer, phone, television, etc.) and information technology (audio-video recording, e-mail, media, Internet, electronic textbooks and manuals). The structure of information competence includes knowledge and skills of students in relation to the information contained in the subjects and the environment: independently search, analyze and select relevant information, organize, convert, store, and transmit it [3 - 5].

The aim of our research is the formation of information competence of master-students of the Faculty of Chemistry and Chemical Technology of the specialty "Chemistry" in the process of studying of the course "Theoretical and Applied Hydrochemistry".

The aim of the discipline is to introduce master students with the basics of applied hydrochemistry: with methods of chemical analysis of natural waters, the modern assessment of water quality for the various needs of the economics, the hydrochemical studies of water objects, the rules of generalization of materials of hydrochemical observations and principles of the control of water pollution and protection of water from contamination.

The tasks of the discipline are as a result of study of the discipline master students should:

1) have an idea:

- what is natural water,
- how and why we study its structure,
- what is the meaning of hydrochemical studies of applied nature.

2) know:

• fundamentals of the theory of formation and metamorphism of chemical composition of waters of different types, classes and groups, the most common in the hydrochemical classification of natural waters;

- influence of the composition of waters of natural water sources on the environment;
- influence of anthropogenic factors on changes in the composition and properties of waters of reservoirs and streams.

3) be able to:

- create a chemical characteristics of the separate reservoir or the whole river basin, lake, water basin;
- estimate water quality of the reservoir or watercourse in order to use them in domestic and drinking, industrial, irrigation (watering) purposes, fish farming;
- have practical skills of the water sampling of various water reservoirs, the chemical analysis of natural waters for determination of the ratio of chemical components in the water and some other hydro-chemical characteristics, as well as the generalization of hydro-chemical materials.

Short main content of the discipline "Theoretical and applied hydrochemistry".

Module 1 (3 hours). Methods of chemical analysis of natural waters. The history of development of analytical chemistry of natural waters. Chemical (mass methods, volumetric analysis), electrochemical (potentiometric, conductometric, polarographic), optical (spectrophotometric and photometric, luminescent, spectral), photochemical, chromatographic methods of analysis of natural water (liquid columnar, high effective liquid, thin-layer, gas).

Module 2 (3 hours). Evaluation of the quality of waters for drinking, industrial and irrigation purposes. The problem of water rationing. Water for drinking purposes. Requirements for the quality of drinking water. Chemical and bacteriological analyzes. The role of groundwater in

drinking water supply. Water for technical purposes. Water requirements relevant to the specific type of specific production. Hardness, foaming, scale formation, suffusion and corrosion. Types of water aggressiveness. Assessment of natural water for irrigation. Meaning of temperature, salinity, salt composition and irrigation coefficients. Types of irrigated soils and irrigation waters.

Module 3 (3 hours). Hydrochemical study of water objects. Hydrochemical and hydrobiological studies in the network of Nationwide service of monitoring and control of pollution of environmental objects. Carrying out of hydrochemical works at the water objects. The order and sequence of works at the object. Sampling and canning. The physical properties of waters, gases and volatile components of the composition of the salt water. Safety in carrying out of hydrochemical works.

Module 4 (3 hours). Generalization of hydrological observations. Goals and objectives of generalization of materials of hydrochemical observations. Types of hydrochemical information, journal of hydrochemical pollution (HCP), hydrochemical newsletters (HCN), yearbooks of water quality. The state water account and the state water cadastre. Fundamentals of water legislation of RK. Basic requirements for the network in relation to hydrochemical state account. The balance of chemicals in rivers, lakes and reservoirs (for example, objects of Kazakhstan). State Water Cadastre.

Module 5 (3 hours). Control of water pollution and protection of water from pollution. Sources of pollutants in water objects and contamination of surface waters. Water pollution control. Legal basis. Aspects of natural waters control: organizational, technological, economical, scientific, social. Hydrochemistry at the service of water protection. Optimization and improvement of the network of nationwide service monitoring and control of environmental pollution. Bank of hydrochemical data.

In the formation of information competence of students, we follow:

Information should be: actual, clear, complete, accurate and useful. We apply in the classroom such types of information as numeric, text, audio, video, graphics (diagrams, tables, graphs). Transmission of information is produced by the information source (teacher, master students) through information channel to the acceptor of information (master students).

The level of information culture of the person is determined by the level of its competences in the field of information: the level of executive competence; the level of technological competence; level of expert competence; level of analytical and synthesizing competence.

The ability to extract the necessary information directly related, firstly, to the skills of meaningful reading. During the educational year acquired skills of students gradually fixes and improves:

1st semester:

- to use analytical and explanation reading;
- to make notes of read material;
- to reconstruct text;
- to use tables, diagrams, graphs to organize material;
- to be able to take notes while listening explanation and communication;
- to be able to work with additional sources (articles in scientific journals, encyclopedia, reference books, Internet);
- to be able to prepare oral report;
- to be able to transfer the content of educational material in the form of graphics and other forms of clotting information;
- to be able to compile, organize material within educational theme.

2nd semester:

- to improve the technique of extracting of information in dynamic reading;
- to be able critically evaluate own or other's speech;
- to be able to work with several additional sources of information (articles, documents, manuals, textbooks, monographs, Internet);
- to compare the presentation of the same questions in different sources;
- to compare different points of view on principle questions;
- to make conclusions on several titles, chapters of textbook;
- to prepare abstract, to compare keypoints of speech;
- to work independently in the library and in the Internet;
- to determine type of scientific information (hypothesis, problems, theory).

Thus, the information competence of a master-student (and student) consists of four basic skills. The first is the ability to work with the educational literature (writing in a notebook rules, wording, definitions; to separate key points, to reduce text to a few lines, without distorting meaning; to break text into meaningful parts, to find the necessary information in the text, etc.). The second is the ability to translate visual information into verbal and vice versa (to represent text in the form of tables, charts, graphs, support schemes, block summaries; to read and to explain diagrams, graphs; to use tables, diagrams, graphs to organize the material). The third is the ability to think critically (to write reviews and annotations; to find errors in the information; to complement incomplete information). The fourth is the ability to perceive information from a variety of sources (compare the presentation of the same questions in different sources; to identify general and specific; to work with reference books, etc.).

It is generally recognized that the formation of information competence of all participants in the educational process is carried out under the following fundamentals:

- to know the legal norms of work with information;
- to know the principles of work with information;
- to have an idea of information as a shared resource, having properties, permissions, and dependent on carrier;
- to obtain skills to work with Internet services and other sources of information;
- to develop the ability to intelligently organize and keep up to date a list of sources of information about the object under study;
- to form skills of information source selection, based on the terms of the assignment;
- to form ideas about the rules of correspondence and communication of ordinary and electronic posts;
- to be able to organize themselves to obtain information on the developing (studying) subject;
- to be able to work with the information presented in electronic form (information technologies);
- to use the computer as a communication tool (WWW, search system, forum, etc.);
- to be able to work with data carriers (CD-ROM, CD-RW - ROM, DVD-R, Hard - drive, flash-memory).

Readiness to use in practice knowledge and skills in working area with sources of information; information and communication technologies are necessary for access to information (knowledge of where and how to search and receive information); data processing (using a predetermined pattern of organization and classification of the information); information integration (interpreting and presenting of information, including summarizing, comparison); evaluation of information (a judgment on the quality, reliability, usefulness, suitability of information).

During several years during the study of the disciplines of chemistry of natural water various methods and technology were used: lectures, storytelling, conversation, discussion, work with the text of the textbook or workbook, work with statistical data, solving problems in several ways, practical and laboratory methods, search method, analysis of sources, training control, design, research, business games, student-centered method, training. At the same time the formation and development of such skills as information searching, information extraction, identification of key information from a minor, a critical assessment of the reliability of the information received, translation of information into another sign system, the use of computer technology were examined. We obtained the following results.

The abovementioned methods and technologies of training are arranged in order of increasing of activity component. An analysis of their effectiveness during formation of the skills of students in information competence showed that the most effective for the formation of information competence is the analysis of the sources (laboratory and practice methods), solution of problems with the production content and research method. Within the framework of these methods most effectively achieved the goal, i.e. information competence of students and master-students, their abilities are developed (because the interest is high), the desire to achieve goals is raised, planning of activities, interaction skills are formed, techniques of practice activity with the updating of knowledge on the subject are used.

However, it should be noted that these methods should not prevail in the practice of teaching of the subject. There is only the achievement of the information competence of students and master-students here. Other learning objectives are important, and they will require the application of its

appropriate methods. Therefore it is necessary to use all methodological diversity accumulated by teachers of modern chemical science and practice.

REFERENCES

1. Zeer E.F., Pavlova A.M., E.E. Symanyuk. The modernization of professional education: competence approach.- М.: Moscow Psychological and Social Institute, 2005.- 216 p. (Зеев Э.Ф., Павлова А.М., Сыманюк Э.Э. Модернизация профессионального образования: компетентностный подход.- М.: Московский психолого-социальный институт, 2005.- 216 с.)
2. Mishina I.B., Borovskikh T.A., Chernobelskaya G.M. Formation of information competence of pupils in teaching of chemistry at school using case-technology // Collection of scientific articles of Int. scientific-method. Conf. "Methods of teaching of chemical and ecological disciplines", Brest, 2012. - p. 154-158. (Мишина И.Б., Боровских Т.А., Чернобельская Г.М. Формирование информационной компетенции школьников при обучении химии в школе с использованием кейс-технологии// Сб. научных статей Межд. науч.-метод.конф. "Методика преподавания химических и экологических дисциплин", Брест, 2012.- с. 154-158).
3. Gabrielyan O.S. Competence approach in teaching chemistry/ O.S. Gabrielyan, V.G. Krasnov // Chemistry in School.- 2007.- #2.- pp 16-22. (Габриелян О.С. Компетентностный подход в обучении химии/ О.С. Габриелян, В.Г. Краснова//Химия в школе.- 2007.- №2.- С.16-22).
4. Kamyshova V.K. Use of information technologies in the course "General Chemistry" / V.K. Kamyshova, E.Y. Udris // New Information Technologies in Education. Collection of Materials of Int. scientific-Practical. conf.; Ekaterinburg, February 24-27, 2009, 2 parts. / Rus. state. prof.-ped.un-t.- Ekaterinburg, 2009.- P.2.- pp. 32-34. (Камышова В.К. Использование информационных технологий в изучении курса "Общая химия"/ В.К. Камышова, Е.Я. Удрис// Новые информационные технологии в образовании. Сборник материалов Межд. науч.-практич. конф.; Екатеринбург, 24-27 февраля 2009 г., в 2 ч./ Рос. гос. проф.-пед.ун-т.- Екатеринбург, 2009.- Т.2.- С. 32-34)
5. Romanova S.M., Ryskalieva R.G., Kazangapova N.B. Formation of information competence of students at training courses "Theoretical Foundations of Inorganic Chemistry" and "Chemistry of elements" // Mater. of XLIII scientific-method. Conf. "Competence model of the graduate in the modern system of continuing professional education", January, 17-18, 2013.- Almaty: Kazakh University, Book 1, 2013.- pp 254-256 (Романова С.М., Рыскалиева Р.Г., Казангапова Н.Б. Формирование информационной компетенции студентов при обучении курсов "Теоретические основы неорганической химии" и "Химия элементов"// Матер. XLIII науч.-метод. конф. "Компетентностная модель выпускника в системе современного непрерывного профессионального образования", 17-18 января 2013г.- Алматы: Қазақ ун-ті, Книга 1.- 2013.- С. 254-256).

PROVIDING THE PROCESS OF FORMING PROFESSIONAL VALUE ATTITUDES OF THE FUTURE PEDAGOGUE OF PROFESSIONAL TRAINING

*D. p. s. Filimonyuk L. A.
c. p. s. Litvinova Y. R.*

*Russia, Stavropol city FSAEIHPPE "North-Caucasus Federal University"
Nevinnomysk city SAEI HPE "Nevinnomysk State Humanities – Technical Institute"*

Abstract. The article deals with some aspects of the process of forming professional-value attitudes of a future pedagogue and also elements of pedagogical providing of this process.

Nowadays the society is aware of significance of professional-value attitudes of a specialist – future pedagogue as an important factor of their professional competence. It defines the necessity of

their formation even during the training process of a future pedagogue in the educational institution that supposes the development of the corresponding pedagogical provision.

The notion «attitudes» means a goal that is directed to something; a condition of the subject's predisposition to some definite activity in a definite situation; the person's readiness to act in accordance with the set task [1]. The same notion of the attitude through readiness is shared by some foreign and home scientists such as G. Allport, L. Thurstone, M. Rokeach, M. Fishbein, A.G. Asmolov, A.N. Leontyev, V.N. Myasishev, D.N. Uznadze, V.A. Yadov, etc.

In the theory of D.N. Uznadze [2] an attitude is defined as an integral dynamic condition of the subject, condition of readiness to perceive future events and doing acts that are conditioned by the subject's need and the corresponding objective situation. Thus, «readiness» is understood by him as a basis of the reasonable selective activity of the subject and his ability to join in the situations quickly and actively. In A.G. Asmolov's opinion, who is a representative of the activistic approach, an attitude is «readiness, predisposition of the subject that appears at anticipating the definite object and providing a steady target character of activity duration towards the object» [3].

Correspondingly the notion «professional attitude» can be defined as an integral dynamic condition of the activity subject, his readiness to perform professional activity guiding by the set requirements, to join in the professional situation quickly and actively that provides a steady, target character of the professional activity course.

To understand a professional value attitude it is topical to know perceptions of value. The problem of values was studied during XVIII – beginning of XX century famous philosophers such as I. Kant, R.G. Lotze, W. Windelband, M. Weber, etc. In the country's philosophy of the end of XIX – beginning of XX centuries the value aspect was studied in the works of M.M. Bakhtin, N.A. Berdyaev, I.A. Ilyin, P.A. Florensky, etc. and in the middle of XX – beginning of XXI century the problems of values were referred by such noted scientists as A.G. Zdravomyslov, M. Rokeach, V.P. Tugarinov, V.A. Yadov and also our contemporaries: M.S. Kagan, N.D. Nikandrov, V.A. Slastenin, G.I. Chizhakova, etc.

Taking all these points of view, under the professional attitude we understand an integral dynamic condition of the subject of professional activity that is determined by his readiness to perform professional acts with the orientation to significant activity characteristics which assign its efficiency, ideal, norms and etalons of must in a professional behavior [4].

Modeling a professional value attitude of the future pedagogue of professional training is based on the notion of its component content: motivational component – existence of students' motivation to realize professional value attitudes in the professional-pedagogical activity; activity component – existence of their professional competences that allow regulating professional behavior on the basis of values; content component – man's perception of significance of the professional value attitudes; emotional – volitional component – a positive attitude to the professional value attitudes.

Activity component is main in the professional value attitude and it is based on the notions of being competent as an independent realized ability to practice, to solve problems, that is based on the gained knowledge, skills and abilities of the trainee, his life study and experience, values and aptitudes which he has developed as a result of cognition and educational practice (A.V. Barannikov); an integral quality of the personality that includes a complex of gained knowledge, skills and experience that allows his integrating into a definite environment as a successful subject of the corresponding activity (N.V. Kuzmina, V.M. Shepel).

Here competences are considered as normative requirement to the educational training of the future pedagogue of the professional training the execution of which must provide his competence in the definite activity (N.V. Kuzmina, V.M. Shepel); combination of knowledge, skills and experience that provides ability to solve practical tasks in different spheres (I.S. Sergeyev); general ability of the specialist to mobilize in the professional activity his knowledge, skills and also generalized ways of performing actions and man's ability to realize in practice his competence (E.F. Zeyer).

Thus, a pedagogical provision of the process to form professional value attitudes of students – future pedagogues of the professional training must provide, first of all, mastering the corresponding professional competences by them.

Basing on the essence of systemic, activity, competence approach the provision of the process to form professional value attitudes of students – future pedagogues of the professional training consists of the following stages: analytical – defining the structure of professional-pedagogical activity; goal-setting – grounding in the frames of every activity type the professional value attitudes as goals of education; modeling – modeling professional competences the complex of which determines the readiness of the future pedagogue to realize professional-pedagogical activity with the

orientation to the set professional value attitudes; projecting - projecting in accordance with these competences the content, methods and forms of education, determining the principles of education arrangement; organizing – defining in accordance with the principles of education organization the content of the pedagogue's activity at different stages of training process; reflexive - value – evaluating the efficiency of the building the pedagogical provision by monitoring the formation of professional value attitudes of the students on the basis of definite criteria and indications; correcting – correction of the pedagogical provision.

The result of education is formation the set professional value attitudes of the student that is why assessing efficiency of the professional provision is done on the basis their dynamics that is defined by the criteria base which correlate to the components of the professional value attitude: motivating – the person's activity direction, steadiness of the motives system to the realization of professional value attitudes in the professional-pedagogical activity; activistic – expression level of competences of the future pedagogues that meet the set professional value attitudes in the situations of professional training and modeled professional-pedagogical activity; content – it shows the completeness of perceptions about the specificity of the professional-pedagogical activity and the role of the professional value attitudes in it; emotional - volitional - it evaluates the students' attitude treatment of professional value attitudes.

There have been defined three levels of criteria realization in accordance with the character of their expression in the situations of professional training and professional-pedagogical activity:

- elementary level – low awareness of the student about the professional value attitudes as a condition of readiness for an effective professional-pedagogical activity, the student cannot explain their influence on the success of different types of professional-pedagogical activity; he neutrally treats his professional value attitudes; he has an unsteady system of motives of performing professional-pedagogical activity in accordance with professional value attitudes; his competences are absent that correspond to the professional value attitudes in the training and professional situations of professional training and activity;

- medium level – partial awareness of the student of professional value attitudes as a condition of readiness for an effective professional-pedagogical activity, the student can explain influence on the success of some definite types of professional-pedagogical activity; he has a positive attitude to some professional value attitudes; he has a partially steady system of motives of performing professional-pedagogical activity in accordance with professional value attitudes; he partially expresses competences that correspond to the professional value attitudes in the training and professional situations of professional training and activity;

- high level – full awareness of the student of professional value attitudes as a condition of readiness for an effective professional-pedagogical activity, the student can explain their influence on the success of different types of professional-pedagogical activity; he positively treats the professional value attitudes; he has a steady system of motives of performing professional-pedagogical activity in accordance with professional value attitudes; he regularly expresses competences that correspond to the professional value attitudes in the training and professional situations of professional training and activity.

The suggested elements of the technology have been used while developing the pedagogical provision of the process of forming the professional value attitudes of the students – future pedagogues of professional training in the process of their training in SAEIHPE "Nevinnomyssk State Humanities -Technical Institute".

REFERENCES

1. Ожегов С.И., Шведова Н.Ю. Толковый словарь русского языка: 80000 слов - М.: Азбуковник, 1999. - С.840.
2. Узнадзе Д.Н. Экспериментальные основы психологии установки. - М.: 1949.
3. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. - М.: Политиздат, 1975. – 304 с.
4. Складенко И.С. Методическая модель процесса формирования профессиональных ценностных установок специалиста. - М.: ИТИП РАО, 2011. - С.138 - 147.

PHILOSOPHY AND PHILOLOGY

THE USE OF TRAVEL GUIDE BOOKS IN NATIONAL STEREOTYPES STUDIES

Didkovskaya T. L.

Ukraine, Kyiv, Taras Shevchenko National University of Kyiv

Abstract. The article presents and discusses teaching activities focusing on national stereotypes and developed for intercultural education in foreign language teaching, as well as for intercultural education in general. The author focuses attention on such a category as "ethnic stereotypes" which are considered to be the most stable, shared by most representatives of the ethnic group, emotionally coloured, reflected in the national language and constitute the language-biased worldview. The Travel Guides teaching activity introduced in the following article aims to address the lack of methodological suggestions for teachers to use and manage education language students to identify, challenge and interpret national stereotypes. This means providing students with critical and interpretative tools that enable them to identify and deconstruct stereotypes around them, recognise, assess and manage the stereotypes they unconsciously spread, and become aware that anyone is a potential multiplier of stereotypes. Beyond culture-specific considerations, travel guides were chosen because they work as interpretative filters between the tourist/ traveller/ exchange student and the foreign country; hence, their fundamental social and intercultural role. Besides, like any other medium, especially commercially-driven ones enhancing sales, travel guides require critical reading. The author also focuses on stereotype accuracy or the difference between positive and negative stereotypes, emphasizes a strategic role, played by the distinction between auto-stereotypes, hetero-stereotypes and projective hetero-stereotypes. Special attention is also devoted to the cultural dimension of stereotypes. In conclusion, the author puts forward a number of theoretical and practical suggestions that will allow teachers to apply the proposed methodology creatively by adapting it to their classes and curricula. Thus, effective intercultural communication can be provided by means of stereotypes studies which demonstrate basic ethnic directives, facilitate real communication and help to achieve greater tolerance, embracing language and culture, eliminating "symbolic racism", regional and confessional negativism and ethnophobia.

Keywords: ethnic stereotypes, intercultural education, travel guides, intercultural competence, youth.

Currently many researches in linguistics and adjacent branches are focusing their studies on the interaction of different cultures, on the way one culture perceives another. The collective image of a nation preserves ideas and delusions of many generations as a set of stereotypes, actually, "schematic pictures" for comprehending complex objects and concepts [1].

The notion "stereotype", introduced in 1922 by an American psychologist W. Lippmann, proved to be very fruitful for investigating cognitive processes, schemes and models of thinking. It is known that stereotypes result from two significant reasons: *economy of the efforts*, typical for everyday person's thinking and speaking (categorization and generalization), and *defense of the group values* (social function) in order to confirm one's identity and specificity.

The use of stereotypes is not new to the modern foreign languages and intercultural communication curricula. Its popularity has fluctuated over time, and even today, teaching materials show ambivalent attitudes towards stereotypes as a conceptual phenomenon, the purposes of their use in the classroom, and the methodological principles for addressing them in the most effective way. Such multiplicity of approaches and methods is partly due to the great variety of perspectives and theories applied – today as much as in the past – in stereotyping research within social psychology [2]. Interestingly, a considerable amount of teaching activity draws, more or less explicitly, on the social cognition perspective on stereotypes, presenting them as normal cognitive processes directly or indirectly influenced by socialization [3, 4].

The concept "stereotype" has found wide application in foreign languages and intercultural communication teaching as well. It enables to represent globally unordinary behavior, thinking or

unique features of the members of other cultural groups, to facilitate their perception, linguistic and cultural differences in distinct socio-cultural contexts. Among several positive functions of the stereotypes, the two ones are considered to be the most essential: the *orienting function* of the stereotypes helps to create a simple model of the surrounding reality, to place various social, cultural, ethnic, etc. groups into certain "cells"; the stereotypes *impact function* results in pronounced differentiation of one's own and other groups. Intensive interdisciplinary researches of the stereotypes 1 allowed establishing their main parameters and methods of evaluation, peculiarities of revealing the variety of the types (social, mental, behavioral, communication, etc.) [6].

We focus our attention on such a category as "ethnic stereotypes", which are considered to be the most stable, shared by most representatives of the ethnic group, emotionally colored, and what is more important - they are reflected in the national language and constitute the language-biased worldview. To our mind, real intercultural competence can't be achieved without taking into consideration ethnic stereotypes as an integral part of ethnic identity and a peculiar source of linguistic and extralinguistic information available for effective foreign languages studying with the aim of intercultural communication.

Nowadays traditional relationships among representatives of various cultures and nationalities have greatly changed, and globalization triggered off new mechanisms of interaction among people from different countries. According to the specialists, there exist three cultural and economic centers - the USA, Western Europe and Japan, where the major global cultural stereotypes of consumption and behavior are created, modeled and transmitted via mass-media and other information channels, the main instrument being the English language, not native for many participants of the intercultural communication in the global world [7].

Communicative methods have the undoubted merit of having fully integrated foreign culture into foreign language curricula; yet, for a long time, and to an extent still today, cultural contents were introduced for purely utilitarian purposes, causing the foreign culture presented to students to be fragmentary, anecdotal, and often stereotyped. The real innovation introduced by Intercultural Foreign Language Education (IFLE) in terms of stereotype conceptualization and management in the classroom is represented by its push for greater awareness and critical thinking on the part of teachers (in the first instance) and students, when they are exposed to stereotypes. Practicing critical thinking means "to step beyond common sense assumptions and to be able to evaluate them in terms of their genesis, development and purpose" [11, p.26] in order to reach personal stances aside from dominant ideas and ideologies, as well as to uncover prevailing interpretations. Critical thinking is related to the notion of critical cultural awareness (CCA), "an ability to evaluate, critically and on the basis of explicit criteria, perspectives, practices and products in one's own and other cultures and countries" [12, p.323]. IFLE acknowledges the difficulties in setting stereotyped images aside when talking about culture and considers stereotyping as an automatic, socially transmitted process affecting professionals in the sector and teachers alike. Furthermore, the latter are considered "highly influential in the formation of cultural stereotypes for the students" [13, p.43]. As far as stereotype management is concerned, however, the comprehensive theoretical framework offered to teachers is not complemented by equally clear methodological directions for managing stereotypes practically through the most appropriate teaching materials and procedures.

The Travel Guides teaching activity introduced in the following pages aims to address the lack of methodological suggestions for teachers to use and manage stereotypes in their classrooms. It makes use of different travel guides in order to help higher education language students to identify, challenge and interpret national stereotypes they unconsciously spread, and become aware that anyone is a potential multiplier of stereotypes. The aim here is to show students how stereotypes can be hidden even in what we see as the most neutral and transparent cultural products, how they are spread and amplified by the media, and how they are received by individuals.

Within the Travel Guides teaching activity, a strategic role is played by the distinction between auto-stereotypes (how we see ourselves), hetero-stereotypes (how we see others and how others see us) and projective hetero-stereotypes (how we think others see us). Special attention is also devoted to the cultural dimension of stereotypes. If considered collective meanings or representations, they can provide a wealth of information on the group sharing them. Since people become aware of stereotypes only when these regard their group of origin and convey negative evaluations, training in the development of a critical method for stereotype deconstruction must initially focus on the student's own culture and only at a later

stage be applied to the foreign culture. In line with these considerations, students were first encouraged to collectively analyze the introductions of three travel guides of Ukraine in order to identify possible stereotypes. Subsequently, they were asked to repeat the analysis on the introduction of a travel guide of Italy, for example. It was expected that early exposure to the difference between hetero-stereotypes, auto-stereotypes and projective stereotypes would provoke an emotive response in students (whether surprise, amusement, disappointment or annoyance) – a response that the Italy travel guide and the stereotypes contained in it could not possibly have elicited. The desired outcome was that, once exposed to the feelings (surprise, uneasiness, amusement, etc.) provoked by the unusual, incorrect or even unfair portrayal of their in-group, students would be more sensitive and perceptive in identifying stereotypical images of Italy or another country, gaining deeper understanding and adopting a less naïve view of the more familiar cultural product (the Italy travel guide).

The above-said methodology was partially challenged by the participation of three non-Ukrainian (i.e. Russian, Armenian and Azerbaijan) students, who study in the same intercultural group. However, what could appear as an inconvenience at first glance, proved to provide a further occasion for collective critical thinking. Non-Ukrainian students were explicitly invited to assume a slightly different role compared to Ukrainian students during the activity: they could work as experts of Ukraine, though offering to their peers diverse perspectives on the country and on the travel guide descriptions. Moreover, whenever opportune and possible, their own national culture was also addressed directly.

As a preparatory phase of the teaching activity, students were given a brief form they had to complete individually by answering three questions, which are presented in Table 1 along with some of the students' answers. All the answers were then read and discussed in class by the students and the teacher. The questions in the form aimed to re-activate students' knowledge of cultural stereotypes setting aside their personal beliefs.

Table 1

Questions	Students' answers
1. In your opinion, what are the most popular stereotypes about Italy and Italians?	Live in political anarchy; unable to form Governments; lament at football; love art/culture/fashion; have a very hot climate, poor in the South of Italy; Mafia; eat a lot of pasta, drink coffee; are short and loud; very Catholic; extremely fashionable, a bit rude.
2. In your opinion, what are the most popular stereotypes about Ukraine / your country?	A lot of Ukrainians speak Russian; lard, borsch, vodka (horilka); radioactive country; corrupted country; long-term internal conflicts; surviving a political and economic crisis; Ukrainians are gloomy, non-emotional and aggressive; Ukrainians are individualists; greenness of the countryside; beautiful women; melodic songs; tasty cuisine; hospitality; Euro2012
3. What is a stereotype?	A fixed opinion about someone/something/a people; Supposed "facts" which, however, have not been proved; An image or belief about something, a group of people, place that isn't always true; An image of one person can be placed on a whole group (without considering that others may be different!); Generalization; Idea may be based on ideas from newspapers; It's an image or thought a person has about a place or thing; It might not be the correct image but people associate it with a specific thing.

This initial group discussion is intended to activate critical analysis skills which participants would later need when reading the travel guides.

The next stage activity is a text type choice. It is based on several considerations. First, it was hypothesized that the use of travel guides would increase instrumental motivation (in students studying Italian as an optional subject to be able to travel to Italy for work or leisure purposes) and cultural motivation (in those studying Italian because of their interest in Italian art, cinema, opera, etc.). In the case at hand, these considerations were particularly relevant, since a questionnaire was submitted to 1st, 2nd, and 3rd year Tourism students at the Geographic Department before the beginning of the FLSP course. Secondly, travel guides were chosen as teaching materials as such texts are usually familiar to higher education language students, though their apparently transparent and neutral nature might not make it easy for students to identify and unmask stereotypes. Beyond culture-specific considerations, travel guides were closely examined because they work as interpretative filters between the tourist/ traveller/ exchange student and the foreign country; hence, their fundamental social and intercultural role. The literal meaning of a text is only the starting point for an analysis that goes beyond it to investigate the society that produced the text, its intended reader (the English-speaking reader) and its goals (promoting tourism in Italy and enhancing the sales of the travel guide itself). In the travel guide analyzed, information on contemporary Italy was incorporated in this intricate web of cultural meanings. Therefore, critical thinking was required for decoding these texts (or any other text) at different levels and for discriminating information from interpretation and both of these from stereotypes.

Reading of the three travel guides on Italy (Guide Turistiche Airplane, Lonely Planet and The Rough Guide) was completed in groups. Students were invited to mix to form groups which were as diverse as possible in terms of language proficiency - in order to encourage peer support among students - and nationality - separating the three non-Ukrainian students. As mentioned earlier, they were explicitly made aware of their possible special role within the groups: they could suggest a wider range of perspectives on the travel guides thanks to both their foreign background and their familiarity with Ukraine.

All groups were asked to cooperatively formulate a short evaluation of each introduction making use of a form provided to them. In the form, they were invited to look for stereotypes, to identify the authors' prevalent aims choosing from a list (informing, describing, discussing, telling, recommending, entertaining, instructing), and to identify the clues from which they could recognize both aims and stereotypes. All the group members had to agree on all the answers provided; possible incompatible opinions had to be reported on the form.

The task was intended to make students feel like experts, possessing the necessary knowledge to assess the travel guides. Consequently, the teacher maintained a low profile, while playing the double role of "expert" in stereotypes and mere spectator/addressee of the students' activity. The teacher is desirable to have visited the country under discussion and got to know it well.

Progressively, during the class discussion, students' attention was directed to the English (or Italian in case with Italian-studying students) language used in the travel guides, thus introducing linguistic input based on language description and analysis, in addition to the communicative input provided throughout the activity.

To finalize the teaching activity, each student individually read the introduction of a travel guide of Italy for English-speaking readers (Dorling Kindersley) and wrote a brief comment of evaluation on it. In contrast to the previous group discussion, the teacher deliberately did not provide any form with criteria of analysis, in order to allow students to choose their own criteria and practice their own critical reading. This was followed by a brief class discussion during which students presented to peers their comments and exchanged ideas on them.

As we shall see, travel guides only represent one of the many kinds of text with which the suggested teaching methodology can be implemented.

Thus, effective intercultural communication can be provided by means of stereotypes studies which demonstrate basic ethnic directives, facilitate real communication and help to achieve greater tolerance, embracing language and culture, eliminating "symbolic racism" (T. Dijk), regional and confessional negativism, ethnophobia and Europhobia [14].

REFERENCES

1. Lippmann W. Public Opinion. New-York, "Harcourt", "Brace", 1922.
2. Dovidio, J.F., Hewstone, M., Glick, P., & Esses The SAGE handbook of prejudice, stereotyping and discrimination. Thousand Oaks: Sage, V.M., 2010.
3. Abrams, Z.I. Surfing to cross-cultural awareness: Using internet mediated projects to explore stereotypes. Foreign Language Annals, 35(2), 141-160, 2002.
4. Corbett, J. Intercultural language activities. Cambridge: Cambridge University Press, 2010.
5. Utley, D. Intercultural resource pack: Intercultural communication resources for language teachers. Cambridge: Cambridge University Press, 2009.
6. Steele, Claude M. A threat in the air: How stereotypes shape intellectual identity and performance//American Psychologist, 1997.
7. Grant C. A. Multicultural Education: Commitments, Issues, and Applications. URL: <http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/recordDetail?accno=ED143609?>
8. Hall E. T., Hall M. R. Understanding Cultural Differences: Germans, French and Americans. "Intercultural Press", 1990.
9. Andersen P. A. Nonverbal communication: forms and functions. Mountain View, 1999.
10. Givens, D. B. The Nonverbal Dictionary of Gestures, Signs and Body Language Cues. Washington, 2003.
11. Giroux, H.A. Pedagogy and the politics of hope: Theory, culture, and schooling. Boulder: Westview Press, 1997.
12. Byram, M. Cultural studies in foreign language education, 1989.
13. Itakura, H. Changing cultural stereotypes through e-mail assisted foreign language learning. System, 32, 37-51, 2004.
14. Miall A., Milsted D. The Xenophobe's Guide to the English. London, Oval books, 2002.

DISCURSIVE APPROACH TO ANALYSIS OF THE LITERARY TEXT AS ONE OF THE PROBLEMS IN LITERARY CRITICISM (BASED ON BULGAKOV'S NOVEL «MASTER AND MARGARITA»)

Master Karlygash Baikanova

L. N. Gumilyov Eurasian National University

Abstract. *This article deals with the problems of actualization of a literary text. For example, Bulgakov's novel «Master and Margarita», the author tries to analyze the world of the text using current approaches to the study of the text, such as the cognitive-discursive analysis of the product, and to determine the creation of a literary text.*

The Bulgakov's novel «The Master and Margarita» is like a final product in relation to the whole work of the writer, summing up his ideas about the meaning of life, of man, of death and immortality, the struggle of good and evil in the history of the beginning. In addition, the tragic complexity of the establishment of the novel, as well as the associated creative and dramatic personal fate of Bulgakov, organic and original combination of works of world cultural traditions put «Master and Margarita» in a number of interesting literature phenomena of XX century. Innumerable works dedicated to this novel acknowledge it. In this novel, we explored the central element of the integrative model of discourse – a literary text of the novel. The text of the novel depends on the subject of discourse: its substantial integrity or completeness of the forms in the course of interaction of the author and the reader. Due to the temporal and spatial fragmentation discourse of each character of the novel takes place in the mode autocommunication. Creating text, Bulgakov was based on their perceptions of the destination created by them text. By his, the author's discourse, which is the product

of the text, the author laid it interpretive program for a real reader when the author comes out of his own ideas about the destination and a character's inner world. In turn, the reader forms the person-to-date version of the meaning of the text based on their interpretation of hypotheses about the inner world of the text, the inner worlds of the author and his inner world. The degree of activity of the reader depends on the degree of its approach to model the reader, who is guided by the author. However, a complete coincidence particular (empirical) reader and his ideal image are probably unattainable. But it is in the process of reader auto communication possible aesthetic experience of reading those states in which the reader reconstructs his inner world under the influence of reading, recognizing itself as a unique part of the world.

System analysis tools of literary and narrative text, it is functional-semantic and communicative-pragmatic «decompression» is the interpretive program, through which the implicit author simulates the image reader called from different sources implicit, abstract, perfect, concentrated, model, and «directs» reading the real reader.

Currently, a discourse analysis, there are many approaches. However, considering the different approaches to the analysis of discourse, we should not forget that the discourse of the direction which has an interdisciplinary nature of the study, also linked to cognitive linguistics.

According to Cubreacov E., «the man and the language are the main objects of study one of the leading paradigms of modernity, is of particular integration - communicative and cognitive paradigms» [1, P. 8]. This approach can be interpreted as cognitive-discursive. In this connection it should focus on a more detailed review of the Cubreacov E. and Alexandrova O. «Types spaces text and discourse», in which they emphasize that as «cognitive science as a whole is aimed at the study of cognition, cognitive processes and achievements in their specific knowledge, the key concepts of cognitive linguistics – is the concept of information and its processing by the human mind, the concept of structures of knowledge and representation, on the one hand, in the mind of man, and the other - in the forms of language» [2, P. 26].

In reviewing the literature as verbal creativity, aware that its' basic material and the tool is the word, which functions in the context of literature and linguistics different. Todorov C. distinguishes the principal features of literary and linguistic features of speech as follows: «It is necessary to introduce a generic with respect to the concept of literary concept of «discourse». It - structural couple to a functional concept of «use» (language). «Why do I need this concept? Because the language rules binding on all the speakers - is only part of the rules governing the production of a specific voice products. The language - with varying degrees of severity - fixed combination rules of grammatical categories within a sentence, phonological rules, generally accepted meaning of the words. Between the set of rules common to all, without exception, statements, and the specific characteristics of a particular utterance lays an abyss of uncertainty. This gulf is filled on the one hand, the rules specific to each discourse individually: official letters up otherwise than an intimate; and on the other - restrictions imposed by the situation saying: the identity of the sender and recipient, the conditions of time and place in which there is a statement. Specificity of the discourse by the fact that it is located on the other side of the language, but on this side of the statements, that is given after the tongue, but as far as saying» [3, P. 9].

Thus, Kazakhstan scientist Esimbekov T. analyzing the ratio of discourse and text, comes the conclusion that the wider discourse of the text: «In recent years, frequently seen tendency to replace the notion of» text «the concept of «discourse». This term was first introduced into scientific circulation Benvenistom E. Widely using in psycholinguistics and pragmatics, discourse opposed to the text because it included a review of questions of origin of the elements, the appearance of text (pragmatics), acts of perception (psycholinguistics). Therefore, the discourse is a broader concept than the text. Text - linguistic phenomenon, as a subject of discourse, generally accepted text as target sociological act, which includes consideration of origin, evaluating, analyzing the text» [4, P.10].

Also Esimbekov T. makes the following conclusions concerning the theory of discourse: «The discourse explores not only the thinking and statements of the subjects of communication, but also on their social, cultural norms, the level of understanding of the text the social environment. If the text is the subject of discursive fragments of material unit, and discourse is process formation unit» [4, P.11].

The complexity of the analysis of a work of art is that the author, according to Bakhtin, «does not invite to his banquet table of literature». See and understand the author of the work - is to see and understand more, the consciousness of others and the world, that is other entity. In explaining the only

one consciousness, one subject; the understanding is two consciousnesses, two subjects. An object cannot be dialogic relationship, so an explanation devoid of moments of dialogue (with the exception of formal rhetorical). Understanding is always to some extent dialogical [5, P.198].

Thus, the basis of artistic worldview Bulgakov is a grotesque conflict of laws «big» problems of time and era in which it is physically there. Epistemological aspect of organizing the system of views of Bulgakov's novel «Master and Margarita» is realized through juxtaposition of rational and irrational knowledge, which is reflected in the relations between Bulgakov characters. Dialogs of Bulgakov's characters and their appeal to the problems of spirituality, freedom and creativity, destiny, the meaning of life and death, suggest the type of polyphonic artistic thought Bulgakov, the basis of which, in our opinion, it is the concept anthropocentric vision of the world. Labeled the position of this type of thinking is dialogic relationship agreement that allows you to uncover a «Other» not only outside, but also inside (on Bakhtin's terminology, I-for-myself I-to-Other, non-self-in-me and over-I), whose presence in man, in his unconscious he makes it nontrivial himself.

In the analysis of the novel by Mikhail Bulgakov «The Master and Margarita» has been revealed the identification of problems of aesthetic consciousness of the artist-marginal (Foucault) to the problem of madness. The motif of madness, sounding clearly in Bulgakov's novel, let's look at the world of the «other» eyes «uncomplicated conventional views and estimates» [5, P. 301].

In the process of «reconstruction of the author's intentions» of the novel «The Master and Margarita», we analyzed the relationship between the characters, seeing them as part of dialogic relations «equal consciousnesses» which form the basis of the author's cognitive system, Alloy «conscious» and «unconscious» of the author. As a result, we concluded that the author of the novel «The Master and Margarita» is manifested in the novel through the analysis of these binary oppositions: Master / Yeshua (I-for-itself / over-me), Voland / Yeshua (non-I-in me / over-me), Homeless / Yeshua (I-to-friend / over-me), Pilate / Yeshua (I-to-friend / over-me) Margarita / Yeshua (non-self-in-me / Nadia). Thus, based on the strategic intent of the author is based on two major issues - the problem of Good and Evil (Voland / Yeshua, Margarita / Yeshua) and the person / society (homeless / Yeshua and Pilate / Yeshua).

The components of cognitive author of the novel «The Master and Margarita» are anthropocentric (labeled) ideological concept doctor Bulgakov, feeds the works of Kant, the mystical theories of the alchemists (R. Bacon), the Albigenses, the Templars and the Rosicrucians, and are basically cognitive. Polyphonic type of artistic thinking, which was formed on the basis of the concept anthropocentric vision of the world, when (in the context of the problem, «the author-character»), the author is at «out sidedness» on the border depicted them peace. Dialogic relations agreement (marked position) and disagreement (marginality as an extreme form of expression of anthropocentrism) in the characters that the problem of «identity / society» decided in anthropocentric way (right-hand term «person» enjoys a privileged position).

Iconic characters in the novel «The Master and Margarita» is achieved at the expense of the dialogic interaction «Many of equal consciousnesses» I-for-myself I-to-Other, non-self-in-me over-I, and can reveal in themselves the «Other «not only outside, but inside, the presence of which in a man in his unconscious it makes it a very nontrivial. Creative «type of integrated individuality of the author-creator of the novel» The Master and Margarita «, when relations» person / society «presents the ratio of» I-subject-Company-subject «. Iconicity space of Moscow chapters of Bulgakov's novel «Master and Margarita», during which - in cycles, vneistorichno; space - unlimited, «spiritualized» metaphorically. Copyright perception of biblical archetype as a sacrificial victims (of guilt, repentance, forgiveness Wizard, Pontius Pilate).

In the novel «The Master and Margarita» duality is expressed in the dialectical interaction and struggle between good and evil (this is the main problem of the novel). As Woland said Matthew Levi, «that would make your good, if there were no evil, and how the earth would look like if she'd gone all the shadows?». There must be a balance between good and evil, which was broken in Moscow: the scales tipped dramatically in favor of the latter, and Woland came as the chief punisher to restore it.

Trehmirst text of «The Master and Margarita», and can be correlated with those of the famous Russian religious philosopher, theologian and scientist-mathematician Florensky (1882-1937), who developed the idea that «Trinity is the most common characteristic of being», linking it with the Christian trinity. He also wrote: «...Truth is a single entity for three persons...». In Bulgakov's novel is really a composition made up of three layers, which together lead us to an understanding of the main

idea of the novel: the moral responsibility of man for his actions, that the truth should strive for all people at all times.

REFERENCES

1. Bulgakov M.A., 1984. The Master and Margarita. Moscow.
2. Kubryakova E.S., Demyankov V.Z., Pankrac J.G., Luzin L.G. 1996. Brief dictionary of cognitive terms. Moscow
3. Kubryakova E.S., Alexandrova O.V. 1999. About the contours of a new paradigm of knowledge in linguistics // structure and semantics of a literary text. Reports of the VII International Conference. - Moscow.: MGU, 1999, pp 186-197.
4. T. Todorov, 1983. The concept of literature. Moscow.
5. Esembekov T.W. 2009. Kerkem matindi Taldau negizderi. Almaty: Kazakh University.
6. Bakhtin M.M. 1996. Coll. cit.: 7 m. - 5. Moscow.

INFLUENCE OF F.V. NIETZSCHE'S PHILOSOPHY ON AMERICAN LITERATURE FROM POINT OF VIEW RUSSIAN AND ANGLO-AMERICAN STUDIES

Lomova E. A.

Kazakh National Pedagogical University Abai

Abstract. *The penetration of the ideas of F.V. Nietzsche's reception in America and their American intellectual community had a certain specificity and defined by the fact that the perception of the original texts of F.V. Nietzsche was carried out in the general context of the interest and desire to join the latest artistic and philosophical discoveries in Europe. From another side F.V. Nietzsche kept himself a deep interest in different cultural and philosophical theory, particular American transcendentalism, and above all romantic heritage R.U. Emerson. Another dramatic example of influence ideas F.V. Nietzsche in American literary community can serve as a work of such famous American writers like Jack London and Theodore Dreiser.*

Keywords: *idea, perception, morality precepts, covered quotation, literature consciousness, ideology, individualisms, homo supersepiens, pragmatism, egoism, the germ of an idea, evolution, evaluation of character.*

The breadth and diversity of exposure to F.V. Nietzsche on the culture of the West at the turn of XIX-XX centuries, approved the real perception of his ideas community of writers and their reflection in literary and artistic practice in WesternEurope, Russia and the United States. [13], [15]

In this case the reception ideas F.V. Nietzsche in American literature directlysuperimposed on quite complex and specific process of its development in the period from 1890 till 1910.

The penetration of the ideas of F.V. Nietzsche's reception in America and their American intellectual community had a certain specificity [6] and defined by the fact that the perception of the original texts of F.V. Nietzsche was carried out in the general context of the interest and desire to join the latest artistic and philosophical discoveries in Europe, which were presented theories of Spencer and Darwin, the philosophy studies of Kant, Hegel, Schopenhauer. [16]

From another side F.V. Nietzsche kept himself a deep interest in different cultural and philosophical theory, particular American transcendentalism, and above all romantic heritage R.U. Emerson. [19]

Another dramatic example of influence ideas F.V. Nietzsche in American literary community can serve as a work of such famous American writers like Jack London and Theodore Dreiser.

Evidence of persistent interest in Nietzsche in England and in US was the fundamental project «The complete works», carried out in 1909-1913, edited by G. Levi and included almost all the F.V. Nietzsche.

In the interwar and after I World War historical period the situation around F.V. Nietzsche was already changing, and interest in his figure sharply weakened in the new social and political reality although a number of American critics, among them the Kassersa continued to develop and interpret the theory of F.V. Nietzsche's "superman".

Interest in the philosophical heritage F.V. Nietzsche once again revived in the English literary criticism from 1960, and issue of the influence of the philosopher in the American literary and artistic consciousness became the material of theses many Western scholars (Kauffman Le Roy C, Clarl M., Clouwes EW, Sheng Ch.). [14], [8], [9], [20]

Reception ideas F.V. Nietzsche in the US had a significant history and in varying degrees affected the vast majority of creative and poets, among them F. Norris, I. London, T. Dreiser, Upton Sinclair, T. Eliot and many others.

A special role in the literary and aesthetic understanding of philosophy F.V. Nietzsche belongs to I. Hyuneker and G. Lo Mencken. [4]

I. Hyuneker perceived and interpreted the idea of F.V. Nietzsche, first of all, as one aspect of Western culture, reflected in his collection of essays.

"The Philosophy of Friedrich Nietzsche" (1908) and "Nietzsche exposures" (1910) of G.L. Mencken actively promoted the view F.V. Nietzsche's philosophy and ethics were dedicated to called issue. [12]

Besides in this time there were a lot of monographs (Thatcher; Bridgwater) and special research (Nietzsche in) revealed the various aspects of his philosophical legacy.

American scientists (Sherman Stuart P.) examined problem of correlation of literary texts with texts F.V. Nietzsche and his distinct cases, or hidden in the works of citing individual writers, or trying to speculate on the nature of the manifestation of ideas and the philosophy of F.V. Nietzsche in particular cultural formation (Ackerman, Sheng, Zapf). [2], [21], [23]

From the outset, in the intellectual life of the USA developed there were two types of attitude to F.V. Nietzsche. One of them was very negative, and formed mainly on the influence of the book by Max Nordau, containing aggressive criticism of philosophical system F.V. Nietzsche.

Another kind of relationship could be called comparatively positive, because its partisans tried to understand the essence of Nietzsche's ideas. But the influence of philosophy of Nietzsche gradually increased and its supporters implemented it in the process of reflection and literary interpretation.

The Russian literary influence problem F.V. Nietzsche on the American literary consciousness was highly developed only from a negative point of view. [1] Such scholars as the Samohvalov, Zassoursky avoided detailed discussion of this issue [11], while others (I. Bodanova, Bykov) [3], even doubted the seriousness of the dating of major American writers (such as Jack London) with the works of F.V. Nietzsche.

Other researchers are still admitted a certain influence F.V. Nietzsche to the representatives of creative elite of the United States [17], but attributed it to the specifics of the political views of Jack London or approved (like A. Sadagursky), that J. London took in F.V. Nietzsche and Zhogin only joyful life lifting his "hero", his affirmation vigor in life. [25], [24]

In addition a lot of scientists didn't admit the great difference between the strong character of Jack London and ideal F.V. Nietzsche, claiming the idea that the writer had spoken of the dangers of extreme individualism, had broken with the tradition of universal humanity. On the contrary, J. London solved the problem of the strong relationship between the individual and society. [1]

I. Lunina, discussing about the influence of the philosophy of F.V. Nietzsche on the work of Jack London, confirmed that the writer all his life was in search, while denying the possibility of the individual to decide the destinies of all humanity and opposed the anarchy ideology and methods of individual terrorism. [17]

V. Bykov emphasized the difference between J. London and F. Nietzsche. He believed, that the F.V. Nietzsche character was immoral, because from his point of view, if someone was getting to fall, he must be push. [5]

Oppositely the basis properties of J. London positive image were spiritual nobility and comradesly mutual assistance. [4]

R. Samarin asserted the influence of pragmatism theory on the creativity of J. London, which paved the way for the cult of the "strong" character in American literature. [7]

Another Russian researcher T.L. Morozov affirmed that the capital system itself, based on ruthless competition had created in the human mind the idea of "survival of the fittest". [10]

In the process of logical development this idea came to the principle of "superman", who was allowed to do everything by right of his power and priority.

E.A. Morozkina exploring the creativity of T. Dreiser stressed a significant impact on same aspects his works philosophy of F.V. Nietzsche. The writer rethought his views in accordance his chosen realistic method in the literature and the historical period which he belonged to. [18]

S. Vyshlenkova submitted that the familiarity with the ideas of FW Nietzsche from the very beginning of his career might be indicative of Jack London's novel "Daughter of the Snows" (1902), where the process of the London understanding of Nietzsche's ideology and Nietzsche's hero had just begun. [22]

Obviously familiarity between ideas of the both writers only scratched the surface, but served as a basis for the re-treatment of J. London creativity F.V. Nietzsche in 1904.

Further work was characterized by the writer's profound understanding of the nature of personality ("People of the Abyss", "Sea Wolf"). It was noteworthy that in the novel "The Sea Wolf" J. London didn't show only the basic conflict "Genealogy of Morals", which consisted altruism as opposed to egoism, and actually offered an alternative to image Larsen in the form of higher morally strong man.

London reception F.V. Nietzsche was undergone some "evolution in a creative and artistic development of the writer".

F.V. Nietzsche became and remained a constant companion and an opponent of J. London and that way an adequate assessment of the creative legacy of J. London would be move biased without study F.V. Nietzsche's philosophy.

J. London cast later doubt on the consistency of human individualism and his premonition doom.

Despite the hot passion of the human idea of individualism as a young man, a mature J. London bitterly had to admit that as soon as his characters were detached from the social environment, as Martin Eden and harsh reality defeated in their failure becomes inevitable.

As for Theodore Dreiser, the influence of the ideas of F.V. Nietzsche was not for him exceptional. [20]

Theodore Dreiser created in his work various artistic personality models and integrated such personal characteristics as the selfishness and self-centeredness, generated by the "philosophy of success" and the desire to be a strong personality, able to achieve a success in life and associated dividends. [21]

The writer vividly embodied in his works the imagery with analyzing of the social and psychological characteristics of the individual, especially its conscious and subconscious, which found expression in his novel "Sister Carrie", "Jennie Gerhardt", "Trilogy of desire", "Genius" and "An American Tragedy".

Personality in the works of Theodore Dreiser forced to fight for the opportunity to realize their desire, but suffered a repulse or tragically killed or lost spirituality. Theodore Dreiser dissected the personality of genius and financier and gave an accurate picture of their immorality and creative nature as a subject to the influence of desires and passions.

Thus, the perception of F.V. Nietzsche's ideas looks place in the creativity of T. Dreiser and was expressed in the dynamics and evolution of characters Hurstwood, Cowperwood Eugene Wheatley, and other characters of the great American writer.

REFERENCES

1. American literature of the XX century. - M., 1978. - 312 p.
2. Ackerman R. Current American thought on, 1988. N.Y. - 129 p.
3. Badanova I.M. Jack London and his hero. - M., 1963. - 127 p.
4. Baltimore G.L. Menken // Dialog USA. - Washington, 1990. N.8. – p. 48-56
5. Bykov V.M. Creativity of Jack London // Problems of Literature, 1980, N.Y. N8. – p. 286-293
6. Cadello J.P. Nietzsche in America: The spectrum of perspectives, 1895-1925. Diss., U. of Purdue, 1990. - 246 p.
7. Casseres B.D. The Superman in America. Seattle, N.-Y. 1929. - 167 p.
8. Clark M. Nietzsche on Truth and Philosophy. N.-Y., 1990. - 176 p.

9. Clouwes E.W. The revolution of moral consciousness: Nietzsche in Russian literature, 1890-1914. Dekalb: Northern Illinois univ, press, 1998. - 200 p.
10. Gordeeva E.Y. Theodore Dreiser, and the "American dream" // ideological and artistic diversity of foreign literature and new of modern times. Part I, Interuniversity collection of scientific papers. M., 1996. - S. 109-116.
11. Groys. Nietzsche's themes and motifs in Russian culture of the XX century // Bakhtin collection. B. - M., 1992. - 127-131 p.
12. Hajiyeve K.S. US: the evolution of bourgeois consciousness. M., 1981. - 255 p.
13. Halevy D. Life of Friedrich Nietzsche. - Novosibirsk: 1992, - 214 p.
14. Kauffmann Le Roy C. The influence of Friedrich Nietzsche on American literature, Diss. U. of Pennsylvania, 1963. - 189 p.
15. Lavrov A.A. Nietzsche's philosophy // Philosophical Sciences, 1997, N.-Y. - 38-41 p.
16. Literary History of the United States: in three volumes. - M.: Progress, 1979. 3., - 547 p.
17. Lunina I.E. Late stage of creativity of Jack London. - M., 1989. - 153 p.
18. Morozkina E.A. European positivism and the philosophical and aesthetic views Dreiser // Foreign Literature. Problem and method. - L., 1989., - Vol. 3., - p. 33-44
19. Nietzsche and Soviet culture: Ally and adversary / Ed. by Rosenthal B.G. Cambridge: Cambridge univ. press, 1994. - 130 p.
20. Sheng Ch. Nietzsche's Superman Americanized: on Dreiser's "The Financier". Diss. U. of Maryland, 1989. - 194 p.
21. Sherman Stuart P. The barbaric naturalism of Theodore Dreiser. Bloomington: Indiana UP, 1965. - 128 p.
22. Vyshlenkova S.P. Ideas of Nietzsche in the literary consciousness of the US late XIX-early XX centuries. - Diss. cand. philol. - M., 2010. - 205 p.
23. Zapf H. Elective affinities and American differences // Nietzsche in American literature. Columbia, 1995. - P. 313-337.
24. Zhogin B.G. Literary Criticism in the United States in the early XX. in the struggle for realism. - M., 1983. - 397 p.
25. Zassoursky Y.N. American Literature of the XX century. - M., 1984. - 927 p.

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЙ ПОДХОД К РАЦИОНАЛЬНОМУ РАЗВИТИЮ КООРДИНАЦИОННЫХ СПОСОБНОСТЕЙ ТАЭКВОНДИСТОВ 5-6 ЛЕТ В СПОРТИВНО- ОЗДОРОВИТЕЛЬНЫХ ГРУППАХ

Фирсов А. А.,
Лысюк Т. Г.,
Лысюк А. А.

Республика Беларусь, Минск, ГУО «Гимназия № 31 г. Минска»
Республика Беларусь, Минск, МОО спортивный клуб таэквондо WTF «Альтаир»

Памяти отца, Лысюка Андрея Константиновича – посвящая.

Abstract. The main task of the content of the training content in groups of children of 5-6 years is determined by morphological changes of growing and developing organism, along with its morphological and functional transformation of functional systems. Classes korean taekwondo in the preschool years when rationalized methodological approach to building training programs contribute to the progressive psychophysiological ontogenesis child. In a scientific paper presents the results of testing selective approaches for the development of coordination abilities of children of 5-6 years.

Многолетний процесс занятия спортом охватывает последовательные смены стадий и этапов, что, по словам Л.П. Матвеева (1991) обусловлено становлением спортивного мастерства и постоянно повышающимся уровнем спортивного совершенствования [5]. В то же время Ж.К. Холодов и В.С. Кузнецов (2000) считают, что факторами последовательного чередования стадий и этапов многолетней подготовки являются возрастные и квалификационные показатели спортсменов [9]. В.Г. Никитушкин (2010) указывает на то, что разделение многолетнего тренировочного процесса на этапы соответствует морфофункциональным и психофизиологическим особенностям развития организма в определенном возрастном периоде онтогенеза [6]. Вместе с тем, как считает В.Н. Платонов (2004), разделение многолетнего процесса тренировки на этапы является фактором рациональной направленности тренировочного процесса в избранном виде спорта с учетом сенситивных периодов развития двигательных способностей, опорно-двигательного аппарата, а так же возможностей важнейших функциональных систем организма [7].

Специалистами отмечено, что этап предварительной подготовки охватывает, помимо групп начальной подготовки – группы спортивно-оздоровительные, в которых подготовку проходят дети, еще не достигшие возраста, необходимого для зачисления в группы начальной подготовки [5, 6, 7, 9].

Профессор А.А. Гужаловский (1986) утверждает, что наиболее интенсивный естественный прирост координационных способностей происходит между 4–5 годами жизни [2]. В своем учебно-методическом издании, доктор Л.П. Матвеев (1991) повествует о сенситивности развития двигательных-координационных способностей в возрастном интервале от 9 до 12 лет [5]. Тем не менее, В.Г. Никитушкин (2010) считает, что наиболее продуктивными периодами развития координационных способностей являются диапазоны с 7 до 10 лет и с 16 до 17 лет [6]. Углубляясь в сенситивность проявления и развития координационных способностей, Ж.К. Холодов и В.С. Кузнецов (2000) утверждают, что дети 4–6 лет обладают низким уровнем развития координационных способностей [9]. Данный фактор, на уровне механизмов, по словам физиолога Я.М. Коца (1986) объясняется некачественной иннервацией центральной нервной системой мотонейронов спинного мозга, ввиду чего, последние отсылают хаотичные импульсы к двигательным нейронам мышц, задействованных непосредственно при выполнении определенного двигательного действия [4]. Тем не менее, развитие

координационных способностей в возрастном интервале 4–6 лет имеет место быть, поскольку, по словам А.А. Гужаловского (1986), в какой-то мере повышая уровень координационной подготовленности, создается определенный базис для более благоприятного и эффективного развития координационных способностей в последующие годы жизни [2].

Психофизиологические механизмы проявления, а так же повышения уровня развития координационных способностей довольно детально представлены в монографии доктора биологических наук, профессора В.А. Романенко (2005), где автор поясняет, что эффективность выполнения двигательных действий координационной направленности основана на формировании качественной двигательной программы. Программа представляет собой набор двигательных команд и сопутствующих им корректирующих подпрограмм. Подпрограммы, по мнению доктора В.А. Романенко (2005), обеспечивают реализацию движений с учетом текущей афферентной импульсации и информации, поступившей от других частей ЦНС (центральной нервной системы) [8]. Необходимость выполнять двигательные действия обусловлена активностью корково-подкорковых мотивационных зон. Вместе с тем, проект движений уже заранее формируется в ассоциативных зонах коры. В свою очередь, как указывает автор, кора головного мозга наряду с нижележащими стволовыми и спинальными двигательными центрами отвечает за осуществление задуманной программы движений [7, 8]. Существует мнение, что двигательная память содержит обобщенные классы двигательных программ, из числа которых для достижения цели выбирается оптимальная. Реализация же двигательной программы происходит различными способами. Один из способов основан на пересылке ЦНС (центральной нервной системы) к мышцам заранее сформированную последовательность команд без их оперативной коррекции. Иначе такой механизм называют – разомкнутым. Замкнутая же система, как свидетельствует профессор В.А. Романенко, предполагает внесение изменений и коррекцию в выполняемое движение на основе сигналов обратной афферентации и путем сравнения их с необходимым условием выполнения [8].

На уровне спинного мозга механизм иннервации мышечных волокон, а так же межмышечная координация, способствующая эффективному выполнению двигательных действий, как считает физиолог Я.М. Коц (1986), определяется путем частоты, направленности, точности и четкости пересылки импульсов (процесс импульсации) от α -мотонейронов и γ -мотонейронов, расположенных в передних рогах спинного мозга к нервным окончаниям мышечных волокон. Именно согласованность действий двух мотонейронов определяют, по словам Я.М. Коца (1986) моторную координацию и необходимый мышечный тонус. Следует отметить, что при увеличении частоты импульсации увеличивается до определенного уровня сила сокращения мышц. Ввиду этого установлено, что одним из механизмов долговременной адаптации мышечной системы к повседневным нагрузкам является изменение частоты импульсации в определенном диапазоне силы сокращения мышц [4].

Таким образом, учитывая специфичность таэквондо, где координационные способности проявляются во многом в комплексной форме, а так же учитывая задачи и направленность этапа предварительной подготовки, мы провели исследование эффективности направленного воздействия дозированной нагрузки, а так же средств различного характера о которых свидетельствует в своем издании В.Н. Платонов (2004) при подготовке детей 5–6 лет, проходящих тренировочный процесс в спортивно-оздоровительных группах с элементами таэквондо [7, 10].

Организация исследования предполагала проведение предварительного контроля уровня развития координационных способностей детей 5–6 лет, проходящих тренировочный процесс на этапе предварительной подготовки в спортивно-оздоровительной группе с элементами таэквондо. Первое тестовое задание представляло собой выполнение юными спортсменами прямого удара вперед ведущей ногой в лапу, удерживаемую на высоте равной 115 см с последующим повышением высоты на 5 см при эффективном выполнении поставленной задачи. Увеличение высоты планки происходило до тех пор, пока спортсмен эффективно мог выполнять техническое действие. Результирующим показателем в данном тестовом задании является максимальная высота, которую спортсмен смог преодолеть, выполнив необходимое техническое действие таэквондо «Ап чаги». Второе тестовое задание предполагало выполнение челночного бега в форме веера (рис. 1.), где ребенку было необходимо последовательно, или в произвольном порядке перенести все кубики из

обозначенных меток в окружность контрольной (стартовой) метки. Результатом в этом тесте является минимальное общее время, затраченное на выполнение тестового задания в целом.

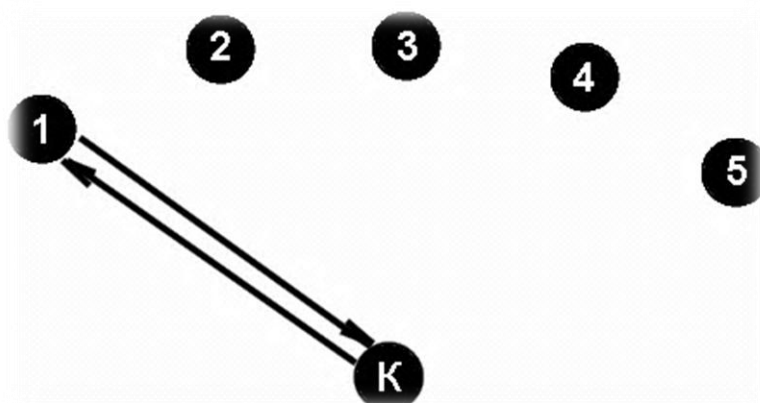

Рис. 1. – Расположения меток и направление движения спортсмена в тестовом задании «Веерный бег»

Для реализации предложенной нами гипотезы были отобраны 16 мальчиков 5–6 лет, занимающихся таэквондо в спортивном клубе «А» (контрольная группа) и 18 мальчиков тренирующихся в спортивной организации пропагандирующей олимпийское таэквондо «В» (экспериментальная группа).

Разработанная нами методика подготовки юных спортсменов экспериментальной группы к предстоящему старту и тем самым способствующая повышению координационной подготовленности предполагала воздействие на адаптивные механизмы развития соответствующих компонентов координационных способностей. Юным спортсменам предстояла задача выполнить разработанную нами программу в течении 3-х недельного мезоцикла в необходимом режиме дозирования нагрузки. В качестве подготовки детей к тестовому заданию «Ап чаги» использовались физические упражнения специальноподготовительного (СПУ) и соревновательного (СОР) характера (таблица 1.), основанные на способности к дифференцировке усилий по пространственным параметрам, точности выполняемого технического действия, совершенствовании зрительного контроля, развитии функции динамического равновесия и согласования работы мышц (выполнение «Ап чаги» из различных исходных положений при изменении высоты и размеров лапы; использование упражнений, связанных с касанием лапы коленом, как с опорой, так и после прыжка) [5, 7, 10].

При подготовке детей к тестовому заданию «Веерный бег» использовались упражнения специальноподготовительного (СПУ), вспомогательного (ВСУ) и соревновательного (СОР) характера (таблица 2.), которые при определенном дозировании нагрузки предполагали повышение скорости двигательных циклов и точности выполняемых движений, вестибулярной устойчивости, совершенствование зрительного контроля (варьирование размерами кубиков, длинной дистанции и количеством отрезков) [7].

В итоге тренировки детей по экспериментальной программе планировалось добиться повышения адаптированности психофизиологических механизмов, обуславливающих проявление координационных способностей к нагрузке и структуре упражнений предстоящей тестовой направленности. Мы способствовали созданию более четкой программы движений, на основании афферентной импульсации, и информации поступающей извне путем передачи от ЦНС (центральной нервной системы). Следствием этого механизма, как считают ученые, является стабильность, вместе с тем более высокая интенсивность, а так же избирательная направленность нервных импульсов, отсылаемых мотонейронами спинного мозга к нервным окончаниям скелетных мышц, продолжением чего является образование более слаженной работы мышечных пучков, а так же α и γ мотонейронов [4, 7, 8].

Экспериментальная программа подготовки юных таэквондистов представлена в таблицах 1 и 2, где нагрузка имеет величину градации, предложенную В.Н. Платоновым (2004) – малая нагрузка (М); средняя нагрузка (С); значительная нагрузка (З); большая нагрузка (Б) [7].

Таблица 1. Дозирование нагрузок координационной направленности для юных спортсменов 5–6 лет при подготовке к соревнованиям в разделе «Ап чаги»

Тренировочн. циклы		Нагрузка	Характер упражнений	Кол-во подходов	Кол-во повторений	Отдых между подходами	Количество серий	Отдых между сериями
Нед. I	Пон	С	СПУ	3	8	2'	2	5'
	Ср.	З	СОР	4	8	2'	2	5'
	Птн	З	СОР, СПУ	5	6	1,5'	2	4'
Нед. II	Пон	З	СПУ	4	7	1,5'	2	4'
	Ср.	С	СПУ	2	5	2'	3	5'
	Птн	З	СОР	5	7	2,5'	2	4'
Нед. III	Пон	З	СОР, СПУ	3	9	3'	4	5'
	Ср.	С	СОР	5	4	2'	4	5'
	Птн	М	СОР	4	3	2,5	3	5'

Таблица 2. Дозирование нагрузок координационной направленности для юных спортсменов 5–6 лет при подготовке к соревнованиям в разделе «Веерный бег»

Тренировочн. циклы		Нагрузка	Характер упражнений	Кол-во подходов	Кол-во повторений	Отдых между подходами	Количество серий	Отдых между сериями
Нед. I	Пон	С	ВСУ	2	2	1'	2	1'
	Ср.	З	ВСУ, СПУ	3	2	1,5'	2	1'
	Птн	З	СОР	2	2	1'	3	1'
Нед. II	Пон	С	СПУ	3	1	1'	2	1,5'
	Ср.	З	СПУ, СОР	3	2	1,5	2	1,5'
	Птн	З	СОР	3	2	2,5'	1	---
Нед. III	Пон	З	СПУ, СОР	3	2	1'	2	2'
	Ср.	С	СОР	2	2	1,5'	2	2'
	Птн	М	СОР	1	3	2'	2	2,5'

Для повышения мотивационного фона и большего воздействия эмоциогенных факторов, способствующих, по словам Е.П. Ильина (2008) повышению эффективности выполняемых двигательных действий, мы организовали соревнования по таэквондо WTF в разделе «Спецтехника», где в качестве соревновательной программы использовались предложенные нами тестовые задания: «Ап чаги» и «Веерный бег» [3]. Таким образом, мы создали условия для максимального проявления психофизиологических способностей исследуемых детей и тем самым качественного выполнения тестовых заданий.

На основании полученных данных предварительного и контрольного тестирования проводимого в условия соревновательной конкуренции, осуществлена математико-статистическая обработка результатов в двух тестовых заданиях (таблица 3.), а так же, проведя анализ полученных статистических показателей – сформированы соответствующее заключения.

Таблица 3. Результирующие показатели исследования координационной подготовленности детей 5–6 лет на этапе предварительной подготовки

Контрольная группа (n = 16)				Экспериментальная группа (n = 18)			
До эксперимента		После эксперимента		До эксперимента		После эксперимента	
Ап чаги (см)	Веерный бег (с)	Ап чаги (см)	Веерный бег (с)	Ап чаги (см)	Веерный бег (с)	Ап чаги (см)	Веерный бег (с)
X = 125,0	X = 15,2	X = 126,3	X = 14,9	X = 123,6	X = 15,0	X = 130,6	X = 13,9
$\sigma \pm 4,8$	$\sigma \pm 0,6$	$\sigma \pm 6,7$	$\sigma \pm 0,5$	$\sigma \pm 7,2$	$\sigma \pm 0,6$	$\sigma \pm 5,7$	$\sigma \pm 0,5$
S = 1,2	S = 0,2	S = 1,7	S = 0,1	S = 1,7	S = 0,1	S = 1,3	S = 0,1
V = 3,84%	V = 3,94%	V = 5,30%	V = 3,35%	V = 5,82%	V = 4,00%	V = 4,36%	V = 3,60%
Δ Ап чаги		1,04%		Δ Ап чаги		5,66%	
Δ Веерный бег		1,9%		Δ Веерный бег		7,3%	

Доктор В.А. Романенко (2005) подчеркивает, что ведущая роль в реализации двигательной функции у детей 6–9 лет осуществляется ввиду зрительного контроля, что ясно отобразилось в нашем исследовании при выполнении юными спортсменами тестового задания «Веерный бег», где как в контрольной, так и в экспериментальной группе зафиксирован прирост показателей по прошествии тренировочного этапа. Вместе с тем, установлено, что в возрастном диапазоне 6–8 лет длительность цикла за счет повышения точности и скорости движений уменьшается. И этот научный фактор во многом объясняет более высокие показатели в обоих тестовых заданиях контрольного исследования испытуемых, что в очередной раз доказывает теоретическую и практическую значимость направленного развития координационных способностей у детей дошкольного и младшего школьного возраста [6, 8]. Значительный прирост показателей экспериментальной группы в тестовом задании «Ап чаги» обусловлен теорией о том, что интенсивный скачок показателей в динамическом равновесии происходит у детей от 6 до 10 лет, а именно динамическое равновесие необходимо в должной мере проявить ребенку при выполнении высокоамплитудного технического действия ног в одноопорном положении [2, 8, 10].

Вместе с этим, как отмечает профессор В.А. Гужаловский (1978), наибольшая точность движений проявляется в возрастном диапазоне 4–6 лет и 9–10 лет, что так же нашло свое отражение, и во многом объясняет значительную успешность детей, прошедших тренировочный процесс по предложенной нами экспериментальной методике, в тестовом задании, основанном на точном попадании ударной поверхностью стопы «Ап чхук», при выполнении прямого удара ногой вперед (Ап чаги) в удерживаемую на определенной высоте лапу [2]. Временные и силовые дифференцировки, по мнению В.К. Бальсевича (1987), успешно развиваются в 5 лет, а пространственно-ритмические в 6 лет, что отобразилось в значительном приросте результатов в тестовых заданиях у детей 5–6 лет, вследствие тренировочного процесса по разработанной нами экспериментальной методике [1].

Одну из основ тренированности детей составляет планомерное и постепенное повышение уровня функционирования психофизиологических механизмов проявления координационных способностей [7, 8]. В нашем исследовании установлено, что заблаговременная подготовка к соревнованиям, основанная на повышении координационной подготовленности детей 5–6 лет способствовала образованию адаптационных изменений психофизиологических систем организма, что выразилось в повышении показателей и более высоких значениях у детей экспериментальной группы в тестовых заданиях. Таким образом, прирост показателей в разделе «Ап чаги» в экспериментальной группе оказался прогрессивнее прироста в контрольной на 4,62%. В то же время, разница в приросте результатов между детьми экспериментальной и контрольной групп в тестовом задании «Веерный бег» составила 5,4%.

Подготовка спортсмена высокого уровня, способного мало того, что бороться на уровне Олимпийских игр – побеждать в турнирах высочайших масштабов, является долгим, кропотливым, сложным и расчетливым процессом, зачастую охватывающим значительную

часть жизни спортсмена. Тренировочный путь, некогда начавшийся в раннем детстве, и продолжающийся длиною в жизнь, ведущий к Олимпийской вершине, несомненно, является рационально спланированной системой подготовки спортсмена при учете одного из самых важных факторов возрастного онтогенеза – сенситивности развития двигательных способностей. Рациональный и научно-обоснованный методологический подход к физическому развитию ребенка в определенные (сенситивные и критические) периоды психофизиологического развития, а так же развития двигательных способностей, несомненно, является наиболее правильным путем к становлению будущего спортсмена высокого класса.

ЛИТЕРАТУРА

1. Бальсевич, В.К. Физическая активность человека / В.К. Бальсевич, В.А. Запорожанов. – Киев: Здоровье, 1987. – 224 с.
2. Гужаловский, А.А. Основы теории и методики физической культуры: учеб. для техн. физ. культ. / А.А. Гужаловский. – М.: Физкультура и спорт, 1986. – 352 с.
3. Ильин, Е.П. Психология спорта / Е.П. Ильин. – СПб: Изд-во Питер, 2008. – 352 с.
4. Коц, Я.М. Спортивная физиология: учеб. для ин-тов физ. культ. / Я.М. Коц. – М.: Физкультура и спорт, 1986. – 240 с.
5. Матвеев, Л.П. Теория и методика физической культуры: учеб. для ин-тов физ. культуры / Л.П. Матвеев. – М.: Физкультура и спорт, 1991. – 543 с.
6. Никитушкин, В.Г. Теория и методика юношеского спорта / В.Г. Никитушкин. – М.: Физическая культура, 2010. – 208 с.
7. Платонов, В.Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения / В.Н. Платонов. – Киев: Олимпийская литература, 2004. – 808 с.
8. Романенко, В.А. Диагностика двигательных способностей. Учебное пособие / В.А. Романенко. Донецк: Изд-во ДонНУ, 2005. – 290 с.
9. Холодов, Ж.К. Теория и методика физического воспитания и спорта: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Ж.К. Холодов, В.С. Кузнецов. – М.: Изд. центр «Академия», 2000. – 480 с.
10. Чой, С. М. Тхеквондо: основы олимпийского спарринга. Серия «Мастера боевых искусств» / С. М. Чой, Е.И. Глебов. – Ростов-на-Дону: Изд-во «Феникс», 2002. – 320 с.

TOURISM AND RECREATION

THE ANALYSIS OF THE ADMINISTRATIVE EVOLUTION OF THE TOURISM SECTOR IN REPUBLIC OF MOLDOVA

PhD. Seinic V. V.

*Republic of Moldova, Chisinau, State Agrarian University of Moldova,
Head of Tourism Department*

Abstract. *This article includes a brief overview of the administrative development of the tourism sector in Moldova for the 1990-2014 years, as well as conclusions and recommendations. The analysis of tourism sector in Moldova during 1990 - 2014, highlights a number of competitive advantages, positive trends and progress milestones.*

Tourism sector is managed by a distinct national authority reported directly to the Government. Tourism Agency has its own College and is assisted by the Tourism Advisory Board. The basic bonds are public budget management for the needs of tourism development, promoted public policies in tourism are focused on domestic and inbound tourism development, increasing tourism image of the country and supporting local SMEs for economic diversification.

Since proclamation of independence, the tourism sector was considered, although confused, a prospective field of multilateral effects: economic and social both in urban and rural areas. Authorities promote tourism development to enhance the positive image of the country, attracting visitors to it, improve Moldovan hospitality, border and bilateral cooperation. Republic of Moldova has a number of comparative advantages which can boost the development of the tourism industry: the low cost of labor and land, the existence of tourism resources with national and regional value, touristic offer is not sufficiently diversified and does not cover important market segments, national promotion of a clear quality service and classification of tourist accommodation units, launching a set of measures for the development of national tourism areas.

During 25 years of independence, tourism sector is developing without a clear and thorough vision. These competent bodies which led to Moldova's tourism sector since 1990 have managed it in the absence of any policy focused on strategies that evolve over time. Therefore, all this time, the competent authorities in tourism development have developed policies and contradictory strategies to the functioning of the sector.

The tourism sector has been and is managed over the years by ministries and then reports directly to the Government. In the evolution of institutions for Tourism of the Republic of Moldova still are several management steps of the tourism sector. Thus, during the period 1990-1992, as administrator of Moldovan tourism we have the Department of State for Tourism of Sovietic Socialist Republic Moldova. According to the Sovereignty Declaration of Moldovan Sovietic Socialist Republic and given the established state tourism department, in order to improve the structure of direction and coordination of tourist activity in the Republic, Government MSSR decided to suspend the action of the State Committee of the USSR order for outbound tourism from July 5, 1989 No. 224 "on the establishment of the Association of Moldavian SSR of "Goscominturist " USSR and to form the National Tourism Association" Moldova-Tur " based on structural units of the Association" Goscominturist " of the USSR. This period is characterized by the opening of the first private economic entities - tourism companies, is created the International Association for tourism and exchange in Moldavian SSR "Bessarabia Tour", starts the wave of privatizations of institutions in the tourism industry.

The next phase 1992 - 1994 tourism management has composed of the Ministry of Youth, Sports and Tourism. During this period occurs subordination of the National Tourism Association "Moldova-Tur" to Ministry of Youth, Sports and Tourism. In this period there were first statistical investigations in tourism and travel business licensing. Since 1992 a large part of the tourism industry goes from state property into private property as a result of privatizations. The statistical data for the period 1990 - 1994 presents the following situation shown in the table below.

Table 1. Statistics from the tourism industry in the years 1991-1994

	Tourism agencies	Employed staff	Tourist, thousands	incomes
1990	17	3987	386,8	82,3 million rub.
1991	32	3799	505,1	125,5million rub.
1992	121	3602	363,6	613,9 million rub.
1993	222	2821	140,4	2558,4 thousands cup.
1994	270	2522	52,1	9262,8 thousands lei

Sources: Statistical Yearbook of the Republic of Moldova.

As shown in the table, number of economic operators within the tourism industry is skyrocketing from 17 travel companies in 1990 to 270 travel companies in 1994. The personnel involved in the tourism industry decreased from 3987 persons in 1990 to 2522 in 1994. In this period decreases and the number of tourists from 505,000 in 1991 to 52,000 in 1994, it is because that in the early years of independence in Moldova come tourists from former republics of the USSR, and since 1994 their number has drastically decreased.

At the initiative of the Ministry of Youth, Sports and Tourism, Government of Moldova begin sign bilateral treaties in tourism with other countries. Moldova became a member of the World Tourism Organization in 1993.

The next period of Tourism Management is the period between 1995 - 1999 years, when one of the resort branch's directions was only the data management of the tourism sector evolution. In this first period has developed a concept for the development of the tourism sector by 2005 and prepared the first draft tourism law. We note that since the proclamation of Moldova's independence and until the adoption of the Tourism Law Nr. 798 of 11.02.2000, there was no basic legal act regulating tourism.

In 1996 to relaunch tourism industry, takes place formation of the initiative group for the creation of the National Association of Travel Agencies of Moldova. On November 5, 1996 Mircea Snegur issued a decree "On some measures to develop tourism in Moldova". Development and implementation of the project was entrusted to the Moldova Tour State Company, but the strategy developed by the respective body remains at project without government approval. In 1999 by decree of President P. Lucinschi is established as World Tourism Day to be celebrated in Moldova on September 27th. Another negative manifested factor in the tourism industry at that time, was the prevailing import export of tourists. Unfortunately, this trend is maintained today as in this period was a vague tourism industry statistic.

Table 2. Statistics from the tourism industry in the years 1995-1999

	Tourism agencies	Employed staff	Tourists, thousands	receipts
1995	309	1177	104,1	18919,7
1996	362	1151	83	18625,9
1997	348	1248	56,2	18529,8
1998	270	1480	47,5	20949,8
1999	244	1796	50,2	25533,2

Sources: Statistical Yearbook of the Republic of Moldova.

According to the table above situation in the tourism industry was: 309 travel agencies in 1995, their number dropped to 244 in 1999. Although the number of agencies decreases in the analyzed period, the employed staff number in the tourism industry increased from 1177 people in 1995 to 1796 in 1999. During the analyzed period decreases the number of tourists from 104 thousand in 1995 to 50 thousand in 1999. Although the number of tourists increase, receipts from tourism activity decreases from 18,919,700 in 1995 to 25,533,200 in 1999, this is due price raising for rendered services.

The next stage in the history of Moldovan tourism is the period 2000 - 2001 when take place first attempts to revive the tourism industry. By decision no. 872 of 08.22.2000 is decided the establishment of the National Tourism Agency(NTA) under the Government of Moldova. During this period some measures are taken for the tourism industry resuscitation:

- Licensing of tourist activity is transferred from the Ministry of Economy to NTA
- It is elaborated rules on the Register of Tourism
- It is approved the functions Nomenclature of Tourism
- The UNDP project "Sustainable Tourism Development in Moldova"
- Establishment of the Special Fund for Tourism Promotion and Development (2001)
- Marking the first tourist routes
- Develop web and tourism logo

Economic and financial situation did not allow Moldova to pay the membership fee to the WTO. Multiple warnings received from WTO aimed possible exclusion of the country from this international organization. In these circumstances, the Moldovan Parliament adopted Organic Law No. 530-XV from 10.11.2001 ratifying the Statute of Moldova's accession to the World Tourism Organization and empowers the Department of Tourism Development, a body of central public administration specialized in tourism, able to negotiate WTO for the rescheduling or cancellation of debt to pay 1993-2000 years membership dues. Also, by this organic law, Parliament obliges the Ministry of Finance to provide annually in the state budget the amount for payment of membership dues of Moldova to the World Tourism Organization.

At the end of 2001 the superior tourism organ passed to Department of Tourism Development, the body is maintained until 2005. In this period were taken a series of measures to develop tourism in Moldova:

- Elaborating Sustainable Tourism Development Strategy (2003-2015)
- Developing jointly with other ministries National Program "Moldovan Village" and "Wine Route" (2004)
- Creation of the National Center of retraining in the tourism industry (2004)
- Developing National Classification System in Tourism
- Improving national tourism statistics
- Opening of the first departments of tourism higher education institutions.

In 2005 the Ministry of Culture has merged with the Department of Tourism Development in the Ministry of Culture and Tourism, once the merger begins a new stage of development of tourism in Moldova. Relevant activities of the new organ during the 2005-2009 operation was focused on three policies: 1. Adoption of laws and regulations, 2. Promote and develop domestic tourism, 3. Enhancing international cooperation in the field of tourism.

The Ministry of Culture successes in this period can include: drafting the Tourism Law (352 - XVI of 24.11.2006); Theoretical delimitation of powers and executive public policy in the field; Agency operation management of national tourist areas (2005-2009); operation of the Ministry of Culture and Tourism Advisory Board; creation of the commission to boost tourism development in rural areas; developing tourist routes in Moldova; visibility actions established tourist events "650 years of Moldova" and "World Tourism Day"; organizing the editorial activity in tourism; determining the priority directions of scientific research in the field of tourism; development of the model contract and the tourist voucher, etc.

In order creation and operation of National Tourist Zones, Agency for the Administration of National Tourist Zones was created in 2007, the body above named has prepared draft laws on the establishment of two national tourist zones: "Plai Orheian" and "Meleaguri Nistrene", with great regret, but projects were not implemented in practice because of the lack of a central government and funds. From ANTZ achievements we can include: development of the travel guide "5 national tourist routes" dedicated to the 650 years anniversary of the establishment of the first Moldovan state; elaboration of tourist areas development policies, ect.

In 2008 occurs founding Republican Council for the Rural Tourism Promotion. This council has drafted an action plan on the development of rural tourism forms, but unfortunately, the action plan was not implemented. According to the National Bureau of Statistics during the period 2000 - 2008 it can be noted a decrease of travel agencies number from 314 in 2000 to 233 agencies in 2008,

staff number increased from 1538 people in 2000 to 2132 employees in 2005 and comes up a period lowering to 1531 employees in 2008.

Table 3. Statistics from the tourism industry in the years 2000-2008

	Tourism agencies	Staff employed	receipts	Revenue from tourists/day
2000	314	1538	45828,9	64\$
2001	336	1904	60630,8	80\$
2002	243	1972	98573,9	78\$
2003	238	1927	145608,5	72\$
2004	237	2086	181144,1	84\$
2005	211	2132	228494,6	90\$
2006	206	1840	282194,9	37\$
2007	217	1840	412662,8	58\$
2008	233	1531	529606,3	73\$

Sources: Statistical Yearbook of the Republic of Moldova.

According to data in the table above receipts soared from 45,828,900 in 2000 to 529,606,300 in 2008. During the reported period income from tourists / day were floating \$ 64 in 2000 to \$ 90 in 2005 \$ 37 in 2006 and \$ 73 in 2008.

Period of 2009 - present, is characterized by continuous development and modernization of all aspects of management of the tourism industry. In early September 2009, it was created a new structure- Tourism Agency, which reports directly to the Moldovan government, and in 2010 approved by Government Decision No. 483, Members of Boards of Tourism Agency, this body is meant to approve and coordinate the main activities of this institution.

From this period we can note the following successes: internal use Regulation Tourism Agency; College Tourism Agency Regulation, Rules of participation in the exhibition booth of Tourism Agency; Regulation on the organization and functioning of the control department for declarations of income and property; Rules for the granting of classification documents of tourist reception units with functions of accommodation and catering; updating Tourism Strategy; operation Working Group to update the law tourism, guide, ect.

In order to promote the tourism potential of Moldova by Government Decision No. 376 of 26.05.2011 were organized several activities: Discover Touristic Moldova magazine launch; Tourism Fair "Discover Touristic Moldova"; informational tours for the diplomatic corps accredited in Moldova. During this period Moldovan Tourism Agency promotes tourism outside the country at various fairs, congresses, exhibitions, international meetings. Since 2013 Tourism Agency organizes the participation of Moldova with its own stand at international exhibitions in Germany, Russia, Ukraine, Israel, Japan, Turkey, Bulgaria. In 2014, in the strategy 2020, to boost tourism activity, were recovered 20 forms of tourism, divided into three categories: active forms of tourism at present; forms of tourism to be boosted; perspective forms of tourism. The expected forecast after impulsed tourism activity is estimated to increase by at least 3% annually within the inbound tourism and 4% annually within domestic tourism. In 2014 the Moldovan Tourism Agency took aim at the forefront of working with local authorities, the aim of this collaboration is to reanimate the tourism industry in the countryside.

At the initiative of the Tourism Agency in 2014 it was made a series of working meetings, which were aimed at improving the mechanism of statistical evidence.

According to data from the above table we see that the tourism industry develops in quick steps. The number of tourism companies increased from 266 in 2009 to 452 in 2013 and decreased to 430 in 2014, in the analyzed period increases the number of trained staff in the tourism industry from 1339 in 2009 to 1692 in 2014, revenues have increased from 456.502 lei in 2009 to 1,210,075 lei in 2014.

Table 4. Statistics from the tourism industry in the years 2009-2014

	Tourism agencies	Employed staff	Receipts	Revenue from tourists/day
2009	26	1339	456502	49\$
2010	313	1346	708079	52\$
2011	399	1322	860026	70\$
2012	443	1472	1597445	62\$
2013	452	1286	1046078	65\$
2014	430	1692	1210075	60\$

Sources: Statistical Yearbook of the Republic of Moldova.

In conclusion we can mention that in the brief period of 25 years of activity, some components of the tourism industry have evolved, others have regressed, I declare the number of tourists and staff involved in the tourism industry decreased, but increased revenue and has improved the legislation. The main structure of the tourism industry of Moldova organizes regular public measures where are invited representatives of central and local government, civil society, media to inform on business results, and to collect the criticism, proposals, suggestions that would positively stimulate and influence the development of tourism industry in Republic of Moldova.

REFERENCES

1. MIRON, V., TOMIȚĂ, P. Managementul resurselor turistice din Republica Moldova. Chișinău 2007. ISBN: 978-9975-64-031-2
2. Anuarul statistic al Republicii Moldova. Statistical Yearbook of the Republic of Moldova. anii 1990 – 2014. Chișinău: Editura Statistica. 1991 – 2015.
3. PLATON, N. Retrospectiva turismului moldovenesc. Chișinău: Editura Multiart – SV. 2014. ISBN: 978-99753014-1-1
4. SAVA, C. Gestiunea activității de turism. Timișoara: Editura Eurostampa, 2012. ISBN: 978-606-569-375-3

International Scientific and Practical Conference “WORLD SCIENCE”

№ 3(3), Vol.3, November 2015

MULTIDISCIPLINARY SCIENTIFIC EDITION

**Proceedings of the IInd International Scientific
and Practical Conference
"Modern Scientific Achievements and
Their Practical Application
(October 20-21, 2015, Dubai, UAE)"**

Passed for printing 30.10.2015. Appearance 10.11.2015.

Typeface Times New Roman.

Circulation 300 copies.

Publishing office ROSTranse Trade F Z C company - Ajman - United Arab Emirates 2015.